

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜŐÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANS ANABİLİM DALI

**FİNANSMANA ERİŞİMDE KATILIM BANKACILIĞININ KULLANIMI:
DİYARBAKIR İLİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan
Cihan AKKAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Reşat SAKUR

Yüksek Lisans Tezi

Őirnak, 2022

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANS ANABİLİM DALI

FİNANSMANA ERİŞİMDE KATILIM BANKACILIĞININ KULLANIMI:
DİYARBAKIR İLİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Cihan AKKAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Reşat SAKUR

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
Cihan AKKAYA

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Finansmana Erişimde Katılım Bankacılığının Kullanımı: Diyarbakır İli Üzerine Bir Araştırma” adlı Yüksek Lisans tezi, şırnak Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Cihan AKKAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Reşat SAKUR

İslam Ekonomisi ve Finans ABD Başkanı

Doç. Dr. İbrahim HÜSEYİNİ

İmza

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu çalışmada katkılarından dolayı tez danışmanı hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Reşat SAKUR'a ve bu süreçte hayata farklı bir bakış açısıyla bakmamı sağlayan hocalarıma teşekkür ederim. Bana örnek olan ve memuriyetimin ilk yıllarında hep yanımda olan değerli abim sayın Ahmet Zeki AGİTOĞLU'na ve bu yoğun çalışma temposu içerisinde sürekli yanımda olan ve her zaman beni destekleyen mesai arkadaşlarıma sonsuz şükranlarımı sunarım. Değerli dostum Doç. Dr. Abdulkadir BARUT'a vermiş olduğu destek ve bilgilerinden dolayı teşekkür ederim. Tez çalışması süresince kısmen de olsa ihmal ettiğim eşime desteklerinden ve hoşgörüsünden dolayı teşekkür ederim. Her zaman bana inanan ve beni destekleyen annem ve ablalarıma özellikle eğitim ve öğretim hayatımda maddi ve manevi beni destekleyen ablam Sevgi UÇAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezi Hazırlayan
Cihan AKKAYA

FİNANSMANA ERİŞİMDE KATILIM BANKACILIĞININ KULLANIMI: DİYARBAKIR İLİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Cihan AKKAYA

Şırnak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 01/2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Reşat SAKUR

ÖZET

İslami Bankacılık İslam'ın emirlerine uyan yasaklarından sakınan, Kur'an ve hadislerle çelişmeyen kâr-zarar ortaklığına dayanan finansal sistemdir. Faiz nedeniyle meydana gelen aşırı borçlanma dünyada büyük ekonomik krizlere zemin hazırlamaktadır. İslami finansal sistemlerin temelinde üretim ve ticaret olduğu için faizden kaynaklı ekonomik krizlerde bir nebze de olsa sistemi koruyabilmektedir. Bu nedenle İslami Bankacılık dünyada kendi içinde çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişme ışığında İslami bankacılık faaliyetleri hem artmakta hem de çeşitlenmektedir. Çalışmada ülkemizde Katılım Bankaları olarak faaliyet gösteren bu kuruluşların, üretim odaklı faaliyet gösteren firmalarla finansal ilişkileri ve Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren firmaların finansmana erişimde Katılım Bankacılığının rolü araştırılmıştır. Çalışmada veriler, yüz yüze yapılan anket yöntemi ile firmaların Katılım Bankalarının hangi finansman yöntemlerini kullandığı, karşılaştıkları finansal sorunların neler olduğu, firmaların Katılım Bankası algısı ve Katılım Bankalarının tercih nedenleri araştırılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 26.0programı ile analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, İslami Finans, Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi, Finansal Katılım Araçları, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

**USING PARTICIPATION BANKING TO ACCESS FINANCE: A
RESEARCH ON THE PROVINCE OF DIYARBAKIR**

Cihan AKKAYA

Şırnak University, Institute of Graduate Education

Islamic Economic and Finance, M.A., January/2022

Supervisor:

Assist. Prof. Reşat SAKUR

ABSTRACT

Islamic banking is a financial system that abides by the orders of Islam, avoids the prohibitions, and is based on profit-loss sharing that does not contradict the Qur'an and hadiths. The excessive borrowing due to interest paves the way for major economic crises in the world. Since the basis of Islamic financial systems is production and trade, it can protect the system to some extent in economic crises caused by interest. This, in turn, can protect the system to some extent in economic crises caused by interest. For this reason, Islamic Banking has shown a very rapid in its self development in the world. In the light of this development, Islamic banking activities are both increasing and diversifying. In the study, the financial relations of these institutions operating as participation banks in our country with production-oriented companies and the role of participation banking in access to finance of companies operating in Diyarbakır Organized Industrial Zone were investigated. In the study, the data, which financing methods the participation banks use, the financial problems they encounter, the perception of the participation banks of the companies and the reasons for the preference of the participation banks were investigated with the face-to-face survey method. It was obtained and analyzed with SPSS 26.0 analysis program.

Keywords: Participation banking, Islamic Finance, Diyarbakır Organized Industrial Zone, Financial Participation Tools, Small and Medium Enterprises

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	II
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	III
TEZ KABUL	IV
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	XI
TABLO DİZİNİ.....	XIII
ŞEKİL DİZİNİ	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA İSLAMİ FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI GELİŞİMİ

1.1. DÜNYADA İSLAMİ FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI.....	3
1.1.1. Dünyada İslami Finans	3
1.1.2 İslami Finans Sektöründe Kurum, Ürün ve Hizmet Dağılımı.....	5
1.1.3. İslami Finans'a Dünyada Yön Veren Kuruluşlar.....	7
1.1.4.1. Ortadoğu'da İslami Finans	16
1.1.4.2. Asya'da İslami Finans	21
1.1.4.3. Avrupa'da İslami Finans	25
1.1.4.4. Amerika'da İslami Finans	27
1.2. KATILIM BANKACILIĞI	28
1.2.1. Katılım Bankacılığın Konvansiyonel Bankacılık Sisteminden Farkı	29
1.2.2. Türkiye'de Katılım Bankacılığı	30
1.2.3. Türkiye'de Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkışı	30
1.2.4. Türkiye'de Katılım Bankacılığının Günümüzdeki Durumu	31
1.3. KATILIM BANKACILIĞINDA FONTOPLAMA YÖNTEMLERİ.....	37
1.3.1. Cari Hesaplar	37
1.3.2. Tasarruf Hesapları	37
1.3.3. Katılım Hesapları.....	37

1.4. KATILIM BANKACILIĞINDA FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ	38
1.4.1. Murabaha	38
1.4.2. Mudaraba	38
1.4.3. Müşareke	39
1.4.4. İcâre.....	39
1.4.5. İstisna	40
1.4.6. Sukuk	40
1.4.7. Teverruk	41
1.4.8. Selem	41
1.4.9. Karz-ı Hasen.....	42
1.5. DİYARBAKIR'DA KATILIM BANKACILIĞI.....	42
1.5.1 Diyarbakır İli ve Tarihsel Yapısı.....	42
1.5.2 Diyarbakır İlinde Ticaretin Gelişimi	43
1.5.3 Diyarbakır'da Bankacılık Sistemi ve Gelişimi.....	44
1.5.4. Diyarbakır İlinde Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Sektörlere Göre Karşılaştırılması.....	45

İKİNCİ BÖLÜM İŞLETMELERİN FİNANSMAN YAPISININ İNCELENMESİ

2.1. İŞLETMELERİN FİNANSMAN YAPISI.....	51
2.1.1. Sermaye Kavramı.....	52
2.1.2. İşletmelerin Finansmana Erişimi ve Erişim Yöntemleri	53
2.1.3. İşletmelerde Varlık ve Kaynak Yönetimi.....	53
2.1.4. İşletmelerin Fon İhtiyaçları ve Karşılama Yöntemleri.....	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ORGANİZE SANAYİ DÖLGELERİNİN YAPISI VE GELİŞİMİ

3.1. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ(OSB)	59
3.1.1. OSB'lerin Kuruluş Nedenleri ve Sağladığı Avantajlar.....	60
3.1.2. OSB'lerin Hukuki Yapısı.....	60
3.1.3. Türkiye'de OSB'lerin Yapısı ve Gelişimi.....	61
3.1.3.1. Diyarbakır'da OSB'lerin Yapısı	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**FİNANSMANA ERİŞİMDE KATILIM BANKACILIĞININ KULLANIMI:
DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ**

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	63
4.1.2. Araştırmanın Önemi	63
4.1.3. Araştırmanın Literatürü	64
4.1.4. Araştırmanın Veri Seti ve Örneklem Büyüklüğü.....	68
4.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	68
4.1.6. Araştırmanın Yöntemi	68
4.2. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	69
SONUÇ.....	99
KAYNAKÇA	103
ÖZGEÇMİŞ.....	118

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AAOIFI	İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu
AB	Avrupa Birliği
BAE	Birleşik Arap Emirlikleri
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
CBK	Kuveyt Merkez Bankası
CIBAFI	İslami Bankalar ve Finans Kurumları Genel Konseyi
DOSB	Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTİOSB	Diyarbakır Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
GCC	Körfez Ülkeleri
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ICD	Özel Sektör Kalkınması İçin İslami İşbirliği Kurumu
ICIEC	Yatırım ve İhracat Kredileri Sigortası İçin İslami İşbirliği Kurumu
IDB	İslam Kalkınma Bankası Gurubu
IFSB	İslami Finansal Hizmetler Kurulu
IIFM	Uluslararası İslami Finans Piyasası Kurumu
IILM	Uluslararası İslami Likidite Yönetim Şirketi
IIRA	İslami Uluslararası Derecelendirme Kuruluşu
IIRA	Uluslararası İslami Derecelendirme Ajansı
IRTI	İslami Araştırmalar ve Eğitim Enstitüsü
ISDB	İslam Kalkınma Bankası
ISFI	İslami Finans Kanunnamesi
ITFC	Uluslararası İslami Ticaret Finansmanı Şirketi
İF	İslami Finans
İFK	İslami Finansal Kuruluşlar
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
İKB	İslami Kalkınma Bankası
İKT	İslam konferansı teşkilatı
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
K.B	Katılım Bankası
LMC	Likidite Yönetim Merkezi
MESA	Ortadoğu ve Güney Asya Ülkeleri
MOSOB	Manisa Organize Sanayi Bölgesi

MTA	Maden Teknik Arama
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÖFK	Özel Finans Kuruluşları
PINS	İhtiyati Finans Kanunnamesi
ROSCA	A Rotating Savings And Credit Association
QISMUT	Katar, Endonezya, Suudi Arabistan, Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye Ülkeleri
SAMA	Suudi Arabistan Para Kurulu
SEA	Güneydoğu Asya Ülkeleri
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
TMMOB	Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Başkanlığı
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TP	Türk Parası
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
YEGM	Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü
YP	Yabancı Para

TABLO DİZİNİ

Tablo 1.1. İslami Bankaların Tarihsel Kronolojik Sıralaması.....	4
Tablo 1.2. Küresel İslami Finansal Hizmetler Kurulunun Sektöre ve Bölgeye Göre Dağılımı (Milyar Dolar) (2020)	6
Tablo 1.3. Katılım Bankaları İle Geleneksel Bankaların Karşılaştırılması.....	29
Tablo 1.4. Toplanan Fonlar Açısından TP (Türk Parası) YP (Yabancı Parası) Olarak Bir Önceki Döneme Göre Kıyaslama	32
Tablo 1.5. Toplam Aktif, Öz Varlık ve Net Kârlılık açısından Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankaların Kıyaslanması.....	32
Tablo 1.6. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayısındaki Değişimi	34
Tablo 1.7. Mevcut Altı Katılım Bankası'nın 2020 İnternet Bankacılığı Verileri	35
Tablo 1.8. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi ve Sektör İçindeki Payı	35
Tablo 1.9. Katılım Bankalarının Öz Kaynak ve Net Karlarının Karşılaştırılması	36
Tablo 4.1. Firmanın Faaliyet Süresi	69
Tablo 4.2. Firmanın Hukuki Statüsü	70
Tablo 4.3. Firmanın Yıllık Ortalama Cirosu	70
Tablo 4.4. Firmanın Sermayesi	71
Tablo 4.5. Firmanın Kuruluş Sermayesinin Kaynağı	71
Tablo 4.6. Firmanın Personel Sayısı	72
Tablo 4.7. İşletme Kimin Tarafından Yönetilmektedir	72
Tablo 4.8. İşletme Yöneticisinin Yaşı	73
Tablo 4.9. İşletme Yöneticisinin Eğitim Durumu	73
Tablo 4.11. İşletmedeki Yönetimsel Sorunlar	76
Tablo 4.12. Yönetimsel Sorunlar	76
Tablo 4.13. Firmanın Kendine Ait Markasının Olup Olmaması.....	77
Tablo 4.14. Firmanın Profesyonel Yönetici Çalıştırıp Çalıştırmaması	77
Tablo 4.15. Yaşanan Finansal Sorunlar	77
Tablo 4.16. Firmanın Olası Nakit İhtiyacı	78
Tablo 4.17. İşletmedeki Finansal Sorunlar.....	78
Tablo 4.18. Kredi Kullanılan Bankalar	79
Tablo 4.19. Kredi Kullanımda Karşılaşılan Güçlükler.....	80
Tablo 4.20. Banka Dışı Finansman Bilgisi.....	80
Tablo 4.21. Banka Dışı Finansman Kaynaklarından Hangileri Kullanılmıştır	81
Tablo 4.22. Firmaların Kamunun Sağladığı Bölgeye Özel Yatırım Teşviklerinden Yararlanıp Yararlanmadığı.....	81
Tablo 4.23. Teşviklerden Hangilerinden Faydalanılıyor.....	82
Tablo 4.24. Katılım Bankaları Ürünleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	82
Tablo 4.25. Katılım Bankaları ile Kaç Yıldır Çalışılıyor	83
Tablo 4.26. Katılım Bankalarının Ürün Çeşitliliği	83
Tablo 4.27. Kasadaki Nakit Fazlasının Değerlendirilmesi.....	84
Tablo 4.28. Sermaye Piyasası Araçları Kullanma Durumu	85
Tablo 4.29. İslami Finans ve Katılım Bankacılığı Algısı Ölçümü	86
Tablo 4.30. İslami Finans ve Katılım Bankacılığı Algısı Likert Tipi Ölçeklendirme	86
Tablo 4.31. Katılım Bankasının Tercih Nedenleri	87

Tablo 4.32. Firmaların Katılım Bankasının Tercih Nedenleri Likert Tipi ölçeklendirme	88
Tablo 4.33. Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları.....	89
Tablo 4.34. Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları Likert Tipi Ölçeklendirme	90
Tablo 4.35. Firmaların Yıllık Ortalama Ciroları İle Katılım Bankaları Tercih Nedenleri Analizi	91
Tablo 4.36. Firmaların Hukuki Statülerinin İslami Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Algısı Analizi	93
Tablo 4.37. Firmaların Hukuki Statüleri İle Katılım Bankacılığının Tercih Nedenleri Üzerine Analiz	94
Tablo 4.38. Firma Yöneticilerinin Katılım Bankacılığı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri İle Kredi Kullanımında Çekilen Güçlükler Üzerine Analiz.....	96
Tablo 4.39. Firmaların Sermayesi İle Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları Üzerinde Analiz	97
Tablo 4.40. Katılım Bankaları İle Çalışan ve Çalışmayan Firmaların Gurupsal Analizleri.....	99

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1.1. Küresel İslami Bankacılık Varlıklarının Yetki Alanı Payları.....	7
Şekil 1.2. AAOIFID düzenlemelerinin Kapsamı.....	12
Şekil 1.3. İslami Finansa Sahip Ülkelerin Oranları	21
Şekil 1.4. Malezya'da İslami finans yöntemlerinin gelişme dönemleri	23
Şekil 1.5. Batı'da İslami Finansa Göre Faaliyet Gösteren Banka Sayıları	26
Şekil 1.6. Katılım Bankalarının Çeyreklik Dönemlere Göre Toplam Aktiflerindeki Değişimler.....	33
Şekil 1.7. Enerji Sektörünün Finansman Durumu	46
Şekil 1.8. Tekstil ve Tekstil Ürünlerinin Finansman Durumu.....	47
Şekil 1.9. Metal ve İşlenmiş Maden İşletmelerinin Finansman Durumu	48
Şekil 1.10. İnşaat Sektörü Finansman Durumu	49
Şekil 1.11. Gıda Meşrubat ve Tütün Ürünlerinin Durumu	50

GİRİŞ

Bu çalışmada dünyada İslami Finans yöntemleri, kurumları, ürünleri ve hizmet dağılımları açıklanmıştır. Avrupa'da, Ortadoğu'da, Asya'da ve Amerika'da bazı ülkelerde İslami Finans yöntemlerinin işleyiş şekilleri, sermayeleri ve yöntemleri araştırılmıştır. Ülkemizde Katılım Bankacılığının ortaya çıkışı, işleyişi ve günümüz durumları değerlendirilmiştir. Katılım Bankalarının fon toplama yöntemleri olan cari hesaplar, tasarruf hesapları ve katılım hesaplarının nasıl işlediği anlatılmıştır. Fon kullandırma yöntemleri olan Murabaha, Mudaraba, Müşareke, İcâre, İstisna, Sukuk, Teverruk, Selem ve Karz-ı Hasen yöntemlerinin işleyiş yöntemlerine kısaca değinilmiştir. İşletmelerin finansal yapısı, sermaye kavramı, işletmelerin finansmana erişim yöntemleri, işletmelerin varlık ve kaynak yönetimleri ile işletmelerin fon ihtiyaçlarını karşılama yöntemleri açıklanmıştır. OSB'lerin kuruluş nedenleri, avantajları, hukuki yapıları ve gelişimlerinin nasıl olduğu açıklanmıştır. Diyarbakır'da Katılım bankacılığı ve bu bankaların Diyarbakır OSB'de faaliyetleri araştırılmıştır. Tezin amacı Diyarbakır'da Katılım Bankalarının OSB'de kullandırmış oldukları finansal ürünlerin yeterli olup olmadığı, firmaların finansal sorunlara ne kadar çözüm üretebildiği, firma yöneticilerinin Katılım Bankacılığı hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu anket yöntemiyle araştırılmaya çalışılmıştır.

Tezin önemi Katılım Bankalarının DOSB'da sunmuş olduğu ürün, hizmet ve tanıtımlarındaki sorunların bazı hipotezler kurarak bu sorunlar arasındaki ilişkileri tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. OSB'lerin yapısı işleyişleri ve sistemleri hakkında literatür araştırmaları yapılmış olup araştırmada sorunlar ve çözümler sunulmuştur. DSOB'da 104 firma üzerinde yapılan anket çalışması demografik tablolar, Likert tipi ölçeklendirmeler, ANOVA ve T-TESTİ gibi hipotezler ile değerlendirilmiş olup sorunlar ve bazı değişkenler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıkların büyük bir çoğunluğunun Katılım Bankalarının ürün çeşitliliğinin yetersiz olması ve firma yetkililerinin katılım bankaları hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı sonucuna varılmıştır. Katılım Bankalarının ürün çeşitliliğini arttırabilmesi için AR-GE çalışmalarının arttırarak

gerekirse dünyanın diğer bölgelerinde hangi ürünlerin nasıl kullanıldığını gözlemleyip ülkemizde de hayata geçirmesi gerekmektedir. Ayrıca firma yetkililerinin Katılım Bankacılığı bilgi düzeylerinin artırılması için dini kuruluşlar ve üniversitelerden destek alarak firma yetkilileri ile iletişime geçerek seminerler ve yüz yüze görüşmelerle ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Çalışmanın sonuç kısmında tüm bu sorunlar ve bu sorunlara ayrıntılı çözüm önerileri sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA İSLAMİ FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI GELİŞİMİ

1.1. DÜNYADA İSLAMİ FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI

Bu bölümde Dünyada İslami finansın gelişimi, Katılım Bankacılığının amaçları, Katılım Bankacılığın Geleneksel Bankacılık sisteminden farkı, Türkiye’de Katılım Bankacılığı, Katılım Bankacılığında fon toplama yöntemleri, Katılım Bankacılığında fon kullandırma yöntemleri ve Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve işleyişi açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1.1. Dünyada İslami Finans

İslami finansın teoriden çıkıp uygulamaya ilk geçişi Prof. Dr. Ungku Azizi tarafından temelleri atılan ve Malezyalı bir şirket olan Tabung Haji yani Hacı Tasarrufları şirkettir. Bu şirketin amacı Müslümanların hacca gitmek için yapmış oldukları birikimleri saklayıp hacca gitmek isteyenleri finanse etmektir. 1959 yılında Malezya parlamentosuna sunulmuş olan İslami finans şirketi 1963 yılında resmen kurulmuştur (Güçlü ve Kılıç, 2019). Modern anlamda dünyada ilk İslami Bankacılık uygulaması Mısır’ın Mith Gmar kasabasında Prof. Dr. Ahmeden-Neccar tarafından kurulan bankalar kabul görmektedir (Ersoy, 1987). Bununla birlikte İslami finansal yapılar içerisinde İslam coğrafyasında İslami bankacılık uygulamaları etkin bir şekilde faaliyet göstermeye başlamıştır. Özellikle 1975’te Dubai’de faaliyete geçen Dubai İslam bankası tarım, sanayi ve emlak gibi konularda finansman tedarik etmesi modern anlamda İslami bankacılık sisteminin ilk somut örneği olarak gösterilebilir. Dünyada sesini duyuran ilk uluslararası kuruluş ise İslami Kalkınma bankasıdır (Çelik,2016).

İslami banka olarak kabul edilen kuruluşların kronolojik sıralaması Tablo 1.1’de gösterilmektedir.

Tablo 1.1. İslami Bankaların Tarihsel Kronolojik Sıralaması

1960-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Günümüzde
Mit Ghamar Yerel Tasarruf Bankası, Mısır (1963)	Naseer Sosyal Bankası, Mısır(1971)	Albaraka Grup (1982)	Brunei İslami Bankası (1993)	Uluslararası İslami Finansal Piyasası, Bahreyn (2002)
Lembaga Tabung Haji Bankası Malezya (1963)	Al-Amanah İslami Yatırım Bankası, Filipinler (1973)	Katar İslami Banka, Katar (1982)	İslami Bankalar Arası Para Piyasası (1994)	IFSB, Malezya (2002)
	İslami Kalkınma Bankası, Cidde (1975)	İslami Banka, Malezya Berhad (1983)	AAOIFI (1994)	Likidite Yönetim Merkezi (2002)
	Dubai İslami Banka, Dubai (1975)	İslami Banka Bangladeş (1983)	Muamalat Bankası Malezya Berhad, Malezya (1994)	Uuslararası İslami Derecelendirme Kuruluşu, Bahreyn(2005)
	Faysal İslami Banka, Sudan (1977)	Dar Al-Maal Al İslami Trust, Genevre (1984)		IICRA, (2005)
	Kuveyt Finans Evi, Kuveyt (1977)	Al Rajhi Bankası, S. Arabistan (1984)		
		AHZ Global İslami Finans, İngiltere (1989)		

Kaynak: Emeç, 2014

İslami finansın bütün finansal yapıların İslam dininin emir ve yasaklarına uygun olarak hareket etmesini sağlayan bir sistem olarak tanımlanması uygun olacaktır (Çelik,2016). Dünyada İslami finans kısa süre içerisinde çok büyük mesafe kat etmiş ve küresel piyasalarda söz sahibi olmayı başarmıştır. Özellikle 2008 dünya ekonomik krizinde geleneksel sistemlerin çok büyük riskler barındırdığı ve dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkabilecek finansal krizlerin tüm dünyayı etkileyebilecek düzeye geldiği görülmüştür. Neredeyse dünyadaki tüm finansal varlık bağlarının birbirine bağlandığı bir sistemde üretilmek istenen çözümler ileriki dönemlerde daha büyük krizlere neden olmaktadır, tam da bu noktada alternatif bir finansal varlık olarak İslami finans yapıları dünyada kabul görmeye başlanmış hatta bazı ülkelerde pazar payları yüzde ellileri bile aşmıştır (Alrifai, 2017). İslami finansın tarihi 300’lü yıllara kadar gitmektedir.

Bilindiği üzere İslamiyet'in ortaya çıktığı coğrafyanın en büyük geçim kaynağı ticarettir. İslamiyet'in ilk dönemlerinde Müslümanlar büyük bir coğrafyaya yayılmış, Müslüman tüccarların kredilendirilmesi, işlemlerin daha hızlı yürütülmesi ve sigorta işlemlerinin gerçekleştirilmesi konusunda sarraflar büyük bir rol oynamışlardır. Sarrafların ihraç ettikleri süftece'ler bugünkü havale ya da seyahat çek yerine geçmekte buda kâğıt paranın olmadığı bir dönemde paranın bir bölgeden başka bir bölgeye geçmesini kolaylaştırmıştır. O dönemde kullanılan bir başka finansal varlık ise sakk yani günümüzdeki kullanım şekliyle çekdir. Bu sakk ve süftece'ler İslam coğrafyasının dışındaki bölgelerde de geçerlidir (Atar, 2017).

1.1.2 İslami Finans Sektöründe Kurum, Ürün ve Hizmet Dağılımı

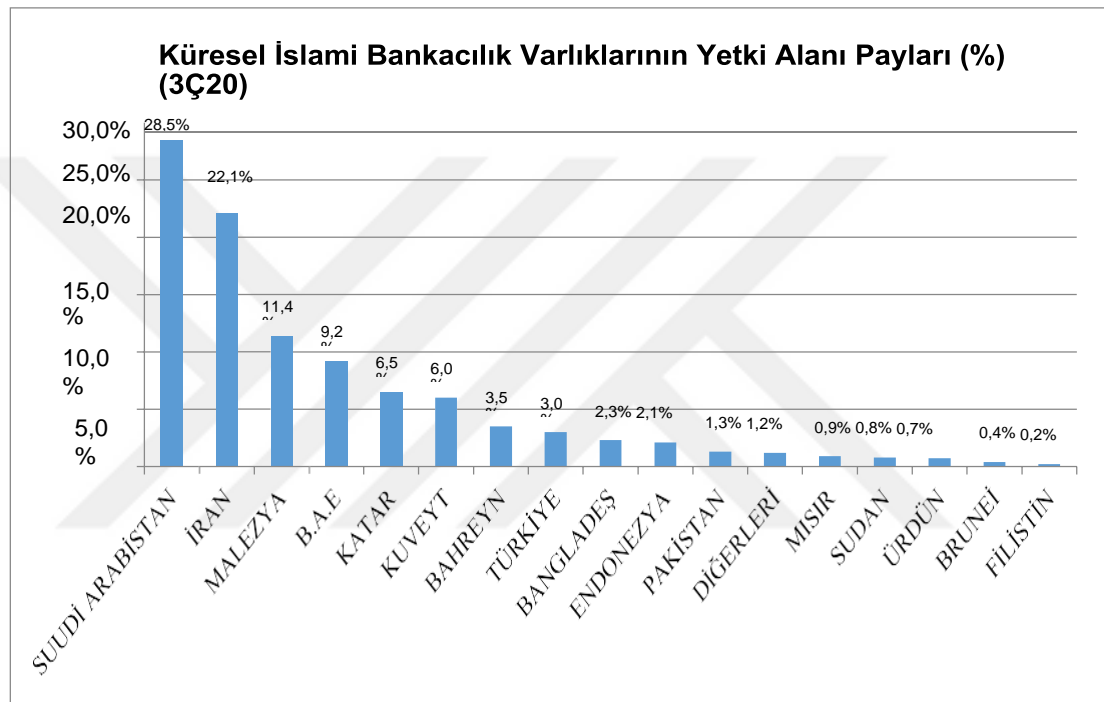
İslami finansal kuruluşlar modern anlamda ortaya çıktıkları günden itibaren istikrarlı bir şekilde yukarı yönlü bir gelişim göstermektedir. Özellikle 2008 dünya finansal kriz sonrasında İslami finans daha fazla ilgi görmeye ve büyümeye başlamıştır. Petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar, emtia fiyatlarının düşük seyretmesi ve gelişmekte olan ülkelerdeki paranın değer kaybetmesi gibi olumsuz faktörler yaşanmasına rağmen bu olumsuz koşullar faizsiz finansal kuruluşların büyümesine engel olamamıştır (Yeşilyaprak, 2019).

Tablo 1.2. Küresel İslami Finansal Hizmetler Kurulunun Sektöre ve Bölgeye Göre Dağılımı (Milyar Dolar) (2020)

Bölge	İslami Bankacılık Varlıkları	Tedavül deki Sukuk	İslami Fon Varlıkları	Tekafül Katkıları	Toplam	Oran (%)
GCC	979.7	280.4	46.3	12.3	1,318.7	48.9
(SEA)	258.2	366.4	41.9	4.1	670.6	24.9
(MESA)	499	18.9	22.8	5.5	546.2	20.3
Afrika	43.1	1.7	1.5	0.6	46.9	1.7
Diğerleri	61.8	22.1	31.3	0.6	115.8	4.3
Toplam	1,841.8	689.5	143.8	23.1	2,698.2	100
Oran (%)	68.3	25.6	5.3	0.9	100	

Kaynak: IFSB, Stability Report, 2021

Yukarıdaki tablo da görüldüğü üzere 2020 yılında en fazla varlık Körfez ülkelerinde 979.7 milyar dolar ile bankacılık varlıklarından oluşmaktadır, bunu 499 milyar dolar ile Orta Doğu ve Güney Asya ülkeleri gelmektedir, Güney Doğu Asya ülkelerinde ise 258,2 milyar dolar bulunmaktadır. İslami finansal varlıklar içerisinde dünyada yüzde 68,3 İslami bankaların varlıkları en büyük payı almaktadır. İslami bankacılık modelini tedavüldeki Sukuklar takip etmektedir dünyada 2020 yılında 689,5 milyar dolar Sukuk işlem görmüştür buda tüm İslami finansal varlıkların yüzde 25,6'sını oluşturmaktadır.

Şekil 1.1. Küresel İslami Bankacılık Varlıklarının Yetki Alanı Payları

Kaynak: IFSB, Stability Report, 2021

Şekilde görüldüğü üzere en büyük yetki alanına %28,5 ile Suudi Arabistan olduğu görülmektedir. Bunu %22,1 ile İran ikinci sırada, %11,4 ile Malezya üçüncü sırada takip etmektedir. B.A.E, Katar, Kuveyt, Bahreyn, Türkiye, Bangladeş ve Endonezya ise ilk onda takip etmektedir.

1.1.3. İslami Finans'a Dünyada Yön Veren Kuruluşlar

Dünyada İslami bankaların düzenleyici ve denetleyici kurumların bir kısmının kararları öneri niteliğinde iken bir kısmının kararları bağlayıcı niteliktedir kısaca bu kurumlara değinilecek olunursa;

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

Bu teşkilat dört kıtada toplam 57 ülkenin üyesi olduğu Birleşmiş Milletlerden sonra dünyanın en büyük teşkilatıdır (Akgül, 2013). Bu teşkilat Mescid-i Aksanın kundaklaması sonrasında kurulmuştur. Önceleri İslam Konferansı Örgütü olan bu teşkilat 2011 yılında İslam İşbirliği teşkilatı adını almıştır (Güçlü ve Kılıç, 2020).

Bu kuruluşun temel amaçları;

- İİT ülkeleri arasında ekonomiyi ve ticaret geliştirmek
- Yoksulluğun azaltılması için mücadele etmek
- İİT ülkeleri arasında meydana gelen siyasi ve dini problemlerin çözülmesi için uzlaşmacı bir rol üstlenmek
- Ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel ve diğer faaliyet alanlarında üye devletlerarasında işbirliğini güçlendirmek ve uluslararası örgütlerle üye devletlerarasındaki dayanışmayı yürütmek
- İslam dayanışmasını güçlendirmek ve Filistin halkının haklarını geri alabilmek için onlara yardım etmek ayrıca Müslümanların bağımsızlıklarını, ulusal haklarını ve onurlarını korumak için verdikleri mücadeleyi desteklemek (Ağır ve Metin, 2017).

İslam Kalkınma Bankası Grubu (IDB)

İslam Kalkınma Bankası 1973 yılında Cidde’de yapılan İslam ülkeleri maliye bakanları toplantısında alınan karar sonucunda kurulmuştur. Günümüzde 56 ülkenin üyesi olduğu bu grup kalkınmanın finansmanını İslami prensiplere göre gerçekleştirmekte faaliyetlerinde faize yer vermemektedir (Yardımcıoğlu ve Koçarlan vd, 2016).

Bu kuruluşun temel amaçları;

- Özel sektör ve Kamuya proje finansmanları sağlamak
- Yoksullukla mücadele için kalkınma yardımlarında bulunmak
- Kapasitelerin geliştirilebilmesi için teknik anlamda yardımlarda bulunmak
- Ticaret finansmanı sağlamak
- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) ‘e finansman sağlamak
- Kaynak Seferberliği

- İslami Finans kuruluşlarına öz sermaye yatırımı yapmak
- Yatırım ve ihracat kredileri için sigortalama ve reasürans hizmeti sağlamak
- İslam İktisadı ve İslami Bankacılık üzerine eğitim programları yapmak
- Vakıflara yatırım ve finansman desteğinde bulunmak
- Üye ülkelere ve diğer Müslüman toplulukları için özel yardımlarda bulunmak
- Üye ülkelerin hem kamu hem özel sektör kuruluşlarına danışmanlık hizmetleri sunmak

Şeklinde ifade edilmektedir. Bu kuruluş bünyesinde çeşitli kuruluşlar barındırmaktadır. Yukarıda yer alan amaçları gerçekleştirmek için bu grubun içerisinde bulunduğu kuruluşlar aşağıda incelenmiştir (Güçlü ve Kılıç, 2020) .

İslami Kalkınma Bankası (İKB)

18 Aralık 1973 yılında Cidde de atılan bir adımla başlamış 10 Ağustos 1974 yılında Dış İşleri Bakanlığı Konferansı tarafından onaylanmış ve son olarak 20 Ekim 1975'te fiilen kurulmuştur (Zaim, 2010).

Bu kuruluşun temel amaçları;

- İnsanların kendileri, toplulukları ve ülkeleri için sürdürülebilir bir gelecek inşa edebilmeleri için ihtiyaç duydukları araçlarla donatılması ve amaçlarına ulaşabilmeleri için alt yapı sağlamak
- Üye ülkeler arasında uluslararası işbirliğine dayalı ortaklıklar kurmak
- İslami finans küresel liderler proje yatırımlarını desteklemek amacıyla uzun vadeli sürdürülebilir etik finansmanlar sağlamak
- Uluslararası sermaye piyasasındaki rolünü geliştirmek
- Bilim, teknoloji ve inovasyon odaklı çözümlere destek olmak
- Gelişmekte olan ekonomilerin eğitim ve becerilere, araştırma ve geliştirmeye yatırım yaparak arttırmaya çalışmak ve bunun sonucunda bu değeri yurtdışına ihraç etmek yerine yurtiçinde daha fazla ekonomik refah üretebilmesini sağlamak (TKB,2021).

İslami Araştırmalar ve Eğitim Enstitüsü (IRTI)

1981 yılında İslami Kalkınma Bankasının eğitim kolu olarak kurulmuştur. Bu Enstitü; bankacılık, finans ve ekonomi alanında araştırma ve eğitim faaliyetlerini yürütmektedir (Güçlü ve Kılıç, 2020).

Bu kuruluşun temel amaçları;

- İslam Ekonomisi ve Finansı ilkeleri çerçevesinde üye ülkelerin kalkınmada karşılaştıkları zorlukları yenmek için yenilikçi, bilgiye dayalı çözümler sunmak,
- Üye ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için öğrenme ve kapasite geliştirme aşamasında yardımcı olmak,
- Beşeri sermayeyi geliştirerek dünya çapında İslami Finans Sektörünün gelişimini desteklemek amacıyla en son araştırmaları ve bilgi hizmetlerini geliştirmek için ortaklarla birlikte çalışmak (IRTI,2021).

Yatırım ve İhracat Kredileri Sigortası İçin İslami İşbirliği Kurumu (ICIEC)

Yatırım ve İhracat Kredileri Sigortası İçin İslami İşbirliği Kurumu, İslami Kalkınma Bankasının bir üyesidir 1 Ağustos 1994 yılında uluslararası düzeyde tam tüzel kişiliğe sahip olmuştur. Bu kuruluşun oluşturulması fikri İslam İşbirliği Teşkilatı üye ülkelerinin yatırımları teşvik etmek istemesi, korunması ve garanti altına alınmasından kaynaklanan anlaşmadan doğmuştur.

Bu kuruluşun temel amaçları;

- Ticari işlemlerin kapsamını genişletip üye devletlere yatırım akışını teşvik etmek,
- Şeriat ilkelerine uygun olarak poliçe sahibine en uygun fiyatla İhracat Kredisi ve Sigortasını gerçekleştirmek,
- Üye devletlere Şeriat ilkeleri çerçevesinde yatırımcılar tarafından belirtilen risklere karşı yatırım sigortası ve resüans sağlamak (ICD,2021).

Özel Sektör Kalkınması İçin İslami İşbirliği Kurumu (ICD)

Özel Sektör Kalkınması İçin İslami İşbirliği Kurumu, özel sektör projelerini finanse etmek, rekabeti ve girişimciliği teşvik etmek, özel sektörlerle ve hükümetlere danışmanlık yapmak ve üye ülkelerin ekonomik kalkınmasını sağlamak amacıyla Kasım 1999 yılında kurulmuştur. Hissedarı olan 55 İslam ülkesinde bulunan 5 kamu finansal kuruluşlarında 4 milyar dolarlık sermayesi mevcuttur (ICD,2021).

Bu kuruluşun temel amaçları;

- Özel sektör yatırımlarını finanse etmek
- Uluslararası piyasalarda sermayeyi harekete geçirerek 54 üye ülkesinde sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmek
- Genişleme ve özel işletmelerin modernizasyonunu teşvik etmek
- Sermaye piyasalarının geliştirilmesi
- En iyi yönetim uygulamalarıyla piyasa ekonomisinin rolünün güçlendirilmesi
- Üye ülkeler ile ulusal finans kuruluşlarının faaliyetlerini tamamlamak için çalışılır (ICD,2021).

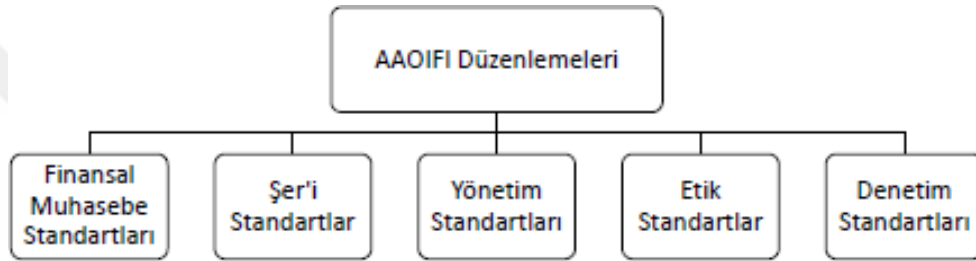
Uluslararası İslami Ticaret Finansmanı Şirketi (ITFC)

Uluslararası İslami Ticaret finansmanı şirketi İslami kalkınma bankasının bir üyesidir. İlk amacı İKT (İslam Konferansı Teşkilatı) üye ülkeler arasındaki ticareti ilerletmek ve böylece tüm dünyadaki insanların sosyoekonomik koşullarını iyileştirme hedefine katkıda bulunmaktır. ITFC, Ocak 2008'de faaliyete başlamıştır olup o tarihten beri ISDB (Islamic Development Bank (İslam Kalkınma Bankası) grubu içinde çeşitli perspektiflerde yönetilen tüm Ticaret finansmanı işlerini konsolide etmiştir. Moody's tarafından bu şirkete A1 notu verilmiştir. Verilen bu not şirketin kredi itibarını, finansal gücünü piyasaya uygun bir şekilde iş ortamında müşterilerin ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde yanıt vermeye yansıtmasıdır.

ITFC, 2008 yılından bu yana İKT üye ülkelere 51 milyar ABD dolarından fazla kaynak sağlamış ve buda onu üye ülkelerin ihtiyaçları için ticari çözümler sunan lider bir faktör haline getirmiştir. Şirket üye ülkelerdeki kuruluşların küresel pazarda Ticaret finansmanlarına daha iyi erişim sağlamalarına yardımcı olur, onlara daha iyi bir şekilde rekabet etmelerini sağlayacak gerekli kapasite geliştirme araçlarını sağlar. ITFC, İKT üye ülkelerini ihtiyaçlarına önde gelen ticari çözümler sağlamak vizyonu ve İKT üyesi ülkeler arasında ve ötesinde ticaretin geliştirilmesi amacıyla bir katalizör görevi görme misyonu ile hareket eder (ITFC, 2021).

İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu (AAOIFI)

İslami finansal kuruluşlar için şer'i hükümlere uygun muhasebe, denetim ve etik değerler, kurumsal yönetim alanında İslami kurallara uygun olarak Bahreyn'de 1991 yılında "Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions" (AAOIFI) adıyla kurulmuştur (Ağkan, 2018). Söz konusu kuruluş ilk bildirisini 1993 yılında yayınlamış ve 58 şer'i standart, 5 denetim standardı, 27 muhasebe standardı, 8 yönetim standardı, 2 etik standardı olmak üzere 100 standart yayınlamıştır (AAOIFI, 2019). Bu standartlar aralarında Merkez Bankalarının da bulunduğu 45 ülkenin finansal kuruluşlarında, muhasebe ve denetim firmalarında kullanılmaktadır.

Şekil 1.2. AAOIFI Düzenlemelerinin Kapsamı

Kaynak: Yatbaz, 2019

Bu kuruluşun temel amaçları;

- İslami Finansal Kuruluşlar (İFK) ile ilgili denetim, yönetim standartları ve bunların yorumlanıp hazırlanarak sunulup uygulamaların niteliğini ve homojenliğini arttırmak.
- Hazırlanan muhasebe standartları çerçevesinde İFK tarafından benimsenen muhasebe standartları ve prosedürlerini uyumlaştırmak,
- Uluslararası standartlar ve İslami kurallar çerçevesinde İFK faaliyetleri ile ilgili muhasebe, yönetim, denetim ve etik fikirler geliştirmek,
- Geliştirilen muhasebe, denetim, yönetim, etik fikirler ve bunların uygulanması için eğitimlerin düzenlenmesi, raporların hazırlanması, araştırma ve geliştirmeler yapılması ve bunların yayılmasını gerçekleştirmek,
- Finansman, yatırım ve sigorta konularının Şer'i kurallarını hazırlamak, sunmak ve yorumlamak,

- İFK Şer'i denetim kuralları ile Merkez Bankalarının rolünün aktif hale getirilmesi için fetvalar ile kurumlar arasındaki çelişkileri ve uyumsuzlukları önlemek,
- Şer'i denetim kurulları arasında kavram ve uygulama uygunluğunu gerçekleştirmek,
- İlgili düzenleyici organlar, İslami Finansal Kuruluşlar, İslami finans hizmeti sunan diğer finansal kuruluşlar, AAOIFI tarafından yayınlanan standartların dışında açıklama ve yönergelerin uygulanması amacıyla diğer muhasebe ve denetleme firmalarıyla işbirliği yapmak (Yatbaz, 2019).

Kâr amacı gütmeyen bu kuruluşun Uluslararası İslami finans uygulamalarını ve mali raporlarının Şer'i kurallara göre standartlaştırılması ve uyumlaştırılması misyonunu üstlenmektedir. Ayrıca Şeriat ilkeleri çerçevesinde İslami Finansın piyasa işlemlerine ve mali raporlamalarına rehberlik etmek, İslami Finans pazarında endüstrinin büyümesini destekleyecek standartlar ve yönergeler sağlama vizyonunu üstlenmektedir (AAOIFI, 2021).

İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB)

Bu kurul 3 Kasım 2002 de Kuala Lumpur'da açılmış olup 10 Mart 2003'te faaliyete geçmiştir. Kuruluşun genel amaçlarından biri olarak bankacılık, sermaye piyasası ve sigortayı kapsayan İslami finansal hizmetler endüstrisinin sağlamlığını ve istikrarını sağlamaktır (IFSB, 2021).

Aralık 2020 tarihi itibarıyla 188 üyesi 57 ülkede faaliyet gösteren 80 düzenleyici ve denetleyici kurum, 10 uluslararası kuruluş ve 98 piyasa oyuncusundan oluşmaktadır. IFSB hizmet endüstrisinin istikrarını ve dayanıklılığını teşvik etmek, bilgi paylaşımını ve işbirliğini teşvik eden küresel ve ihtiyati denetleyici standartların ve diğer girişimlerin yayınlanmasını, uygulanmasını kolaylaştırarak gerçekleştirme misyonunu üstlenmektedir (IFSB,2021).

Bu kuruluşun temel amaçları;

1. Şeriat ilkeleri ile uyumlu uluslararası standartlar meydana getirerek ihtiyatlı ve şeffaf bir İslami finansal hizmetler endüstrisi gelişimini teşvik etmek,

2. İslami finansal ürünler sunan kurumların denetim ve düzenlenmesi konusunda öncülük etmek, bu kuruluşlar için değerlendirme, gelir-gider hesaplaması için uluslararası standartlar geliştirerek riskleri tanımlama, ölçme, yönetme ve ifşa kriterleri geliştirmek ve bunları açıklamak,
3. Etkin operasyonlar ve risk yönetimi araçları, prosedürleri, girişimleri geliştirmek ve koordine etmek,
4. İslami finansal hizmetler Endüstrisi'nin geliştirilmesinde üye ülkeler arasında işbirliğini teşvik etmek,
5. İslami finansal hizmetler endüstrisi ile ilgili piyasaların etkin bir şekilde düzenlenmesi ve alanlarında beceriler konusunda eğitimi ve personel gelişimini kolaylaştırmak.
6. İslami finansal hizmetler endüstrisi hakkında araştırmalar yapmak, araştırma ve anketler yayınlamak,
7. İslami bankalar, finans kurumları ve endüstri uzmanlarından oluşan güçlü bir veri tabanı oluşturmak (IFSB, 2021).

Uluslararası İslami Finans Piyasası Kurumu (IIFM)

IIFM İslami finans hizmetleri endüstrisinin şeriata uyumlu finansal sözleşmeler ve ürün şablonlarının standartlaştırılmasına odaklanan küresel bir organdır, 2002 yılında Bahreyn kraliyet kararnamesiyle İslami altyapı geliştirmek kurumu olarak kurulmuştur. Eski adı Bahreyn para ajansıdır, şeriata uyumlu uluslararası finansal araçların tüm yönlerinde aktif ve iyi düzenlenmiş sermaye ve Ticaret akışını sağlama vizyonunu üstlenmektedir. Güçlü, şeffaf ve iyi düzenlenmiş standartlar ve yönergeler perspektifinde hem ulusal hem de uluslararası Ticaret altyapısını, ürün yeniliği ve bilgi akışını katalize ederek ana akım pazarlara kabul ve entegrasyonunu teşvik etme misyonu mevcuttur (IIFM, 2021).

Bu kuruluşun temel amaçları;

1. İslami finans hizmetleri endüstrisi için şeriata uyumlu standartlaştırılmış finansal doküman, ürün onay ve kılavuzları geliştirmek,
2. Pratik ve kullanıma hazır şeriata uyumlu küresel piyasalarda standartlaştırılmış finansal belgeler, ürün onayları ve kılavuz notları, şeriat bildiri ve yargı yetkisine özgü hukuki görüşleri yayınlamak,

3. Seminerler, teknik çalıştaylar ve standardizasyona özgü endüstriyel danışma toplantıları düzenleyerek, endüstri bilinci oluşturmak ve ilgili teknik bilgileri paylaşmak (IIFM, 2021).

Uluslararası İslami Derecelendirme Ajansı (IIRA)

Merkezi Bahreyn’de bulunan IIRA 2005 yılında faaliyetlerine başlamış 2011 yılında ise kavramsal ayırt edici metodoloji serilerine başlamıştır. Gararın bilinmezliğini kabul etmez, ekonomileri belgelerken şeffaflığı temel alır ve piyasadaki bilgi asimetrisini azaltır. IIRA İslam ülkelerinde eğitim atölyeleri düzenleyip bu atölyelerde yeni pazarlarda İslami finans kavramlarını tanıtip İslami finans merkezleri için İslami finans anlayışını derinleştirmeyi amaçlar (IIRA, 2021). IIRA tarafından geliştirilmiş derecelendirme sisteminde bir derecelendirme kuruluşunun temel amacı olan kalite perspektifini genişletmek İslami finansa ait özelliklerini tanımlama ve bünyesine dâhil etmektir. Bu derecelendirme kuruluşu 11 ülkede faaliyet göstermektedir (Turgut, 2017). Kuruluşunun temel amaçlarından biri kalite anlayışını geliştirerek üye ülkelerin sermaye piyasalarını geliştirmek, iktisadi ve İslami finans faaliyetlerinde yatırımcılarına yol göstermektir (Yücel ,2018).

Bu kuruluşun temel amaçları;

1. Finansal araçlarla ihracatçıları derecelendirebilmek için yöntem geliştirmek,
2. Bankalar, finansal kuruluşlar ve şirketlerin borçlarını zamanında ödeyebilme gücüne göre devletler, şirketler, bankalar ve finansal kuruluşlar tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin geri ödeyebilmeleri hakkında bağımsız değerlendirmelerde bulunmak ve konu hakkında görüş sunmak,
3. Finansal kuruluşların ve finansal araçların İslami kurallara uygun olup olmamaları hakkında bağımsız görüş bildirmek,
4. Bankaların, finansal kuruluşların ve şirketlerin yönetim sistemlerini değerlendirmek,
5. İslami finans endüstrisi ile ilgili araştırmalar ve analizler yapmak (Güçlü ve Kılıç, 2020).

Uluslararası İslami Likidite Yönetim Şirketi (IILM)

IILM 9 ülkenin merkez bankası, parasal kuruluşları ve İslami Kalkınma Bankası'nın katılımıyla 2010 yılında Malezya'da uluslararası likidite yönetimini en optimum düzeyde ve İslami finans esaslarına uygun şekilde kolaylaştırmak amacıyla kurulmuştur. IILM tarafından ihraç edilen finansal araçların bankalar arasında borçlanma teminatı olarak kabul edilmesi, ikincil piyasalarda alınıp satılması, merkez bankalarınca sağlanan kısa vadeli finansmanı teminat olarak kabul edilmesi amaçlanmaktadır. Bununla İslami finansal kuruluşlarında likit piyasalar oluşturarak İslami finansal kuruluşların kısa vadeli finansman ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır (Onat, 2019).

1.1.4. İslami Finans Sisteminin Yaygın Olduğu Ülkelerde İslami Finans Yapısı

Dünyada modern anlamda İslami finans çok genç bir yapıya sahiptir, bu çalışmada İslami finans dünyada dört bölge ve o bölgelerdeki bazı seçilmiş ülkeler üzerinde belirgin olmaktadır. İslami finansın faaliyet gösterdiği ve çalışmamızda yer verdiğimiz bölgeler Ortadoğu, Asya, Avrupa ve Amerika olup bu bölgeler üzerinde incelemeler yapılmıştır.

1.1.4.1. Ortadoğu'da İslami Finans

Bilindiği üzere Ortadoğu'daki ülkelerin neredeyse hepsi Osmanlı yönetimi altında bulunmakta ve büyük bir çoğunluğu Müslüman olan bu ülkeler İngiltere ve Fransa mandasına girmeden önce geleneksel Ticaret yöntemleri kullanılmıştır. Geleneksel ticaret yöntemlerinde bankacılık hizmetlerine fazla ihtiyaç duyulmaz, bankacılık hizmetleri de yabancılar tarafından yürütülmektedir. Ancak 1. Dünya Savaşının çıkmasıyla birlikte Osmanlı Ortadoğu'daki topraklarını birer birer kaybetmeye başlanmıştır. Kaybedilen bu topraklar genellikle İngiltere ve Fransa'nın mandası altına girmiş ve bu ülkelerin himayesi altındaki Ortadoğu ülkeleri doğal olarak bu ülkelerin finansal sistemlerini kullanmaya başlanmış ve doğuda Körfez ülkeleri, Hindistan ve Pakistan; Hindistan Rupee bölgesi, Akdeniz bölgesi ülkelerininin dâhil olduğu; Mısır Sterlin bölgesi olmak üzere iki guruba ayrılmıştır. Bu iki ülkenin hegemonyası 2.Dünya Savaşına kadar devam etmesi ve bu savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bu iki gücün yerini almıştır. Körfez savaşıyla birlikte ABD bölgeye fiili olarak girmiş Körfez ülkelerini üst edinmiş Afganistan ve Irak savaşlarıyla bölgeye tam olarak yerleşmiştir (Alkılınç, 2003).

Bilindiği üzere 1900'lü yıllarda geleneksel Ticaret yöntemleri hâkimdi ve geleneksel Ticaret yöntemlerinde bankacılık hizmetlerine fazla ihtiyaç duyulmazdı ancak 2000'li yıllarda Dünyadaki toplam 981.400 milyar varil petrol rezervinin yaklaşık %64'üne tekabül eden 629.200 varil petrolün Ortadoğu'da olduğu anlaşılmıştır. Petrol fiyatlarının artmasıyla birlikte bölgede büyük gelirler elde edilmiş elde edilen gelirlerin bir kısmı altyapı çalışmaları, bir kısmı batıdan alınan lüks tüketim malları bir kısmı da Avrupa ve Amerika'daki devlet ve özel sektör tahvil ve hisse senedi gibi yatırım araçlarına harcanmıştır. Ancak petrolden elde edilen gelirlerin daha fazla artması sonucu bölgede bankacılık ve finans kuruluşlarında artış sağlanmış çoğunluğu İngiliz bankaları olmak üzere birçok banka ve finansal kuruluşlar bölgede faaliyet göstermeye başlamıştır (Alkılınc, 2003).

Ortadoğu'da yaşayan halkların büyük bir çoğunluğunun Müslüman olması bölge halkının finansal varlıklarını İslami koşullara göre yatırıma dönüştürme isteklerini ortaya çıkarmıştır. Bunun üzerine bölgede kurulan bankalar ve finansal varlıklar İslami koşullara göre hizmet veren sistemler geliştirmişler. Bölgede petrolden gelen gelirlerin İslami finansal kuruluşlarda değerlendirilmeye başlaması İslami finans piyasalarının en büyüklerinin bu bölgede toplanmasına neden olmuştur. Ayrıca dünyadaki en büyük İslami finans varlıklarına bakılacak olunursa bunların da Ortadoğu'daki ülkelerde olduğu görülecektir. Onun dışında genellikle petrolden gelen gelirler sayesinde İslami finansal varlıklar düzeyinde dünyadaki en iyi ülkelerin çoğu Ortadoğu'da bulunmaktadır.

İran

İran tarihteki en köklü ülkelerden biridir. Pers imparatorluğundan Müslümanlarla yapılan savaş sonrasında İslam'ın etkisi altına girmesi ve sonrasında Rusya ile olan ilişkileri ile birlikte Rusya'nın etkisinde kalmasıyla sosyalizme yakın bir yönetime evrilmiştir. Son olarak 1979 Humeyni tarafından gerçekleştirilen devrimle tekrar İran İslam Cumhuriyeti kurulmuş ve halen kendine özgü bir yönetim tarzıyla hüküm sürmektedir. 1979 devriminden sonra tüm sistem değişmesiyle birlikte bankacılık sistemi de değişmiştir. Bunun üç sebebi bulunmaktadır, bunlardan birincisi yeni ekonomiye göre mevcut bankalar faiz ile işlem yapmaktaydılar bu da İslami kurallara aykırı bir durum sergilemekteydiler, bu nedenle tüm bankaların kamulaştırılarak

İslami bankacılığa göre revize edilmesi ilk yapılacak şey olarak görülmüştür. İkincisi, devrim sonrasında yaşanan birtakım istikrarsızlıklar özel insanların mallarına el konulması özel bankalara olan güveni sarsmış şahısların bankalardan mevduatlarını çekip yurtdışındaki bankalara aktarmasına neden olmuş bu da daha büyük sorunların doğmasına sebep olmuştur. Üçüncüsü yabancıların da hisselerinin bulunduğu bankalar İslami, milliyetçi ve sol akımlarca sömürge aracı gibi görülüp kapatılmıştır (Karamelikli ve Alizadeh, 2009).

İran’da bankacılık sisteminin tarihçesine bakılacak olunursa 1988 yılında ilk banka Tahran’da İngilizler tarafından açılan “Banke Cadide Şarq” dir. Bundan bir yıl sonra Reuters sahipliğinde kurulan İran Şahi Bankasıdır ve İngiltere yasalarına bağlıdır, bu banka İran’da ilk para basma hakkına sahip olan bankadır. Bu hakkın bu bankaya verilme sebebi ise 1870’lerden başlayan reformların sürdürülmesi ve serbest Ticarete ivme kazandırmıştır. 1890 da ise bir Rus vatandaş tarafından açılan Banke Esteqrazi İran’da açılmıştır. Bununla birlikte Türkiye’de kurulan Osmanlı bankası 1922 de Tahran da şube açmıştır. 1948 yılında ilk kalkınma planını finanse etmek için bir bankaya ihtiyaç duyulmuştur bunun için 1949 yılında “Banke Barnameh” kurulmuş. 1979 devriminden sonra 1980 yılın da ise o dönemde İran’da bulunan 28 özel ve kamu bankalarının tamamı 16 mali şirket ve 2 yatırım firması kamulaştırılmıştır (Karamelikli ve Alizadeh, 2009). Daha önceden faaliyet gösteren bankaların geleneksel yöntemlerle faaliyet göstermesi devrimin ruhuna uymamaktaydı bu nedenle kamulaştırılan bankaların tamamı İslami bankacılık modeline göre revize edilmiştir. Bunun için İslami öğretilerden yola çıkılarak yeni Ticaret, finansman, kredi temini ve kredi alma yöntemleri tanımlanıp uygulanmaya başlanmış ve karz-ı hasen gibi yeni fonlar açılmıştır.

İran’da Kullanılan İslami Finansal Yöntemler;

Mudaraba	Murabaha	Jualah
Muşaraka	Selem	Karz-ı Hasen
Doğrudan yatırım	Ijarah be shart-e-tamlik	

Birleşik Arap Emirlikleri

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) 2019 yılı itibariyle 234 milyar dolarlık İslami finans varlıklarıyla dünyada İslami finans piyasasında dördüncü sırada yer almaktadır. 1990- 2010 yılları arasında BAE'lerinde İslami bankaların payı toplam bankaların payı içerisinde bir yükseliş içerisinde olduğu görülmektedir. Sadece 2010 yılında %17'lik bir artış sergilemiştir. 2010 yılında 50,8 milyar dolar sermaye 23 ulusal banka 22 yabancı banka mevcuttur. 23 ulusal bankadan 8'i tamamen şeriata uygun olarak faaliyet göstermektedir, geri kalanlarda ise hem İslami bankacılık hem de Geleneksel Bankacılık faaliyetleri yürütülmektedir (Tabash and Dhankar, 2014).

Suudi Arabistan

Suudi Arabistan da birçok ülkede olduğu gibi düalist bir ekonomik sistem mevcuttur. Yani hem İslami hem de Geleneksel Bankacılık sistemi birlikte kullanılmaktadır. 2019 yılı itibariyle 629 milyar dolarlık varlığıyla İran'dan sonra dünyada en fazla İslami finans varlığına sahip ülke konumundadır.

Suudi Arabistan para ve bankacılık sistemi alanında fazla bir geçmişe sahip değildir. 1950 yılında ABD desteğiyle Suudi Arabistan Para Kurulu (Saudi Arabian Monetary Agency: SAMA) kurulmuştur, bu kuruluş merkez bankalarının üstlenmiş olduğu birçok görevi üstlenmiştir. 1950'li yılların ikinci yarısında kurulan Al – Rajhi Bank'dan sonra Suudi Arabistan'da en eski ikinci İslami banka, 1975 yılında kurulan Al-Jazira bankasıdır. Al-Bilad, 2004 yılında ve Al-Inma 2007 yılında kurulmuştur. Bu ülkede sadece İslami bankacılık sisteminin yanı sıra Geleneksel Bankacılık sistemleri de faaliyet göstermektedir. Ancak Geleneksel Bankalarda dahi İslami finans pencereleri bulunmaktadır kısacası Suudi Arabistan'da bütün bankalarda İslami finans hizmeti sunulmaktadır. Bu ülkede İslami bankacılık hizmeti sunan bankaların başında İslam kelimesinin kullanılması yasaklanmıştır, gerekçe olarak ise bu bankaların iflas etmesi durumunda dünyanın başka yerlerindeki İslami bankaların da bu olumsuz durumdan etkilenebileceği düşüncesidir (Erdoğan ve Gedikli, 2018).

Kuveyt

1977 yılında kurulan Kuwait Finance House ülkenin ilk İslami finans kuruluşudur. Bu kuruluş o dönemde Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenmiş ve denetlenmiştir. Ancak 2004 yılında Kuveyt Merkez Bankası (CBK) kanun taslağının

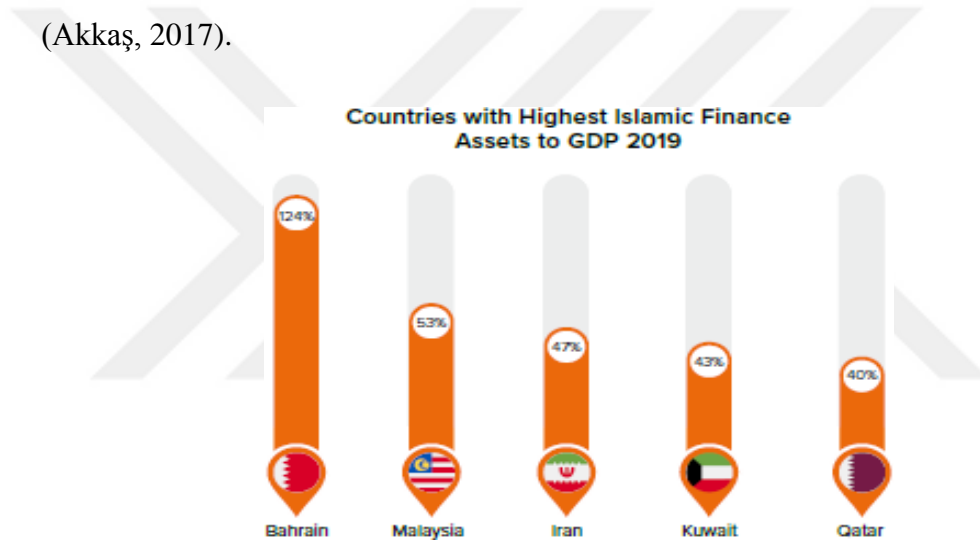
32. Maddesinde İslami bankaların para birimleri ile ilgili bölümler eklenmiştir. 2004 Mayıs ayı itibariyle İslami bankalar CBK'nın denetimi altına girmiştir. 2019 yılı itibariyle 132 milyar dolarlık varlığıyla İslami finans alanında dünyada altıncı sırada yer almaktadır (Altawari, 2021). 1990 yılından günümüze birçok İslami finans şirketi kurulmuştur. Hızla kurulan bu şirketlerin sayısı 66 ya kadar çıkmış ancak küresel kriz sonrasında bu sayı 44'e kadar düşmüştür. Günümüzde Kuveyt'te bulunan 23 bankanın 6'sı İslami bankadır. Kuveyt'teki en büyük İslami banka, toplam bankacılık sistemi varlıklarının %23'üne, İslami bankacılık varlıklarının %70'ini aşkın oranına tekabül etmektedir. Ayrıca İslami bankaların 2015 yılındaki piyasa payı şu şekildedir: Toplam varlıklar bazında %38,8, toplam İslami finansman ve yatırımlar %34,3, toplam fonlama yükümlülükleri %38,7, toplam sermaye ve rezervler %39,8'lik bir piyasa payı söz konusudur (Erdoğan ve Gedikli, 2018).

Bahreyn

Bahreyn 2019 yılı itibariyle 96 milyar dolarlık İslami finans rezerviyle Türkiye'den daha fazla bir rezerve sahiptir. Bahreyn'de petrol rezervlerinin az olması Bahreyn'i diğer körfez ülkelerinden ayırmaktadır. Bahreyn'de, ekonomi daha çok Ticaret ve hizmet ekonomisi üzerine kuruludur. Bahreyn'in finansal tarihçesine kısaca bakılacak olursa ilk banka 1920 yılında Eastern Banktır. Daha sonra 1941 de Habib Bank, 1944'te British Bank of Middle East kurulmuştur. 1965' te para kurulu 1973'te ise Bahrain Monetary Agency'ye dönüşmesiyle bankacılık konusunda bir dizi düzenleme yapılmıştır. Bahreyn de dört çeşit bankacılık faaliyet göstermektedir; bunlardan birincisi ticari bankalar, ikincisi Kalkınma ve Yatırım bankacılığı, üçüncüsü Off shore bankacılığı ve dördüncüsü İslami Bankacılıktır (Alkılınc, 2003). Ayrıca Bahreyn'de 1991 yılında AAOIFI, 2001 yılında CIBAFI, 2002 senesinde IIRA ve LMC gibi İslami finansın dünyada uygulamış olduğu standartlar geliştirilmiştir. Bahreyn de 2017 yılı itibariyle Bahreyn'de toplam 14 İslami banka kurulmuş ve bunların 12 tanesi sadece İslami banka olarak hizmet vermektedir. Günümüzde en önemli İslami bankalardan biri olan Al Baraka bankacılık gurubu da Bahreyn menşelidir (Akkaş, 2017).

Katar

Körfez ülkeleri arasında Katar hakkında “küçük devlet büyük ekonomi” olarak adlandırılır (Kamrawa, 2015). Bölgesel ve küresel anlamda en önemli ülkelerden biridir. Son yıllarda büyük ilerlemeler kaydeden Katar İslami Finans Kanunnamesi (ISFI), Katar Finans Merkezi Kanunu, İhtiyati Finans Kanunnamesi (PINS) tahsisli satış planı kurallarına göre hareket etmektedir. Katar'da 2017 yılı itibariyle İslami kurallara göre tam ve uygun olarak dört banka faaliyet göstermektedir. Bu bankalardan ilki Katar İslam Bankası 1982’de kurulmuştur, Katar'daki en büyük ve en eski bankadır. 2016 yılında faaliyet gösteren Masraf Al Rayan Bankası, Katar Uluslararası İslam Bankası, 1991 yılında kurulmuş ve Katar Merkez Bankası tarafından regüle edilen bir bankadır, dördüncüsü ve en yeni banka ise Barwa Banktır (Akkaş, 2017).

Şekil 1.3. İslami Finansa Sahip Ülkelerin Oranları

Kaynak: ICD-REFINITIV, 2020

Şekilde görüldüğü üzere en yüksek İslami Finansa sahip ülkeler arasında Katar 2019 yılında GSYH'nin %40'lık bir kısmıdır.

1.1.4.2. Asya'da İslami Finans

Asya'da İslami finans sektörü çoğunlukla Malezya'da yoğunlaşmıştır. İslami finans Malezya dışında Brunei, Endonezya, Singapur, Tayland, Bangladeş, Pakistan ve Sri Lanka gibi ülkelerde de iyi gelişmeler göstermiştir (Alrifai, 2017). Asya ülkeleri küresel ekonominin yanında İslami finans alanında da önemli bir yere sahiptir, Asya ülkeleri Müslüman nüfusunun çok büyük bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır, Pakistan'ının (%96,4)'ü, Bangladeş'in (%86,3), Endonezya'nın (%87,2) ve Malezya'nın (%61,4) Müslüman nüfusundan oluşmaktadır (Komijani, 2018).

İslami finans ve bankacılık günümüzde de Asya ülkelerinde hâkimiyetini sürdürmektedir IFSB'nin 2015 verilerine göre 2014 yılında Asya'daki İslami finans sektörünün toplam büyüklüğü 419 milyar dolardan fazladır. Bu da küresel İslam ekonomisinin %22,4'e tekabül etmektedir. Bu finansal varlıkların piyasadaki diğer ürünlere göre dağılımına bakılacak olunursa %48,6'sı (203,8 milyar \$) İslami bankacılık varlıkları olan finansal varlıklara, %44,93 (188,4 milyar \$) ödenmemiş Sukuka, %5,5'i (23,2 milyar \$) İslami fonlara, %0,93 (3,9 milyar dolar) tekafül de bulunmaktadır (Komijani, 2018).

Asya'da İslami Finans ile İlgili Son Gelişmeler

Asya ülkelerinin çoğu İslami finansın kapsayıcı bir şekilde büyümesi ve İslami finans altyapısının gelişmesi için finansal teşviklerde bulunuyorlar. İslami finansın karşılaştığı sorunları çözmek için hükümetler piyasa altyapısını düzenlemekte, finansal düzenlemeler yapmakta ve yeni yasal çerçeveler oluşturmaktadırlar.

İslami finans genel olarak her ülkede aynı gelişmeyi gösterememektedir. Her ne kadar Malezya başarılı olmuşsa da diğer ülkelerin kat etmesi gereken çok yol bulunmaktadır (Li, 2016).

Bilindiği üzere gerek Asya ülkelerinde olsun gerekse dünyada İslami finans sistemini en güzel şekilde uygulandığı ülke Malezya'dır. İslam ülkelerinin birçoğu Malezya'daki İslami finans yöntemlerine ulaşmaktan çok uzaktır bu nedenle Malezya'nın İslami finans yöntemlerini derinlemesine incelemekte fayda vardır bunun dışında diğer Asya ülkelerindeki İslami finans ve bankacılık sistemlerine de kısaca değinilecektir.

Malezya'da İslami Finans

Bilindiği üzere modern anlamda İslami finans yöntemlerinin en fazla geliştiği ülkelerin başında Malezya gelmektedir. 2012 yılında elde edilen 130 milyar dolar Sukuk'un 100 milyarlık kısmı buraya aittir (Nakiboğlu ve Levent, 2018). Bu başarı elbette kendiliğinden oluşmamıştır bunun meydana gelebilmesi için bazı tarihsel süreçler yaşanmıştır bu tarihsel süreçlere kısaca değinilecektir.

Malezya'da İslami Finansın Tarihsel Süreci

Malezya'da İslami finansın tarihçesini üç dönemde incelemek mümkündür, 1983-1992 tarihleri arası İslami finansı tanıma ve sistemin içerisinde yer edinme aşaması.

1993-2003 yılları arasında Geleneksel Bankacılık sistemi içinde rekabetçi seviyeye gelebilmesi için gerekli altyapı ve düzenlemelerin yapıldığı dönem. 2004 sonrasında ise finansal liberalizasyona bağlı gelişmelerin gösterildiği dönemdir (Gedikli ve Erdoğan, 2019).

Şekil 1.4. Malezya'da İslami finans yöntemlerinin gelişme dönemleri

Kaynak: Gedikli ve Erdoğan, 2019.

Malezya'da ilk bankacılık sistemi 1963 yılında başlamıştır. 1963 yılında hacı adaylarının hacca gidebilmeleri için toplamış oldukları birikimlerini topladıkları Muslim Pilgrims Savings (Müslüman Hacılar Tasarruf Kuruluşu) adında bir finansal kuruluş kurulmuştur. Ülkede faaliyet gösteren ilk ticari İslami banka ise 1983 yılında kurulan Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) bankasıdır (Gedikli ve Erdoğan, 2019). BIMB'in kuruluşunda 3 temel prensip kabul edilmiştir;

- Bankacılık faaliyetlerinin kar-zarar ortaklıklarına göre yapılacağı ve faizin yasaklanması,
- Bankacılık işlemlerinde İslami işlemler tercih edilmesi ve yapılacak olan işlemlerden hiçbirinin şeriata aykırı olmaması.
- İslam'a ve Ümmetin beklentilerine aykırı işlemlerden kaçınılacağı benimsenmiştir (Gedikli ve Erdoğan, 2019).

BIMB'dan sonra 1999'da Malezya'da ikinci İslami banka kurulmuş ve 2000'den sonra 47 konvansiyonel banka İslami bankacılık hizmetleri vermeye başlamıştır.

Endonezya

Endonezya'da 1999 tarihinde çıkarılan 23 numaralı kanuna 2004 yılında 3 numaralı kanun eklenerek hem geleneksel hem de İslami bankalar işlem görmeye başlamıştır.

2008 yılında ise Endonezya bankacılık sisteminde iki önemli gelişme meydana gelmiştir, bunlardan biri 21 numaralı İslami bankacılık kanunu bir diğeri ise 19 numaralı Sukuk kanunun yürürlüğe girmesidir. Bununla birlikte İslami bankacılık faaliyetleri güçlü bir hukuksal altyapıya sahip olmuştur (Rıfki, 2011).

2016 yılında yapılan bir araştırmaya göre Endonezya’da İslami bankacılık ülkedeki bankacılık faaliyetlerinin sadece yüzde 5’ine sahiptir. Bu oran oldukça düşük bir orandır. Endonezya’nın bu noktada kat etmesi gereken çok yolu bulunmaktadır. Endonezya’nın kendi bölgesindeki diğer ülkelerle mukayese edilmesi durumunda 237 milyonluk nüfusuna karşılık İslami banka sayısı sadece 13, İslami bankaların toplam aktifleri ise 29,94 milyar dolar, Endonezya nüfusunun 8/1 kadar olan Malezya ile kıyaslanamaz (Gedikli ve Erdoğan, 2018).

Pakistan

Pakistan yüksek mahkemesinin şeriat heyeti 1999 yılında faiz ile ilgili önemli kararlar almıştır bu kararlara göre faiz içeren yasaların yürürlüğe girmeyeceği yönündedir. 30 Haziran 2002 yılına kadar yürürlüğe girmesi gereken bu karar belirlenen sürede yürürlüğe girememiştir bu duruma müteakip kararın kademeli bir şekilde yürürlüğe bırakılması kararlaştırılmıştır. Bunun bir sonucu olarak 2002 yılında bir bankaya tam teşekküllü İslami banka lisansı verilmiştir (Katılımfinans, 2020). Mevcut durumda Pakistan’da beş tam teşekküllü İslami banka, on yedi bağımsız İslami şubesi olan Geleneksel Banka toplamda 22 kurum İslami bankacılık hizmeti vermektedir. Bu kurumların toplamda ülke genelinde 3226 şubesi bulunmaktadır. Geleneksel Bankaların İslami bankacılık pencere sayısı da 1373 adettir. 2020 Mart ayı itibarıyla İslami bankacılık varlıkları mevduatının genel bankacılık sektöründeki pazar payı ise sırasıyla yüzde 15,2 ve yüzde 16,9 olarak belirlenmiştir (Katılımfinans, 2020).

Bangladeş

Bangladeş’te İslami bankacılık faaliyetleri 10 Mart 1983 yılında başlamıştır. Güneydoğu Asya’da türünün ilk örneğini göstermiştir, bu bankada tüm bankacılık ve yatırım işlemleri faaliyet göstermiştir. İkinci faizsiz banka olarak ise Mart 1987’de Al-Baraka Bank Bangladeş’te faaliyet göstermiştir (Kabir, 1999).

Daha sonradan Al- Arafah İslami bankası, sosyal yatırım bankası, Bahreyn EC Faysal İslam bankası kurulmuştur (Saker, 1999). Bu sayı 2014 yılı itibariyle 8 İslami banka sayısına ulaşmıştır, bu bankaların toplam bankacılık sektöründeki payı yüzde 14 civarındadır.

Brunei

Brunei de ilk bankacılık işlemleri 1935'te İngiliz sömürgeciliğinde kurulan Post Office Savings Bank olarak kurulmuştur. 1980 yılına kadar Brunei'de çeşitli bankalar kurulmuş ancak 1980 yılında Brunei İslami bankasının kapanmasıyla bölgede Island Development Bank (IDB) tek yerel banka olarak kalmıştır. 1993 yılında International Bank of Brunei toplumun desteğini alarak Brunei İslam Bankası olarak yeniden adlandırılmıştır (Ebrahimand and Joo, 2001). 2013 yılı itibariyle Brunei'de İslami banka mevduatları toplam banka mevduatlarının yüzde 36'sını oluşturmuştur. Bu dönemde Brunei'de İslami bankacılık sisteminde iki grup hizmet vermektedir bunlar: Bank Islam Brunei Darussalam (BIBD) ve Tabung Amanah Islam Brunei (TIAB), 23 Eylül 1991'de Brunei Sultanlığı'ndaki ilk İslami finans kurumu TAIB kurulmuştur. Brunei de ikili bankacılık sistemi uygulanmaktadır, İslami bankacılık ve Geleneksel Bankacılık. Son 15 yıldır ülkede İslami bankacılık Geleneksel Bankacılığa göre teşvik edilmektedir, bunun için ülkedeki İslami finans sistemleri geliştirilip hukuki alt yapıları güçlendirilmektedir (Khairuddin and Ashak, 2010).

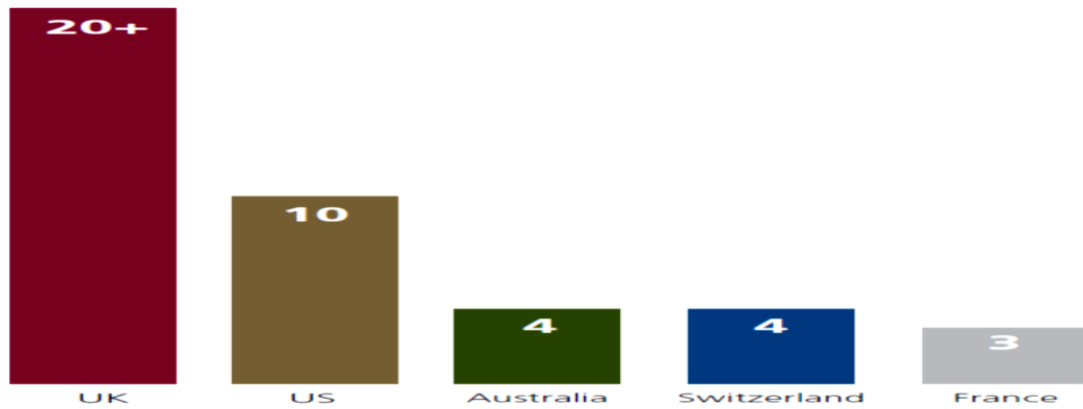
1.1.4.3. Avrupa'da İslami Finans

Bilindiği üzere geleneksel anlamda bankacılık ve finans sisteminin en çok geliştiği yer Avrupa'dır. Biraz daha detaya inilecek olunursa bankacılık sisteminin doğuşu ve bu günlere gelişinde İngiltere önemli bir role sahiptir (Mohammad, 2014). Gerek ülkede yaşayan yaklaşık iki milyon Müslümanın İslami Finansal ürün talebi, gerekse küresel anlamda İslami Finansa olan talebin her geçen gün artması finans merkezi olan İngiltere'nin İslami Finans alanındaki popülerliğini arttırmıştır.

İngiltere'nin İslami Finans ile olan ilişkisi 1980'lere dayanmaktadır. 1982 yılında Müslümanların konut finansmanı sağlamak için kurulan Albaraka International İngiltere'de kurulan ilk İslami Finansal kuruluştur. Bu tarihlerde İngiliz piyasasında murabahaya dayalı finansal işlemler yapılmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde konut finansmanı alanında Kuveyt Ulusal Bankası (United Bank of Kuwait) gibi Ortadoğu kökenli finansal kuruluşlar kurulmuştur. Ancak maliyetleri geleneksel yöntemlere

göre daha fazla olması nedeniyle varlığını sürdürememişlerdir. 2000’li yıllarda HSBC, Citi Group gibi çok büyük bankalar Müslüman müşterilere hizmet verebilmek için “İslami Pencere” olarak hizmet veren İslami finans hizmetleri sunmaya başlamışlar (Güçlü ve Kılıç, 2019). 2001 yılında İngiltere Merkez Bankası (Bank of England) İslami finans çalışma grupları kurmuştur. 2003 yılında ise Hazine Bakanlığı ile Gelir ve Gümrük Vergisi Departmanı İslami finansı teknik anlamda daha derinden araştırmış ve konut alım satımlarda meydana gelen çifte vergilemede düzenleme yapmış ve İslami kurallara göre konut alım satımlarında çifte vergilemeyi kaldırmıştır (UKTI, 2014). Günümüzde Geleneksel Bankalar içerisinde “İslami Pencere” olarak İslami finans hizmeti veren bankalar ise; ABC International Bank, Ahli United, Bank of Ireland, Barclays, BNP Paribas, Bristol & West, CitiGroup, Deutsche Bank, IBJ International London, J.Aron&Co., Lloyd’s Banking Group, Royal Bank of Scotland, Standard Chartered, United National Bank ve UBS bankalarıdır (Evans, 2015).

İngiltere’de hızla büyüyen İslami finans sektöründe hizmet verebilmek için mesleki eğitim programları da gelişmiştir. Üniversitelerde dört mesleki enstitü ve yaklaşık 70 üniversitede İşletme bölümlerinde İslami finans alanında eğitim verilmektedir.

Şekil 1.5. Batı’da da İslami Finansa Göre Faaliyet Gösteren Banka Sayıları

Kaynak: Shamiev, 2015

İngiltere’de 2014 yılı itibariyle şeriata uyumlu lisanslı 5 banka faaliyet göstermektedir. Bu bankaların toplam varlıkları 3,6 milyar dolara ulaştı ayrıca 20’den fazla banka İslami fon sağlamaktadır. Bu batı ülkeleri içerisinde İngiltere’yi birinci sıraya yükseltmekte ve bu sayı ABD’deki sayının neredeyse iki katı kadardır (Smith, 2015). İngiltere’de İslami finans hizmeti sunan kurumlar, 2014 yılsonu itibariyle İslami finans hizmetleri fonları 4,5 milyar dolara ulaşmıştır (Smith, 2015).

İslami finans ürünleri Londra menkul kıymetler borsasında da faaliyet göstermektedir. Londra Borsasının yaklaşık değeri 51 milyar dolar civarındadır. İslami finansın bu borsadaki payı ise 600 milyon dolar civarındadır ve burada şeriata uyumlu 4 yatırım fonu ve 2 adet de ticari ürün faaliyet göstermektedir (Smith, 2015).

1.1.4.4. Amerika'da İslami Finans

İslami finans ve bankacılık asıl itibariyle çok eski ancak modern anlamda çok yeni bir finansman modelidir. Modern anlamda yüzyıllık bir geçmişi olmamasına rağmen çok kısa bir süre içerisinde kendini dünyaya kabul ettirmiştir. Geleneksel Bankacılığın en etkin şekilde yürütüldüğü Amerika Bileşik Devletlerinde (ABD) bile varlığını kabul ettirmeyi başarmıştır. Birleşik devletler ve Kanada'da İslami Bankalar bulunmamasına rağmen İslami finans şirketleri bu ülkelerde 1980 yılından beri varlığını sürdürmektedir. Örnek verilecek olursa Toronto'da bir grup Müslüman 1980'de İslami Konut Kooperatifi kurmuş olup bu kooperatif hala aktif bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir (Alrifai, 2017). Ayrıca 1980'lerde Washington'da kurulan The Amana Funds (Saturna Capital) ve Kaliforniya'da kurulan American Finance House-Lariba ABD'deki ilk finansal kuruluşlar olarak kabul edilmektedir. İlerleyen yıllarda bu kuruluşlara University Bank, Devon Bank, HSBC, Cole Taylor Bank, Lincoln State Bank, Rom Asia Bank, ev finansmanı alanında; Zayan Finance, Guidance Financial Group, Samad Group, yatırım fonları alanında; Azzad Asset Management, North America Islamic Trust, yatırım bankacılığı alanında ise; Arcapita, Innovest Capital, Trans Ocean Group, UIB Capital Chicago, Overland Capital Group eklenmiştir (Güçlü ve Kılıç, 2019). ABD'de Müslüman nüfusu bazı tahminlere göre 3,5 milyon ile 7 milyon aralığındadır. Tahmin edileceği üzere bu sayı finansal varlıklara çok da büyük bir etki getiremeyecektir. Ancak ABD'de büyük yatırımcıların sahne alması finansal hizmetler noktasında İslami finans piyasasında 15-20 yıllık çok kısa bir süreçte milyarlarca dolarlık işlem gerçekleştirmiştir (Metcalfand Salah, 2014:549).

Müslümanlar Amerika'da konut almak için bazı İslami finansal ürünler geliştirmişlerdir, genel olarak bu sistemler kooperatif sistemine benzemektedir. Bu kredi sisteminin çalışma prensibi, üyeler bir kooperatife veya İslami finansal varlığa fonlarını yatırırlar ve diğer üyelerin evlerinin alınması için finanse ederler, bu kooperatifler veya işletmeler Amerika'da ROSCA (Rotating Savingsand Credit Association) olarak adlandırılır. Bu üyeler benzer ürünleri almak için değerlerini bir araya getirirler, haftalık veya aylık olarak bu kuruluşlara ödeme yaparlar. Her dönem

ROSCA'nın bir üyesi malı satın alır ve diğer üyeler evlerini almak için katkıda bulunmaya devam eder (Goud, 2009).

İslami finansal piyasaların artması ve işlem hacimlerinin büyük anlamda yükselmesi bu piyasaya bazı standartların getirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu piyasaların şeriata uyumlu bir şekilde işlem yapabilmeleri için bazı şartlar vardır Taqi USMANİ bu şartları şöyle sıralamıştır (Usmani, 2002);

1. Yapılacak faaliyetler Şer-i kurallara uygun olmalıdır; alkol, kumar, uyuşturucu, insan ticaret vb. faaliyetler İslami finansın konusu olamaz.
2. İşletmenin ana faaliyet konusudışındaki faaliyetlerin faizi içermesidurumunda işletme sahibi bu faaliyeti onaylamadığını beyan etmelidir.
3. Kâr payları dağıtılmadan önce faizden elde edilen gelirler elenmeli ve dağıtılacak kâr payları bundan sonra dağıtılmalıdır,
4. İşletmenin kesinlikle maddi duran varlıklara sahip olması gerekmektedir

İslami finansal varlıkların yukarıdaki kurallara ve şeriata uyumlu bir şekilde faaliyet göstermelerini incelemek için Amerika'da faaliyet gösteren Dow Jones 1999 yılında Dow Jones İslami Piyasa Endeksi (Dow Jones Islamic Market Indexes (DJIM)) oluşturulmuştur. Bununla birlikte daha sonra DJIM dışında FTSE Grup, MSCI Berra, BSE TASI, Global GCC ve Standard & Poor's gibi çeşitli kuruluşların da İslami endeksleri bulunmaktadır (Yanpar, 2015).

1.2. KATILIM BANKACILIĞI

Katılım Bankacılığı faiz kullanımının olmadığı bir prensip çerçevesinde her türlü bankacılık faaliyetlerini gerçekleştiren fon toplayan, fon kullandıran, kâr-zarar prensibine göre çalışan bir bankacılık modelidir. Bu bankaların üzerinde katılım kelimesinin kullanılmasının asıl sebebi ise her türlü bankacılık faaliyetlerinde kâr ve zarar katılma prensibine göre hareket etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bankalarda mudilerden toplanan fonlar Ticaret ve sanayi gibi faaliyetlerde değerlendirerek mudiler ile birlikte kâr ve zarar paylaşılmaktadır.

Katılım Bankacılığının amaçları; dengeli bir finans sisteminin kurularak sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşılmasını kolaylaştırmaktır. Bunun yanında Katılım Bankacılığı, bankacılık alanındaki mevcut konumunu yükseltmek ve bu alanda yeni

hizmetler geliştirmeyi amaçlamaktadır (Türkmenoğlu, 2007). Ayrıca dini hassasiyetleri nedeniyle yatırımlarını finansal sisteme dâhil etmeyip yastık altında atıl olarak tutan tasarruf sahiplerinin tasarruflarını İslami prensipler çerçevesinde piyasaya dâhil edilmesini sağlamayı da amaçlamaktadır (Okan, 2021).

1.2.1. Katılım Bankacılığın Konvansiyonel Bankacılık Sisteminden Farkı

Katılım Bankaları ile konvansiyonel bankaların işleyişlerinde oldukça önemli farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklara kısaca değinildiğinde;

Tablo 1.3. Katılım Bankaları İle Geleneksel Bankaların Karşılaştırılması

KARŞILAŞTIRMA TEKNİKLERİ	KATILIM BANKALARI	GELENEKSEL BANKALAR
Çalışma Yöntemleri	Amaç faizden uzak durmaktır, kâr- zarar ortaklığı esastır	Faiz söz konusudur ve para ticareti mevcuttur.
Paranın İşlevi	Para mal ticaret için kullanılır fon toplarken kar-zarar ortaklığı, fon kullandırırken ise kiralama, vadeli satış ve kar-zarar ortaklığı yapılmaktadır.	Ticari ürünün türüne bakılmaz bankacılık hizmetleri dışında para ticareti yapılabilir.
Fon Toplama	Ortaklığa dayalı hesap türleri mevcuttur. Katılım Bankaları fon toplarken cari hesap ve katılım hesaplarını kullanır. Yurtdışı işlemlerde LIBOR kullanılmaz.	Herhangi bir ortaklık yoktur faiz oranı önceden bellidir ticari ve mevduat hesapları ile fon sağlanır. LIBOR kullanabilirler.
Fon Kullandırma	Fonlar genellikle murabaha, müşareke, mudarebe, icara, karz-ı hasen şeklinde mal-alım satımı yöntemiyle kullandırılır. Kullandırılan fonlarda uzun vade ve karlı projeler tercih edilir.	Fonların kullandırılmasında faiz esastır fonların nereye kullandırıldığıнын bir önemi yoktur. Para üretime dâhil edilmez.
Finansal Kiralama	Katılım Bankalarını bu işlemi İcara yöntemiyle yapmaktadır.	Kendileri doğrudan bu işlemi yapmamakta aracı kurumlar aracılığıyla bu hizmeti sunmaktadırlar.
Fonun Müşteri Maliyeti	Ekonomide meydana gelen dalgalanmalar vade sonunda ödenecek tutarı etkilemez.	Kredi maliyetleri değışik finansmanlara endekslendiğinden (Hazine bonusu vb.) değışim gösterebilir.

Fonun Vadesi	Genellikle uzun vadelidir.	Genellikle kısa vadelidir.
Ekonomik Sistem	İslami prensiplere göre hareket eder ancak çoğu ülkede kendisine ait kanunları yoktur, İran ve Sudan hariç	Kapitalist sistem esastır.
Krediler	Kullandırılan kredilerde proje esas alınmaktadır.	Kredi kullanımı alınan teminata göre değişmektedir.
Kullanılan Finansal Araçlar	Her türlü enstrüman kullanılmaz İslami esaslara uygun olanlar kullanılır.	Kullanım alanına bakılmaksızın karlı olan tarafa yatırım yapılır. Tahvil, Hazine bonusu, repo Şeklinde
Ekonomiye Etkisi	İşlemler doğrudan gerçek hayata aktarıldığından piyasada yatırımları ve istihdamı artırır.	Kredinin ne kadarının piyasaya geri döndüğü belirsizdir.
Üye Olunan Birlik	Türkiye Katılım Bankaları Birliği ne üyedir.	Türkiye Bankalar Birliğine üyedir.

Kaynak: Yıldız, 2019

Katılım Bankaları faiz ile işlem yapmadıklarından faize dayalı enstrümanları da kullanmamaktadır. Bu durum da bu bankaları kısmen de olsa kriz dönemlerinde faizlerde meydana gelen hareketlilikten korumaktadır. Konvansiyonel bankalarda ise işlemlerin büyük bir çoğunluğu faizle olduğu için faizlerde meydana gelen dalgalanmalarda konvansiyonel bankalar çok olumsuz etkilenebilmektedirler. Nitekim 2008'de meydana gelen ekonomik krizde birçok konvansiyonel banka faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır (Sunbay, 2016).

1.2.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığı

Türkiye’de Katılım Bankacılığı son zamanlarda oldukça gelişme göstermektedir. Kamu bankalarının da Katılım Bankaları şubeleri açması Katılım Bankalarının daha da güçlenmesini sağlamıştır. 1913'lere dayanan Katılım Bankacılığı geçmişi Türkiye’yi dünyadaki diğer İslami bankalardan geri bırakmamıştır. Faizin olmadığı prensibiyle yola çıkan Katılım Bankalarının üretime ve Ticarete büyük katkıları olmaya devam etmektedir.

1.2.3. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkışı

Türkiye’de Katılım Bankacılığı 1913 yılında 13 girişimcinin bir araya gelerek Adapazarı İslam Ticaret Bankası kurması ile başlamıştır. Bu bankanın temel amacı faizle borç veren tefecilere ve bankerlere karşı çiftçilere ve esnafa İslami kurallara

uygun finansmanlar sağlamaktı. Her ne kadar günümüzdeki kadar çok çeşitli enstrümanlar kullanmamışlarsa da döneminde birçok esnafa ve çiftçiye çare olmuşlardır. 1924'te, Adapazarı İslam Ticaret Bankası Türk A.Ş., 1928'de Adapazarı Türk Ticaret Bankası A.Ş. ve 1937'de Türk Ticaret Bankası A.Ş. adlarını almıştır. Kuruluşta Adapazarı'nda olan merkezi, 1934'te Ankara'ya, 1952'de İstanbul'a taşınmış ve 1997 yılında ise Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir (Ödeş, 2020).

1983 yıllarında İslami hassasiyeti olan vatandaşların tasarruflarını piyasaya kazandırmak amacıyla 16.12.1983 yılında 87/7506 sayılı kararname ile Özel Finans Kuruluşları (ÖFK) kurulmuştur. 1985 yılında Albaraka Türk ve Faysal Finans kurulmuş, 1989 yılında Kuveyt Türk, 1991 yılında Anadolu Finans, 1995 Yılında İhlas Finans ve 1996 yılında Asya Finans kurulmuştur (Hazıroğlu, 2016). 2005 yılında Faisal finans ile Anadolu finansın birleşmesi ile Türkiye Finans Kurumu adını almıştır.

1983 yılında ÖFK olarak çıkan kararname 19 Ekim 2005 tarih 5411 sayılı bankacılık kanunu ile Geleneksel Bankacılıktan ayrılarak faizsiz İslami esaslara uyan bankacılık olarak yasa kapsamına alınmıştır. Günümüzde bazı kamu bankalarının da bu alanda faaliyet göstermesiyle birlikte ülkemizde altı kamu bankası 1200 civarında şube ve 16 bin personel hizmet vermektedir (Yılmaz ve Bağış, 2020).

1.2.4. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Günümüzdeki Durumu

Ülkemizde Katılım Bankalarında kullanılan finansal ürün çeşitliliği oldukça fazladır. Katılım Bankalarında İslami kurallara göre işlem gören ürünler Katılma Hesapları, Özel Cari Hesaplar, Mudarebe, Yatırım Vekâleti, Karz, Murabaha, Müşareke, İcâre (Kiralama), Finansal Kiralama (Leasing), Selem, İstisna, Sarf, Kefâlet, Teverruk, Sukuk, Katılım Sigortacılığı (Tekâfül) ve Yatırım Fonlarından oluşmaktadır (TKBB, 2021). Katılım Bankalarının TP (Türk Parası) YP (Yabancı Para) cinsinden bir önceki döneme göre artışı, Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankaların oransal olarak karşılaştırılması, toplam aktif, özvarlık ve net kârlılığın oransal değişimlerinin Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankalar açısından kıyaslanması, Katılım Bankalarının toplam aktiflerinde çeyrekliklere göre değişimi ve Katılım Bankalarının şube ve personel sayılarındaki gelişiminin incelenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1.4. Toplanan Fonlar Açısından TP (Türk Parası) YP (Yabancı Parası) Olarak Bir Önceki Döneme Göre Kıyaslama

	Katılım Bankaları (Milyon TL)			Geleneksel Bankalar (Milyon TL)		
	2021 / Haziran	2020 / Aralık	Değişim (%)	2021 / Haziran	2020 / Aralık	Değişim (%)
TP	118.137,89	102.620	15,1	1.721.252,85	1.553.985	10,8
YP	182.802,14	149.513	22,3	1.846.856,85	1.619.749	14

Kaynak: TKBB, 2021

Tablodan da görüldüğü üzere bir önceki döneme göre Türk parası cinsinden %15,1 ve yabancı para cinsinden %22,3'lük bir artış kaydedilmiştir. Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankaların kıyaslanmasında ise Katılım Bankaları Türk Parası cinsinden Geleneksel Bankalara göre yaklaşık %40'lık bir artış göstermektedir. Bu oran yabancı para cinsinden ise yaklaşık %59 olarak görülmekte ve bu da hem Türk lirası hem de Yabancı Para rezervindeki artış oranında Geleneksel Bankalara göre daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.5. Toplam Aktif, Öz Varlık ve Net Kârlılık açısından Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankaların Kıyaslanması

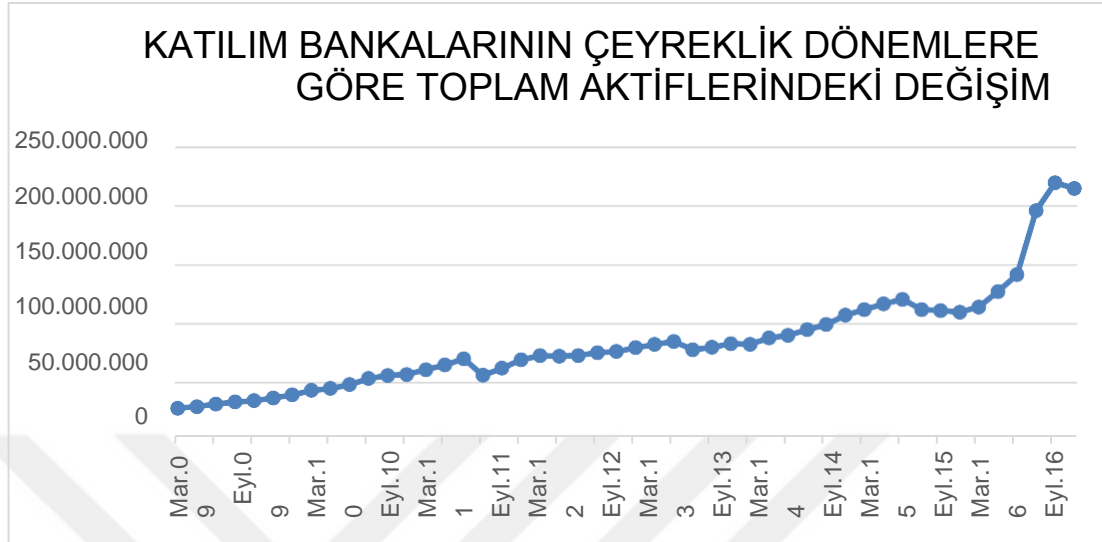
Finansal Başlıklar	Katılım Bankaları (Milyon TL)			Geleneksel Bankalar (Milyon TL)		
	2021 / Haziran	2020 / Aralık	Değişim (%)	2021 / Haziran	2020 / Aralık	Değişim (%)
Toplam Aktif	504.309	437.092	15,4	6.730.310	6.107.832	10,2
Öz Varlık	32.000	27.603	15,9	631.364	600.804	5,1
Net Kâr **	1.990	1.651	20,5	33.792	30.731	10

**Net kar rakamı geçen yılın aynı ayına göre mukayese edilmiştir.

Kaynak: TKBB

Katılım Bankaları toplam aktifleri, öz varlıkları ve net kârlılıklarında bir önceki döneme göre kayda değer bir gelişme göstermiştir. Toplam aktiflerinde %15,4, öz varlıklarında %15,9 net kârlılığında ise %20,5 artış sağlamıştır. Geleneksel Bankalarla kıyaslandığında ise toplam aktiflerde oransal olarak yaklaşık %15,4 lük bir artış, öz varlıklarda %210'luk bir artış ve net kâr 'da ise bu oran %105'lik bir artış mevcuttur.

Aşağıdaki şekilde Katılım Bankalarının toplam aktiflerinde çeyreklik dönemler itibariyle meydana gelen değişim verilmiştir.

Şekil 1.6. Katılım Bankalarının Çeyreklik Dönemlere Göre Toplam Aktiflerindeki Değişimler

Kaynak: TKBB, 2021

Yukarıdaki grafikte Mart-2009'dan Eylül-2020 yılları arasında Katılım Bankalarının çeyreklik dönemlere göre toplam aktiflerindeki büyümeleri göstermektedir. Grafikte de görüldüğü üzere Katılım Bankaları neredeyse her yıl toplam aktiflerinde büyüme kaydetmiştir. 2009 yılında 28.275.965 TL olan aktifleri günümüzde ise 2020 Eylül ayında bu miktar 214.873.458 olmuştur. Bu oran yaklaşık 7,6 katı büyüme anlamına gelmektedir. Grafikte dikkat edilirse Mart 2020 çeyreğinde 141.705.022 olan Toplam Aktifler Eylül 2020'de 219.871.604 olarak görülmüştür bu da yaklaşık 1,55 katı bir artış sergilediğini göstermiştir.

Tablo 1.6. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayısındaki Değişimi

KATILIM BANKALARININ ŞUBE VE PERSONEL SAYISINDAKİ DEĞİŞİMİ				
YILLAR	ŞUBE SAYISI	BÜYÜME (%)	PERSONEL SAYISI	BÜYÜME (%)
2011	685	13	13.851	9
2012	828	21	15.356	11
2013	966	17	16.763	9
2014	990	2	16.270	(-3,1)
2015	1080	9	16.554	1,7
2016	959	(-11,2)	14.467	(-12,6)
2017	1032	8	15.029	3,9
2018	1122	8,7	15.654	4,2
2019	1179	5,1	16.040	2,5
2020	1255	6,4	16.849	5

Kaynak: TKBB, 2021

Katılım Bankaları 2021 yılı itibariyle Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım, Vakıf Katılım ve Emlak Katılım şeklinde altı banka olarak faaliyet göstermektedir. Bu bankaların yurt içi ve yurt dışı toplamda 1255 şubesi bulunmaktadır. Şubeler toplam bankacılık ağının yüzde onundan fazlasına karşılık gelmektedir. 2020 yılsonu itibariyle bir önceki yıla göre personel sayısında %5'in üzerinde bir artış gerçekleşmiştir. Şube sayılarında da 2020 yılı itibariyle bir önceki yıla göre personel sayılarıyla orantılı olarak %5 civarında bir artış gerçekleşmiştir. 2016 yılında hem personel sayısının hem de şube sayısının düşmesinin nedeni, daha önceden TMSF'ye devredilen Bank Asya'nın faaliyetine son verilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 1.7. Mevcut Altı Katılım Bankası'nın 2020 İnternet Bankacılığı Verileri

MEVCUT 6 KATILIM BANKASI'NIN 2020 İNTERNET BANKACILIĞI VERİLERİ	
Aktif Müşteri (adet)	489.056
İşlem Hacmi (milyon TL)	519.870
MEVCUT 6 KATILIM BANKASI'NIN 2020 MOBİL BANKACILIK VERİLERİ	
Aktif Müşteri (adet)	3.052.910
İşlem Hacmi (milyon TL)	1.197.79

Kaynak: TKBB, 2021

Mevcut bankaların internet ve mobil bankacılık verilerine bakıldığında neredeyse birer cep bilgisayarı haline gelen cep telefonlarında kullanılabilen mobil bankacılıkta hem mobil bankacılık müşterileri hem de mobil bankacılıkta kullanılan yüksek hacimli işlemler gözlenmektedir bu da Katılım Bankacılığı müşterilerinin teknolojiyi kullanmakta başarılı oldukları sonucuna götürmektedir.

Katılım Bankalarının aktif gelirlerine ve sektör içindeki paylarının 2016 yılından 2020 yılına kadar ki sürecinin yüzdesel değişimi ve sektör içindeki payları ayrıca yıllar arasındaki gelişimi büyük önem arz etmektedir aşağıdaki tabloda Katılım Bankalarının aktif gelirlerine ve sektör içindeki paylarının yıllara göre sektörel anlamda değişimleri gösterilmiştir.

Tablo 1.8. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi ve Sektör İçindeki Payı

Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi Ve Sektör İçindeki Payı (Milyon TL, 2016-2020)			
	TOPLAM AKTİFLER	DEĞİŞİM %	SEKTÖREL PAY %
2016	132.874	10,5	4,9
2017	160.136	20,5	4,9
2018	206.806	29,1	5,3
2019	284.459	37,5	6,3
2020	437.119	53,7	7,2

Kaynak: TKBB, 2021

Tabloda da görüldüğü üzere ülkemizde faaliyet gösteren tüm Katılım Bankalarının konsolide olmayan toplam aktif büyüklüğü 2020 yılında, bir önceki yıla göre %53,7 artışla 437.119 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu bankaların dönem net karları 2,4 milyar TL'den %52,4 oranında artarak 2020 yılında 3,7 milyar TL'ye çıkmıştır. Özkaynak toplamı ise %26,8 artışla 27,6 milyar TL'ye yükselmiştir.

Tablo 1.9. Katılım Bankalarının Öz Kaynak ve Net Karlarının Karşılaştırılması

	KATILIM BANKALARININ BAŞLICA FİNANSAL RAKAMLARI (Milyon TL)			
	ÖZ KAYNAKLAR		NET KAR	
Bankalar	Aralık 2020	Eylül 2020 Dönemine Göre Değişim (%)	Aralık 2020	Eylül 2020 Dönemine Göre Değişim (%)
Albaraka Türk	4.044.227	2%	254.737	302%
Kuveyt Türk	7.995.097	6%	1.400.281	26%
Emlak Katılım	207.367	36%	80.597	79%
Türkiye Finans	5.495.302	3%	675.677	79%
Vakıf Katılım	3.734.273	-78%	666.866	105%
Ziraat Katılım	3.734.273	-78%	638.562	24%
Toplam	26.274.832	4%	3.716.720	52%

Kaynak: TKBB, 2021

2020 yılında en yüksek kârı 1.400,3 milyon TL ile Kuveyt Türk elde etmiştir, bunu 675,7 milyon TL ile Türkiye Finans takip etmiştir. 666,9 milyon TL Vakıf Katılım, 638,6 milyon TL Ziraat Katılım 254,7 milyon TL Albaraka Türk ve 80,6 milyon TL ile Emlak Katılım kâr elde etmişlerdir. Net kârını en çok arttıran Albaraka Türk olmuştur, Kâr artışı %301,6 gibi muazzam bir yükseliş kaydetmiştir bunu %105,3 ile Vakıf Katılım takip etmiştir, Vakıf Katılımı %79 ile Emlak Katılım ile Türkiye Finans takip etmiştir son olarak ise %24 ile Ziraat Katılım bir önceki döneme göre en düşük net karı elde etmiştir (TKBB, 2020).

1.3. KATILIM BANKACILIĞINDA FON TOPLAMA YÖNTEMLERİ

Katılım Bankalarının fon toplama ve fon kullandırma adına birçok enstrümanlar bulunmaktadır bu enstrümanlara aşağıda kısaca değinilecektir.

1.3.1. Cari Hesaplar

Cari hesaplar gerek bireysel gerekse ticari olarak açılabilirler. İstenildiğinde kısmen veya tamamen hesaptan çekilebilirler. Hesap sahibinden izin alınmadan banka tarafından kullanılabilmektedirler. Bunun karşılığında elde edilen kâr veya zarar hesap sahibine yansıtılmayarak kurumun hesabına işletilir (Alkış, 2018). Özel cari hesaplarda banka, hesap sahibine herhangi bir ödeme yapmadığı gibi yapılan bazı işlemlerde hesap işletim ücretleri kesmektedir. Ayrıca bu hesaplarda yatırılan meblağ için herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Katılım Bankalarında cari hesaplar üç temel esasa ayrılmaktadırlar bunlar, karz-ı hasen yaklaşımı, vedia yaklaşımı ve yeni akit yaklaşımlarıdır (Bayındır, 2005).

1.3.2. Tasarruf Hesapları

Bu hesaplar tasarrufu teşvik etmek için kullanılan herhangi bir vadesi olmayan hesaplardır. Bu hesaplarda hesap açılış tutarları cari ve vadeli hesaplara göre daha düşüktür, genellikle bu hesaplarda hesap sahibi her ay asgari bir tutar hesaba yatırır. İki çeşidi vardır; birincisi doğrudan erişimli ikincisi ise ihbarlı hesaplardır. Doğrudan erişimli hesaplarda mudi istediği zaman parasını çekebilmektedir. İhbarlı hesaplarda ise belirli bir zaman öncesinden izin alınması şartı koşulur. Her ne kadar cari hesaplara benzese de tam olarak cari hesapların özelliklerini yansıtamazlar. Örneğin tasarruf hesapları üzerine çek keşide edilemez (Gündoğdu, 2021).

1.3.3. Katılım Hesapları

Katılım hesapları Katılım Bankalarına yatırılan paranın banka tarafından işletilmesi sonucunda ortaya çıkacak kâr veya zarara katlanma sonucunu doğuran hesap sahibine önceden belirlenmiş bir getiri ödenmeyen anaparanın aynen ödeneceğini taahhüt etmeyen paranın bir kısmını veya tamamının kaybedebileceğine katılan hesaplardır (Bayındır, 2005).

Tasarruflarını Katılım hesabına yatıran müşteri vade sonunda kâr veya zarar edeceğini bilemez parasının bir kısmını veya tamamını kaybedebilir. Esas itibariyle mudarebe sistemi esas alınarak oluşturulmuşlardır.

Sistemin işleyişi; Katılım Bankaları müşterilerinden 3 aylık 6 aylık yıllık veya daha uzun vadeli tasarrufları toplar. Sonra bu tasarrufları vadelerine göre havuzlara aktarır. Hesap sahibi parasının miktar ve vadesine göre havuza dâhil edilen tasarrufların ticari faaliyetlerde işletilmesi sonucunda vade sonunda elde edilecek kâr ve zarara ortak olurlar.

1.4. KATILIM BANKACILIĞINDA FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ

Katılım Bankalarının fon kullandırma yöntemleri olan murabaha, mudaraba, müşareke, İcâre, teverruk, istisna, Sukuk, selem, karz-ı hasen aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

1.4.1. Murabaha

Murabahada bir malın maliyetini ve kârını belirtmek üzere satıcıya söylemesi üzerine yapılan bir satış sözleşmedir. Bu satış peşin olabileceği gibi vadeli bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. Murabahayı diğer sistemlerden ayıran en önemli unsur satıcının satılacak olan kendisine ne kadara mal olduğunu ve malı ne kadar kâr elde edeceğini satıcıya söylemesidir (Çekin, 2018).

Murabaha sisteminin uygulama esaslarında süreç ön inceleme, ön anlaşma, ödenecek kar oranı ve vade üzerine anlaşma sağlanması, Katılım Bankalarının satıcıya ödeme yapması, ürün tesliminin gerçekleşmesi ve alıcının aracı kuruluşa ödemenin yapması ve sürecin tamamlanması şeklinde gerçekleşmektedir (Karahan, 2015).

1.4.2. Mudaraba

Kelimenin etimolojik kökenine bakılacak olunursa Mudaraba dövüşmek, vuruşmak, Ortaklık yapmak, birlikte Ticaret yapmak gibi anlamlara gelmektedir (Durmuş, 2011). Daha anlaşılır bir şekilde Mudaraba'nın tanımını yapılacak olunursa; Mudaraba bir sermayedarın veya bir sermayeye sahip bir gurubun bir vekil veya yöneticiye Ticaret yapması için belirli bir miktar fon sağladığı, yapılacak olan ticaretin mukabilinde kârın önceden belirlenen oranda dağıtıldığı, zararın ise yatırımcı tarafından karşılandığı bir şirket türü olarak tanımlanabilir. Bu sistem hakkında İslam Hukukçuları ittifak halindedir (Ayub, 2017, s.340-360). Mudaraba birkaç şekilde olabilir çok taraflı Mudaraba ve alt Mudarabalar şeklinde yapılabilir. Çok taraflı Mudaraba bir gurup sermayedarın bir kişiyle birlikte Mudaraba sözleşmesi yapması veya bir sermayedarın birden fazla işçiyle ayrı ayrı veya toplu olarak sözleşme imzalaması şeklinde olabilir.

Alt Mudaraba’da ise finansörün açık bir şekilde veya Mudarabada takdiri Mudaribe bırakmak şartıyla bir Mudaribin üçüncü bir tarafa Mudaraba esasına dayalı sermaye vermesi hususunda da fikir birliği mevcuttur. (Ayub, 2017, s.340-360). Mudaribin veya bir başkasının borcunun Mudaraba’da sermaye olarak sözleşmeye eklenmesi yasaktır (AAOIFI, 2004-5aMüşârekeStandardı, Bent7/3). Mudaraba’da gizlemek amacıyla faizli borçlardan kaçınmak için borcun Mudarabaya dönüştürülmesi yasaktır (AAOIFI, 2004-5a Müşâreke Standardı, s.242).

1.4.3. Müşareke

Müşareke iki veya daha fazla kişinin hem sermayesinin hem de emeğini ortaya koyarak meydana gelecek kâr veya zararı daha önceden belirlenmiş sözleşme şartlarına göre paylaşması ilkesine dayanır. Bu miktar eşit olabileceği gibi farklı bir miktar da olabilir (Dinç, 2017). Müşarekeyi bir tür sermaye ortaklığı olarak tanımlayabiliriz. Müşareke’de fon sağlayan taraf sermayenin belirli bir kısmını karşılar, proje ortağı da sermaye iştirakini karşılar. Ancak sermayenin belli bir oranı kadar ya da daha önceden belirlenmiş bir kâr payı almak üzere oluşturulmuş sözleşmeler geçersizdir (Yeşilyaprak, 2017). Günümüzde sıkça kullanılan Müşareke türlerinden biri de Azalan Müşarekedir. Bu Müşareke türünde iki veya daha fazla kişi arasında belirli bir proje üzerinde kâr-zarar prensibine dayalı taraflardan birinin diğer ortağın hisselerini aşamalı bir şekilde alarak projenin mülkiyetinin tamamına sahip olması durumudur. Normal Müşarekede proje bitimine kadar sözleşmede belirtilen oranlarda hissedarlar ortak olurlar Müşareke de ise taraflardan birinin hisseleri belirli aşamalar ile satın alarak projenin tamamının mülkiyetinin ortaklardan birine geçmesi durumudur (Akyüz, 2018).

1.4.4. İcâre

Farklı kaynaklarda İcara, İjara olarak da ifade edilen İcâre, bir menfaatin bir bedel karşılığında başka bir tarafa yararlanma hakkına sahip olma unsurunun devredilmesi işlemidir (Bakacak ve Dinç, 2021). Bu sistem Geleneksel Bankalardaki leasing işlemine benzese de bazı farklılıkları bulunmaktadır. AAOIFI’ye göre iki tür icâre işlemi bulunmaktadır. Bunlar faaliyet İcâresi ve “İcâre müntehiye bittemlik” şeklindedir. Faaliyet İcâresi kiraya verilen menkul veya gayrimenkulün sözleşmede belirtilen kira süresinin bitmesine müteakip geri alınması işlemidir. İcâre müntehiye bittemlikte ise kiraya verilen menkul veya gayrimenkul bedeli kira süresi boyunca

taksitler halinde ödenir sözleşmede belirtildiği üzere taksitler bittikten sonra malın mülkiyeti kiracıya devredilir (Utku ve Kaya, 2021). Katılım Bankacılığında İcâre; kiralama, alt kiralama, hizmet finansmanı, kasa kiralama ve kiraya dayalı bankacılık hizmetleri (para aktarma, tahsilat yapma, fatura ve vergi ödeme) gibi ürün ve hizmetlerde kullanılmaktadır (TKBB, 2021).

1.4.5. İstisna

İstisna sözleşmesi ödenen belirli bir ücret mukabilinde emek sarf ederek ortaya bir eserin çıkarılması anlaşmasıdır. Burada sözleşmenin gerçekleşebilmesi için dört temel unsur mevcuttur. Bunlar eser, ücret, imal ve sözleşmedir (Erdoğan, 1990). Eseri fikri veya bedeni bir emek neticesinde ortaya çıkan bir ürün, ücret emeğin mukabilinde ödenen bir bedel, belirli bir faaliyet sonucunda ortaya çıkarılan eser, sözleşme ise eserin ortaya çıkarılması için tarafların iradelerini ortaya koymuş olduğu durumdur.

Bilindiği üzere “istisna” eser demektir, eser sözleşmesi ile vekâlet sözleşmesi aynı farklı kavramlar olarak değerlendirilmektedir. Eser sözleşmesi, birinin bir eser üretip diğer tarafa bir bedel karşılığında teslim etmeyi taahhüt etmesi işlemidir. Vekâlet sözleşmesi taraflardan biri diğer bir tarafın faydasına ve iradesine uygun olarak bir iş görmenin fiilinin bir zamana bağlı olmaksızın kısmen bağımsız olarak üstlenmesi sonucu riskin üstlenmediği, buna karşılık diğer tarafın ise belli bir bedelin üstlenilmesi zorunluluğunun bulunmadığı sözleşme şeklinde tanımlanabilir (Kurşat, 2009).

1.4.6. Sukuk

Sukuk kelimesi Arapça kökenli sak'tan gelmekte olup sak, sertifika veya vesika anlamlarına gelmektedir. Arapçada İslami tahvil olarak bilinen sak'ın çoğulu için Sukuk kelimesi kullanılmaktadır (Ünlü, 019). Şirketler ve ülkeler tahvil ve hazine bonusu gibi faizle işlem gören enstrümanlar ile borçlanabilmektedir. Ancak İslami finansa faiz yer almadığı için faiz hassasiyeti olan ülkelerin ve şirketlerin nakit ihtiyaçlarını karşılamak için Sukuk ihracı uygulanmaya başlanmıştır (Fındık, 2020). Başlangıçta tacirlerin sertifika amacıyla kullandıkları Sukuklar günümüzde devletlerin çok büyük projelerinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca birçok İslami finans yöntemiyle birlikte kullanılması, son zamanlarda dünyada oldukça

popüler bir hale getirmiştir. AAOIFI'e göre kullanılan Sukuk yöntemleri aşağıda gösterilmiştir.

AAOIFI Standardına göre Sukuk beş kategoriye ayrılır:

Kiraya dayalı; İcara Sukuk,

Ortaklığa dayalı; Mudaraba Sukuk ve Müşarake Sukuk,

Satışa dayalı; Murabaha Sukuk ve İstisna Sukuk,

Melez; İstithmar Sukuk,

Diğer türler; Wakala Sukuk vb. (Avcı, 2020),

1.4.7. Teverruk

Teverruk klasik dönem fıkıhçılarınca bey'ul-ine kapsamında değerlendirilmişse de günümüzde ayrı bir birim olarak kullanılmaktadır. AAOIFI Teverruku “*Pazarlık yaparak ya da satıcıya belirli bir kâr ödeyerek vadeli olarak mal aldıktan sonra nakit elde etmek için bu malı üçüncü bir tarafa peşin olarak satmak*” şeklinde tanımlamaktadır (AAOIFI, 2012). Genellikle vadeli olarak alınan mal daha ucuz bir bedel ile üçüncü kişilere satılmaktadır. Fıkıhçılar tarafından pek önerilmese de bankalar tarafından kullanılan bir yöntemdir. Katılım Bankaları tarafından Teverruk iki yöntemle kullanılır. Birincisi yeniden yapılandırma yöntemi; banka müşterisi elinde bulunan nakit ile bankaya olan borcunu kapatır ve belli bir vade ile yeniden yapılandırır (Kazancı, 2018). İkinci yöntem ise genellikle emtia satışı; bu Teverruk çeşidinde banka müşterinin talebi üzerine peşin bir bedel ile organize piyasalarda (genel olarak Londra Metal Borsası'nda bu işlem gerçekleşir) platin, bakır, alüminyum gibi maddeleri vadeli olarak müşterilerine satılır. Müşteriler satın aldıkları bu malları tekrar bu piyasalarda peşin olarak satar ve böylece nakit ihtiyacını karşılamış olur ve vadeli olarak bankaya borçlanır.

1.4.8. Selem

Selem kısaca paranın peşin ödenmesi malın vadeli teslimini belirten bir sözleşme türüdür (Öztürk ve Nesimoğlu, 2019). Selem akdinde nakit problemleri yaşayan bir şahsın nitelikleri sözleşmede şüpheye mahal vermeyecek şekilde belirtilmiş bir ürünü belirli bir vadenin sonunda teslim etmek üzere peşin bir bedelle satılması işlemidir. Burada özellikle çiftçilerin hasat zamanından önceki nakit sıkıntısını gidermek amaçlamaktadır (Alkış, 2018).

“Sizden kim selem yaparsa miktarı belli bir ölçekte, miktarı belli bir tartıda ve belli bir vadeye kadar yapsın.” (Döndüren, 2017) hadisi selemi meşru kılmaktadır. Selemin gerçekleşebilmesi için bazı kuralların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu kurallar; Malın cinsinin ve niteliklerinin belirlenmesi, malın ne kadar miktarda olacağı sözleşmede açık bir şekilde belirtilmeli, malın ne zaman teslim edileceğinin belirlenmesi, selemin akit meclisinde kabzedilmesi, malın teslim yerinin belirlenmesi, malın piyasada mevcut ve temin edilebilir olması gerekmektedir (Abdurrahmanov, 2012).

1.4.9. Karz-ı Hasen

Karz ödünç verilen mal anlamına gelmektedir, yani bir tür tüketim ödücüdür. Bir kimsenin nakit veya mekilat (arpa, buğday gibi) kilo ile ölçülebilen malları misli ile geri almak şartıyla bir başkasına borç vermesi işlemidir (Canbaz, 2019). Katılım Bankalarında bu işlem genellikle Özel Cari hesaplarda veya Kredi kartlarında kullanılmaktadır. Kredi Kartlarında kullanım şekli müşteri bankadan aldığı kredi kartı ile alışveriş yapar banka mal alınan yere ödeme yapar daha sonradan müşteri aldığı malın bedelini bankaya öder, bankanın önceden bedeli malın alındığı yere ödemenin yapılması bir tür karz-ı hasendir.

1.5. DİYARBAKIR'DA KATILIM BANKACILIĞI

Diyarbakır'da son zamanlarda Katılım Bankaları etkin bir şekilde faaliyet göstermektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren Katılım Bankalarının hepsinin şubeleri Diyarbakır'da da faaliyet göstermektedirler. Günümüzde 6 Katılım Bankası 15 şubesiyle birlikte Diyarbakır ekonomisine ve finansal sisteme katkıda bulunmaktadır. Diyarbakır'da Katılım Bankacılığına değinmeden önce şehrin tarihsel süreci, ekonomik yapısı ve finansal gelişim sürecine değinmek konunun bütünlüğü açısından daha uygun görülmektedir.

1.5.1 Diyarbakır İli ve Tarihsel Yapısı

Kuruluşundan günümüze onlarca medeniyete ev sahipliği yapmış olan kadim kent Diyarbakır, İslâmiyet öncesinde Asurlular, Aramiler, Urartular, İskitler, Medler, Persler, Makedonyalılar, Selevkoslar, Partlar, Büyük Tigran İdaresi, Romalılar, Sasaniler, Bizanslılara ev sahipliği yapmıştır. 639 yılında ise Hz. Ömer döneminde fethedilen Diyarbakır, İslâmî idârelerle tanışarak sırasıyla Emeviler, Abbasiler, Şeyhoğulları, Hamdâniler, Mervaniler, Selçuklular, İnaloğulları, Nisânoğulları,

Artuklular, Eyyubiler, Akkoyunlular, Safevîler, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar ulaşan kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır (Özcoşar, 2018). Tüm bu medeniyetler bıraktıkları eserler, kültürler, askeri, ekonomik, sosyolojik ve edebi yapıları ile Diyarbakır'ın kendine özgü bir şehir olmasını sağlamıştır. Coğrafyanın belki de kader olduğunun en güzel örneklerinden biri olan Diyarbakır Dicle Nehrinin kenarında, Karacadağ'ın püskürtmüş olduğu lavlar sonucunda oluşan bazalt taşlarının üzerinde, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin kuzeyinde yer alan El-Cezîre de denilen Mezopotamya'nın kuzeyinde kurulmuştur (Pıçak ve Eroğlu, 2018). Osmanlı döneminde Diyarbakır'da bulunan nüfusun dağılımına Evliya Çelebi seyahatnamesinde kayda değer bilgilere rastlanmaktadır. Evliya Çelebi *“Diyarbakır şehri Osmanoğlu ülkesinde öyle bir yerdir ki, Hz.Yunus'un hayır duasının bereketiyle yaratılmış olan her cinsle doludur. Ama halkının çoğunluğu Kürt, Türkmen, Arap ve Acem'dir. Reayası ve berayası Ermeni olduğundan dolayı Ermeni diyarı da sayılır. (...) Bütün halkı Türkçe, Kürtçe, Arapça, Acemce ve Ermenice konuşur. Diyarbakır yönetimi devletten devlete geçer ve Enûşirvân'dan sonra da Ermenilerin elinde çok bayındır olduğu için tarihçiler onu Ermeni ilinden sayar...”* demiştir (Okumuş, 2012). Onlarca medeniyetin Diyarbakır'a sahip olmak istemesinin en önemli nedenlerinden biri verimli topraklara sahip olması, Ticaret merkezlerinin üzerinde bulunması ve kalkan balığına benzeyen tarih boyunca Diyarbakır'ı savaşımlara karşı koruyan güçlü ve büyük surlarıdır. Diyarbakır'ın tarihsel süreçte ekonomisine değinecek olunursa on birinci yüzyılda Selahaddin Eyyubi'nin Diyarbakır'ı fethetmesiyle mahzen defterlerinin incelenmesi talimatını vermiştir. Şehrin ambarlarında ve depolarında bulunan malları yedi sene boyunca satılmış ve şehir halkı bu nedenle iyice zenginleşmiştir. Diyarbakır'ın o dönemde 1.040.000 cilt eser bulunan bir kütüphanesi de bulunmaktadır bu da kültürel anlamda ne kadar ileri olduğunu göstermektedir (Haspolat, 2013). On altıncı yüz yılda ise Yavuz Sultan Selim'in Anadolu seferi sırasında Osmanlı topraklarına katılan Diyarbakır, aynı seferde elde edilen toprakların düzen içerisine tutulması için Diyarbakır Beylerbeyliğinin idare merkezi haline getirilmiştir (Haspolat, 2013).

1.5.2 Diyarbakır İlinde Ticaretin Gelişimi

Tahrir defterlerine göre 1538 yılında Diyarbakır'da 186 meslek bulunmaktaydı. Buda Diyarbakır'ın ekonomisinin ne kadar büyük olduğu hakkında güzel bir fikir vermektedir.

Evliya Çelebi Diyarbakır'da "16. Yüzyıl ekonomisini anlatıyor hepsinden önde gelen Hasan paşa hanı, sonra sipahi pazarı, atarlar pazarı, kuyumcular pazarı. Bu anılan çarşıların hepsinde kemerler yapılmıştır. Demirciler çarşısı, çilingirler çarşısı, altın ve mücevherciler pazarı, çizmeciler pazarı, palancılar pazarı, ipek dokumacıları çarşısı ve bezciler pazarı, sipahi pazarındaki bedesten gayet bakımlı, süslü ve ikitaraftı demir kapılı, sağlam taş yapıdır. Zengin tüccarlarla dopdolu olup bütün ülkelerin değerli ve kaliteli malları, az bulunan pahalı mücevherler bulunur. Öte yandan bu bölgede işlenen kılıç, gaddare, küllük, balta, ok, hançer, mızrakyalmanı ve ok peykani başka yerde işlenemez." der (Haspolat, 2013). 16yy.'dan Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlıda süregelen ekonomik modeller Diyarbakır'da da uygulanmıştır. Ticaret merkezlerinin üzerinde bulunması ticaret, Mezopotamya topraklarında bulunması tarımı, topraklarının verimliliği ve Dicle nehrinin bulunması hayvancılığı, Ergani'de bakır, Dicle'de kurşun, Kulpta demir çıkarılması Diyarbakır'ı oldukça geliştirmiştir.

1.5.3 Diyarbakır'da Bankacılık Sistemi ve Gelişimi

1924 tarihinde yapılan İzmir İktisat Kongresinde milli bankaların kurulması yönünde kararlar alınmıştır (Özer, 2012). İzmir İktisat Kongresinde alınan bu karar doğrultusunda gerek devlet desteği gerekse özel sektör teşvikleriyle irili ufaklı birçok banka kurulmuştur. Bankacılık sektöründe Cumhuriyet döneminde ülkenin dışarıyla ilişkisinin kesilmesi veya azalması sonucunda iç piyasa kredi taleplerini karşılayamaz duruma gelmiştir. Anadolu'da piyasada bulunan küçük sermayelerin yerel kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla bankacılığa akmıştır. Bu da birçok yerel bankanın kurulmasına neden olmuştur. Tarım ve ticaret merkezi olan Diyarbakır'da da bu bankalardan birinin kurulması zorunluluk arz etmiştir (Özer, 2012). 1930 yılında Türk Ocağı Müfettişi Hasan Raşit Bey ve arkadaşları Diyarbakır Bankasının kurulması için çalışmalara başlamış, Diyarbakır'da önde gelen tüccarlar ve devlet desteğiyle 1930 yılında banka kurulmuş ancak 1931 yılında faaliyete başlayabilmiştir. Bankanın kuruluş sermayesi 75.000 TL, ödenmiş sermayesi ise 7.500 TL. 'dir. Bu bankanın asıl kuruluş amacı tacirlere kredi sağlamak, piyasadaki kredi sorununu çözüp ticareti canlandırmak, esham ve menkul mallar karşılığında faizle borç vermek, esnaf ve tüccarlara ticari senetler hazırlamaktır (Özer, 2012). Bununla birlikte zamanla ulusal ve uluslararası banka kurulmaya başlanmıştır günümüzde Diyarbakır merkez ve ilçelerinde toplamda 14 Mevduat Bankasının 92

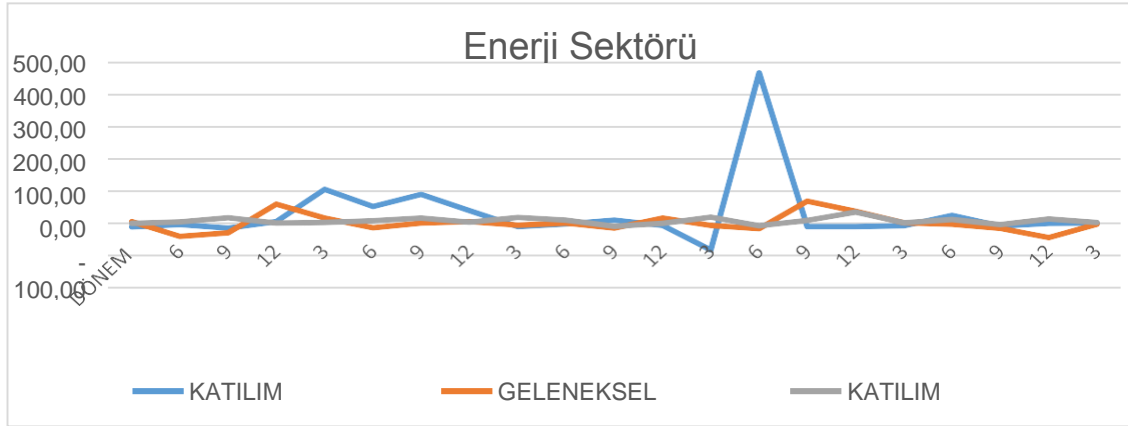
şubesi, 6 Katılım Bankasının ise 15 şubesi bulunmaktadır, toplamda 20 bankanın 107 şubesi bulunmaktadır (TBB, TKBB, 2021).

1.5.4. Diyarbakır İlinde Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Sektörlere Göre Karşılaştırılması

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) web sitesinden alınan veriler doğrultusunda; Katılım Bankacılığının etkin olduğu ve aynı zamanda Diyarbakır Organize Sanayi bölgesinde faaliyet gösteren sektör kolları olan enerji, tekstil ve tekstil ürünleri, metal ve işlenmiş metal sanayisi, inşaat ve gıda meşrubat ve tütün alanında 2016 yılından 2021 yılının ikinci çeyreğine kadar hem Mevduat bankalarınınca hem de Katılım Bankalarınınca Diyarbakır'da verilen kredilerin oransal dağılımının karşılaştırılması incelenecektir. Ayrıca Katılım Bankalarının Türkiye genelinde bu sektörlerle vermiş olduğu kredilerin Diyarbakır'da verilen krediler ile oransal karşılaştırmaları yapılarak Türkiye ortalamasının hangi oranında Diyarbakır'a da kredi verildiği, Geleneksel Bankalarının mı yoksa Katılım Bankalarının mı Diyarbakır'da kredi verme oranının yüksek olduğu karşılaştırması sektörel anlamda yapılacaktır.

Enerji Sektörünün Finansal Durumu

Diyarbakır'da kurulan beş adet hidroelektrik santrali Türkiye'nin elektrik enerjisinin önemli bir kısmını karşılamaktadır. Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (YEGM) tarafından yayınlanan güneşlenme süresi ve radyasyon değerlerine bakıldığında Diyarbakır Güneş Enerjisi konusunda oldukça zengindir (Kurtuluş, Yılmaz, Atmaca, 2013). Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesinde Enerji ve elektrik sistemleri üzerinde üretim yapan toplamda 14 firma bulunmaktadır (DOSB, 2021).

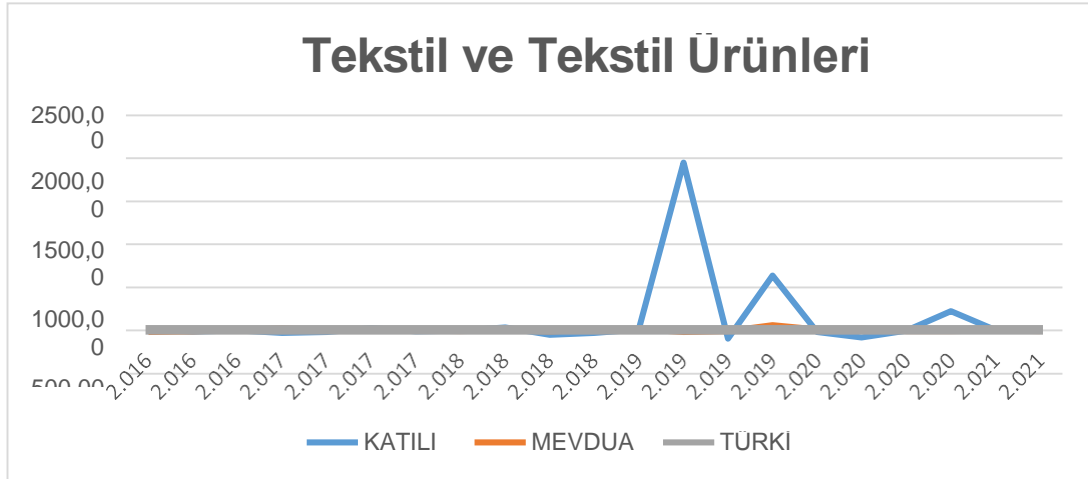
Şekil 1.7. Enerji Sektörünün Finansman Durumu

Kaynak: BDDK, 2021

Grafikte görüldüğü üzere Katılım Bankalarının Türkiye genelinde ve Diyarbakır'da enerji sektörüne vermiş olduğu finansmanlar hemen hemen paralel seyretmektedir. Ancak 2019 yılının 2. Döneminde sektöre vermiş olduğu fon yaklaşık 6 milyon TL iken 3. Döneminde 34 milyon TL olmuştur bu da yaklaşık %468'lik bir artışa denk gelmektedir. Ancak sonraki dönemde Katılım Bankalarının Türkiye genelinde vermiş olduğu finansman oranı ile Geleneksel Bankaların Diyarbakır'da enerji sektörüne vermiş olduğu kredi ile paralel hareket etmiştir.

Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayisinin Finansal Durumu

Son dönemlerde tekstil alanında ciddi atılımlar gerçekleştiren Diyarbakır Türkiye'nin tekstil merkezlerinden biri olma noktasında ilerleme kaydetmektedir. Hali hazırda Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesinde (DOSB) de 20 tekstil firması faaliyet göstermektedir. Bunun yanında Diyarbakır'da yakın dönemde kurulan Tekstil Kentte ise 64 adet firma faaliyetlerini sürdürmektedir. Fabrikaların ve atölyelerin tamamının faaliyete başlaması durumunda bölgede yaklaşık 30 bin kişinin istihdam edilebileceği ifade edilmektedir (DTİOSB, 2021).

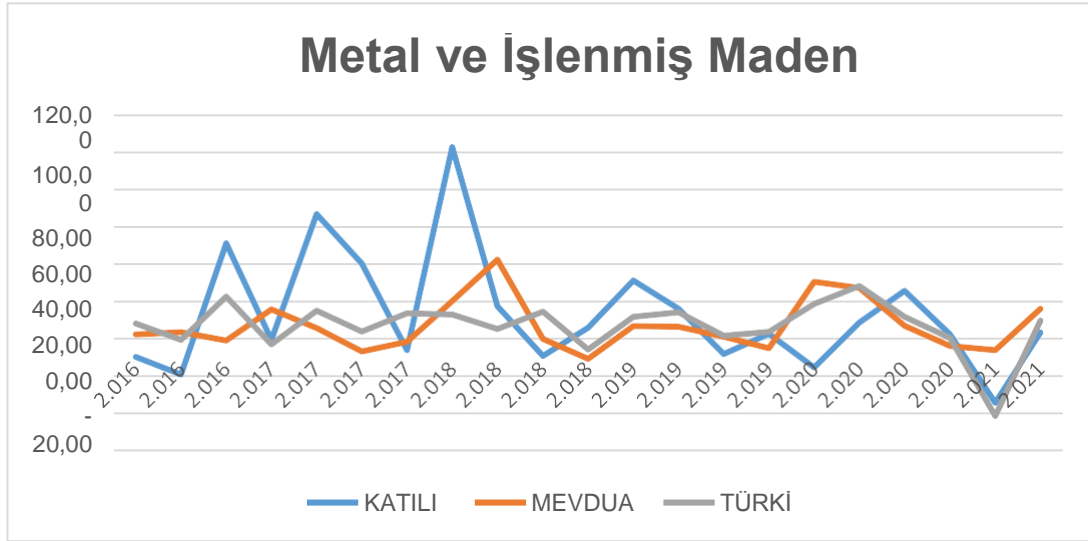

Şekil 1.8. Tekstil ve Tekstil Ürünlerinin Finansman Durumu
Kaynak: BDDK, 2021

2016 yılından 2019 yılına kadar bu sektörde tüm birimler paralel hareket etmişlerdir. Diyarbakır Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (DTİOSB) altyapı inşaatı yapım işine ait sözleşme 19.12.2018 tarihinde imzalanmıştır. 2019'un birinci döneminde altyapı çalışmaları devam ettiği için çekilen finansman miktarı 934 bin TL gibi oldukça düşük kalmıştır. Ancak alt yapı çalışmalarının bitimine yakın fabrikalar yavaş yavaş kurulmaya başlamıştır. Fabrikaların kuruluşu ile Diyarbakır'da faaliyet gösteren Katılım Bankalarından alınan finansman miktarı 19.327 bin TL olmuş olup oransal olarak %1949'luk bir artış gerçekleşmiştir.

Metal ve İşlenmiş Maden Sektörünün Finansal Durumu

Diyarbakır maden çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Maden Teknik Arama (MTA) Kurumunca yapılan çalışmalar sonucunda endüstriyel hammadde bakımından bakır, kurşun, çinko, demir, manganez, barit, çimento ve çeşitleri ortaya çıkarılmıştır. Ergani, Çüngüş, Lice ve Dicle ilçelerinde bakır, kurşun, çinko rezervleri, Kulp'ta demir, Ergani'de çimento ve manganez cevherleri, Çermikte mika, Çınarda fosfat, Diyarbakır merkez ve Lice'de tuğla ve kiremit hammaddeleri bulunmaktadır ayrıca il mermer potansiyeli bakımından oldukça zengindir (MTA, 2010). Diyarbakır OSB'de 15 mermer fabrikası, 18 metal işleme fabrikası ve 2 tane de seramik fabrikası faaliyet göstermektedir (DOSB, 2021).

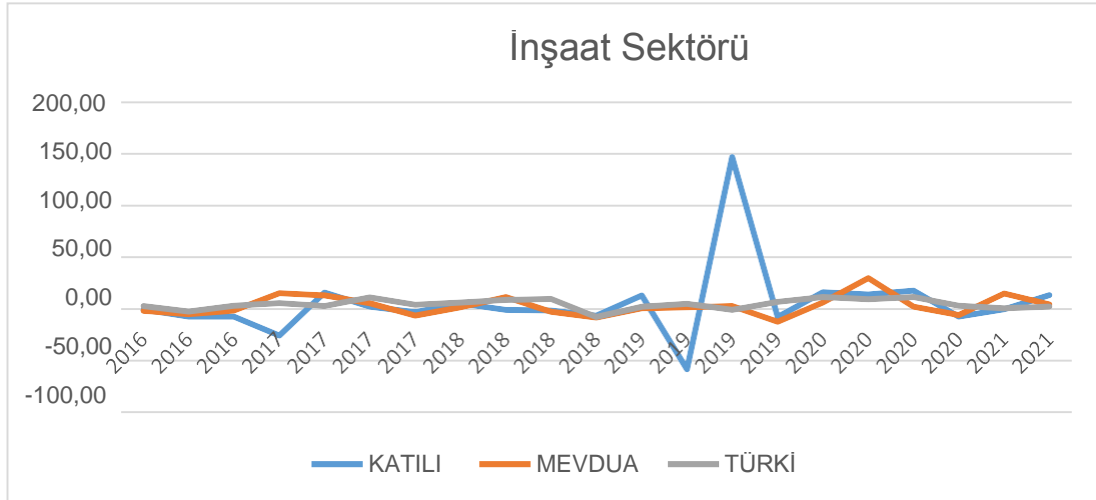
Şekil 1.9. Metal ve İşlenmiş Maden İşletmelerinin Finansman Durumu

Kaynak: BDDK, 2021

Grafikte Türkiye genelinde Katılım Bankalarının Metal ve İşlenmiş Madenler sektörüne sağladığı finansman, Geleneksel Bankaların sektöre Diyarbakır’da vermiş olduğu krediler ve sektördeki mevduat durumu karşılaştırılmıştır. Grafikte görüldüğü üzere bankaların vermiş olduğu kredi ve finansmanlar arasında belirli bir paralellik gözlenmemektedir. Ancak Diyarbakır’daki Katılım Bankaları diğerlerine göre oransal anlamda daha fazla finansman sağlamıştır.

İnşaat Sektörünün Finansal Durumu

Diyarbakır, sürekli artan nüfusu ve yoğun göç alan bir yer olması nedeniyle Diyarbakır’da gerek konut gerekse altyapı çalışmaları alanında sürekli bir gelişim göstermektedir. Bu yoğun talebe yetişebilmek için inşaat alanında bazı süreçler rol almaktadır; Bunlar Yerel Yönetimlerin Rol Oynadığı Süreçler, Merkezi Yönetim Kurumlarının Rol Oynadığı Süreçler, Sivil Toplum Kuruluşlarının Rol Oynadığı Süreçler, Özel Şirketlerin Yap-Sat Firmalarının Rol Aldığı Süreçler şeklinde sıralanmaktadır (Aksoy, 2016). Ayrıca DOSB’de inşaat sektörüne yönelik üretim yapan 15 firma bulunmaktadır (DOSB, 2021).

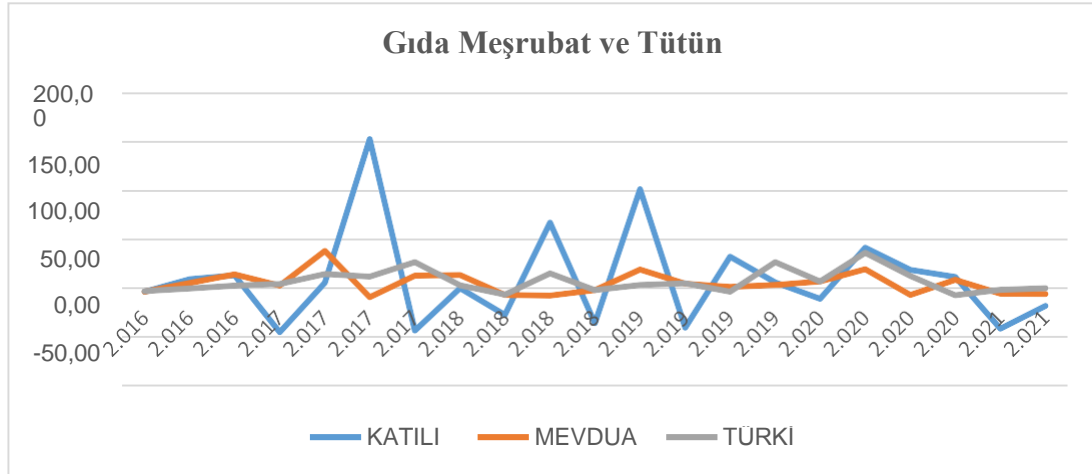
Şekil 1.10. İnşaat Sektörü Finansman Durumu

Kaynak: BDDK, 2021

Grafikte de görüldüğü üzere üç birim de paralel hareket etmiştir ancak 2019 birinci döneminde 141.110 bin TL finansman sağlanırken ikinci dönemde bir düşüş yaşanarak 59.268 bin TL'ye kadar düşmüştür bu oran yaklaşık olarak %58'lik bir orana tekabül etmektedir. 2019'un üçüncü dönemine gelindiğinde eski istikrarını tekrara sağlayarak bir önceki önem olan 59.268 bin TL'yi 146.302 bin TL ye çıkarmış ve önceki istikrarını sağlayarak devam etmiştir.

Gıda Meşrubat ve Tütün Sektörünün Finansal Durumu

Diyarbakır %31'i ovalarla kaplı, Dicle Nehrinin can verdiği oldukça verimli topraklara sahiptir (DİKTM, 2021). Hem Diyarbakır'da yetiştirilen hububatlar hem de Mardin ve Şanlıurfa'nın geniş tarım arazilerinde yetişen ürünler genellikle Diyarbakır'da işlenmektedir. Diyarbakır Organize sanayi sitesinde bulunan 36 gıda ve meşrubat fabrikası ile 3 tütün fabrikası bölge üretimine önemli katkı sunmaktadır (DTSOB, 2021). Bu fabrikalar, Ortadoğu'ya yaptıkları ihracatlar ile ülke ekonomisine de ciddi katkıda bulunmaktadır.

Şekil 1.11. Gıda Meşrubat ve Tütün Ürünlerinin Durumu

Kaynak: BDDK, 2021

Grafiğe bakıldığında diğer tüm grafiklerde olduğu gibi Diyarbakır'da kredi veren Geleneksel Bankalar ile Türkiye genelinde finansman sağlayan Katılım Bankaları arasında bir paralellik seyretmektedir. Bu grafikte Diyarbakır'da Katılım Bankalarının gıda sektörüne verilen kredilerde farklılıklar gözlenmektedir.

BDDK'dan alınan veriler doğrultusunda Geleneksel Bankalar, hemen hemen her sektörde belirli bir istikrara göre Diyarbakır'da kredi kullandırmıştır. Katılım Bankaları da Türkiye genelinde belirli bir istikrar kaydetmiştir. Finansman sağlamada Katılım Bankaları Diyarbakır'da vermiş olduğu finansmanlarda hemen hemen tüm sektörlerde kimi zaman pozitif, kimi zaman negatif ayrılmıştır, birçok sektörde istikrarı tam anlamıyla koruyamamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM İŞLETMELERİN FİNANSMAN YAPISININ İNCELENMESİ

2.1. İŞLETMELERİN FİNANSMAN YAPISI

İşletmelerin genellikle kabul edilen belli başlı amaçları vardır bu amaçlar:

- Mal ve hizmet üreterek toplum refahını yükseltmek
- İşletmede istihdamı sağlamak
- İşletmenin sürekliliğini sağlamak
- Üretim ve satışları arttırmak
- İşletmenin piyasadaki payını arttırmak
- İşletmenin devamlı büyümesini sağlamak
- İşletmenin kârını maksimize etmek
- İşletme değerini maksimize etmek

Şeklinde ifade edilmektedir. Bu amaçların ilk üçü sosyal, diğerleri ise son iki amaca hizmet etmektedir. İşletmelerin finansal amacı ise yakın zamana kadar kar maksimizasyonu olsa da bu amaç, gelişen ekonomik koşullar ve değişen değer yargılarına cevap verememektedir. Bu durum işletmelerin rasyonel karar almasını engellemektedir (Aydın, 2007). İşletmelerin neredeyse her aşamasında finansman temin noktasında doğru kararlar alması hayati önem taşımaktadır.

Yukarıda da açıklandığı üzere işletmenin tek amacının karı maksimize etmesi artık kabul edilebilir bir yöntem değildir değişen ve gelişen dünya koşullarına göre işletmeler de evirilmeli ve daha doğru kararlar almalıdır. Burada sahip olunan sermayenin de önemi büyüktür.

2.1.1. Sermaye Kavramı

Sermaye Farsçadan dilimize geçmiş bir sözcük olup ser “baş” ve maye “maya” kelimelerinin birleşiminden meydana gelmiş ana mal anlamına gelmektedir (Sakur, 2019). İşletmelerde sermaye tanımına bakılacak olunursa işletmelerin varlıklarını sürdürebilmek için amacına ve üretim faaliyetleri doğrultusunda toplanan maddi ve maddi olmayan varlıkların tamamıdır (Abdioğlu ve Yavuz, 2013). İşletmelerde genel olarak üç sermaye çeşidi bulunmaktadır bunlar sosyal, fiziki, finansal ve entelektüel sermayedir bu sermaye çeşitleri çalışmamızda ana hatları ile ele alınacaktır.

Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye kişilerin ve kurumların bir birilerine olan güveni doğrultusunda, ekonomiye ve üretime olan katkıları şeklinde tanımlanabilmektedir (Karagül ve Masca, 2005). Sosyal sermaye toplumda yaşanan durumların yani hayatı ekonomik faaliyetlere yansıtan sosyal içerikleri barındıran yeniş bir ekonomik faaliyettir.

Fiziki Sermaye

İşletmelerin üretimlerini gerçekleştirebilmek için emek faktörü ile üretilmiş bütün üretim araçlarını kapsamaktadır (Karaçay ve Varol, 2015). Fiziki sermaye üretimin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan makine, teçhizat ve her türlü araç ve gereci kapsamaktadır.

Finansal Sermaye

Finansal Sermaye işletmelerin strateji geliştirebilmek ve bu stratejileri hayata geçirebilmek için kullandığı tüm maddi kaynaklardır (Sakur, 2019, s.12). Burada belirtilen maddi kaynak işletmenin öngöremediği bazı durumların meydana gelmesi sonucunda işletmeye daha rahat hareket edebilecek esnekliği kazandıran kaynaklar olarak açıklanabilir.

Entelektüel Sermaye

Entelektüel sermaye her ne kadar modern bir sermaye modeli olarak görülse de ilk olarak 1969'da John Kenneth Galbraith tarafından kullanılmıştır. Ancak günümüzdeki şekline ulaşabilmesi ancak 1990'lı yıllarda anamlanmaya başlamıştır. Entelektüel sermayeyi kısaca tanımlanacak olunursa bir işletmedeki organizasyonun bilgi değeri veya görülmeyen hissedilmeyen varlıklar olarak işletmenin sahip olduğu kayıt altında bulunan bilgiler ya da işletmede çalışanların bilgi, beceri ve tecrübeleri olarak tanımlanabilir (Karacan, 2004).

2.1.2. İşletmelerin Finansmana Erişimi ve Erişim Yöntemleri

Firmalar, kuruluş aşamasından itibaren faaliyetine devam ettiği her aşamada finansman ihtiyacı bulunmaktadır. İşletmeler doğru zamanda doğru finansmanı temin ederek karlarını maksimize edebilmektedir. Finansal erişim bireylerin veya işletmelerin kredi, mevduat, ödeme, sigorta ve risk yönetimi gibi hizmetleri gibi finansal ihtiyaçlara erişebilme ihtiyacı olarak tanımlanabilir (Güney, 2019). Finansman ihtiyacı ve bu ihtiyacın karşılanması süreci işletmelere maliyet olarak yansımaktadır. Firmalar maliyet avantajı yaratabilmek için borç özkaynak oranını en iyi şekilde ayarlaması gerekmektedir. Bu bağlamda firmalar, varlık kaynak yönetimini en etkin bir şekilde yürüterek finansman maliyetini en aza indirebilir.

2.1.3. İşletmelerde Varlık ve Kaynak Yönetimi

İşletmeler kuruluş aşamasından faaliyet aşamasına kadar birçok evreden geçerler. Bu evrelerden geçerken para, bina, taşıt, araç gereç, mal, malzeme, başkalarından tahsil edilecek alacaklar gibi birçok faktörü bir araya getirirler. İşte bu faktörler varlıklardır (Sürmeli, 2016). Varlıkların elde edilmesi için de kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle varlıklar ile kaynaklar arasında doğrudan bir ilişki ve değerce bir denklik ve eşitlik söz konusudur. Kaynaklar genellikle işletme sahipleri tarafından karşılanır ancak ilerleyen aşamalarda işletme sahipleri varlıklarını arttırabilmek için başka kişilerden veya kuruluşlardan borçlanma yoluna gidebilmektedir. Bu bölümde işletmelerin varlık ve kaynak yapıları detaylıca incelenecektir.

Varlıklar

Kısaca işletmenin sahip olduğu iktisadi değerler olarak tanımlanabilir. Varlıklar: Bina, Makine, Mal, malzeme, para, taşıt, araç gereç olabileceği gibi işletmelerin başka kişi veya kuruluşlardan alacakları veya değerleri olarak da ifade edilebilir. Varlıklar likidite derecesine göre dönen varlıklar ve duran varlıklar olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Dönen varlıklar; ticari bir amaç için elde tutulan, normal bir faaliyet döngüsü içerisinde bulunan bir yıl içinde nakde dönüşebilme kabiliyeti olan, satılabilen, tüketilebilen nakit veya nakit benzeri varlıklardır (Arslan, 2012). Nakit, alacaklar ve stoklardan oluşmaktadır. Duran varlıklar ise işletmelerin faaliyetlerinde kullanılmak üzere elde edilen ve bir yıl içerisinde paraya dönüştürülmesi öngörülmeyen varlıklardır. Duran varlıklar da kendi içerisinde maddi ve maddi olmayan duran varlıklar olarak iki kısma ayrılmaktadır. Maddi Duran Varlıklar, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 1 de, “işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlık kalemleri” olarak tanımlanmıştır (Sarıay, 2012). Bu varlıklar mal ve hizmet üretmek veya arz etmek, idari amaçlar veya başkalarına kiraya vermek üzere bir dönemden daha uzun bir süre kullanılması öngörülen varlıklardır. Maddi olmayan duran varlıklar ise patent, telif hakları, sinema, radyo, televizyon yayınları, bilgisayar yazılımları gibi varlıklardan oluşmaktadır. Maddi olmayan varlıklar MSUGT’e göre fiziksel bir varlığı bulunmayan ve işletmelerin belli bir şekilde istifade ettiği ya da faydalanmayı beklediği giderler ile belirli koşullar altında hukuken koruma altına alınan haklar ve şerefîyeleri ifade eder (Savaş ve Deran, 2013).

Kaynaklar

Kaynaklar muhasebe kavramınca tanımlanacak olunursa işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için kullanılan varlıkların nasıl temin edildiğini yani kaynağını ifade eder (Yılmaz ve Yılmaz, 2016). Kaynaklar, dışarıdan borçlanarak elde edilen kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar ile özkaynaklardan oluşmaktadır. Özkaynaklar; işletme sahip ve ortaklarının sahip veya ortak sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki haklarına öz sermaye denir (Kaygusuz, vd., 2012). Vergi usul kanunu 193/4 ve 193/5’te “*Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermaye) teşkil eder. “seklide tanımlanmıştır. Özkaynaklar işletme varlıkları üzerinde bulunan yabancı kaynaklardan arındırılması sonucu bulunur*

yani Öz Sermaye = Toplam Aktifler – Toplam Borçlar şeklinde de ifade edilebilir. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar; işletmelerin bir yıla kadar ödemek zorunda olduğu borçları kısa vadeli borçlar olarak tanımlanmaktadır (Koçak, 2007). Bu borçlar genellikle dönen varlıklar içerisinde yer alır, işletmeler açısından riskli bir işlemdir ancak finansal yatırımın riski ne kadar yüksek olursa getirisi de o kadar yüksek olur. Uzun vadeli yabancı kaynaklar ise; genel olarak vadeleri bir yıldan fazla olan borçlanmalar bilançoda uzun vadeli borçlar olarak tanımlanırlar (Uzunlar, 1994). Uzun vadeli borçlar borç senetleri, uzun vadeli banka kredileri, tahvil borçları, ipotekli borçlar gibi borçlardan kaynaklanabilmektedir.

2.1.4. İşletmelerin Fon İhtiyaçları ve Karşılama Yöntemleri

İşletmeler her dönemde fonlara ihtiyaç duymaktadır iyi bir finans yönetimi işletmenin hangi dönemde ne kadar finansmana ve bu finansmanın fonlarının hangi kaynaklardan toplanması gerektiğini iyi bilmelidir. İşletmeler, fon ihtiyaçlarını çeşitli kuruluşlardan çeşitli finansman araçları vasıtasıyla elde edebilmektedir. Bu finansal kuruluşlar ve finansal araçlara aşağıda değinilmiştir.

Bankalar

Bankalar işletmelerin finansman ihtiyaçları bulunduğu belki de en fazla başvurulmuş yerlerden biridir. Banka kredileri genellikle ticari bankalar tarafından işletmelerin kullanımına sunulan çoğunlukla kısa vadeli ancak durumuna göre orta ve uzun vadeli kredilerden oluşmaktadır. Bu kredilerin maliyetlerin yüksek olması ve firmalardan teminat istemesi gibi bazı dezavantajları da bulunmaktadır.(Aypek ve Yatbaz, 2013). Banka kredileri, kredilerin zamanında ödenememesi durumunda ağır yaptırımları olan çok riskli bir finansman kaynağına dönüşebilmektedir.

Forfaiting

Forfaiting birçok tanımı olması ile birlikte genel olarak çoğu zaman dış Ticaret faaliyetlerinden doğan vadesinin ileriki bir tarihte gelecek olan alacakların bir banka veya bu konularda uzmanlaşmış bir finansman kuruluşu tarafından satın alınması işlemidir (Aktepe, 2004). Forfaiting'de işletmelerin yurt dışı satışlarından doğan uzun vadeli alacakları rücu edilmeksizin forfaiting şirketine devredilmektedir.

Kredi Garanti Fonu (KGF)

Kredi Garanti Fonu kurumsal bir kefalet kuruluşudur. Bu kuruluş teminat açısından sıkıntı yaşayan veya teminat yetersizliği nedeniyle kredi ve desteklere ulaşamayan KOBİ'lere müteselsil kefil olmak suretiyle krediye ulaşmalarına olanak sağlar. Bu açıdan krediye ulaşmakta zorluk çeken KOBİ'ler, esnaf ve sanatkârlar, çiftçiler ve serbest meslek erbapları KGF'ye başvurabilmekte ve finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Durmaz, 2017)

Tablo 2.1. KGF Ortaklık Yapısı

KGF ORTAKLARI	ORANLAR
TOBB - Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	28.2961%
KOSGEB -T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	28.2879%
TESK - Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu	0.1207%
TOSYÖV -Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler	0.0078%
MEKSA - Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı	0.0039%
BANKALAR (29 ADET)	43.2825%

Kaynak:(KGF, 2022)

Faktöring

Ticaret dilinde komisyoncu, simsar, aracı adına kullanılan faktöring kavramı, başkası adına hareket eden anlamına gelir. Bu kavram faktörlerin yapmış oldukları işler sonucunda ortaya çıkmıştır. Genel anlamda faktöring; işletmelerin mal ve hizmet satışlarının sonucunda ortaya çıkan veya çıkacak alacaklarını faktöring şirketlerine devretmesi sonucu nakit finansman sağlaması durumudur (Tulum ve Burak, 2019). Bir başka tanıma göre ise bir işletmenin mal ve satışlardan elde ettiği alacakları bir faktöring şirketine devretmesi ve alacakların yönetimini faktöring şirketine vermesi durumudur (Finansal Kurumlar Birliği, 2021).

Finansal Kiralama

Finansal Kiralama genel olarak kiralama anlamına gelmektedir. Kira ödemelerinin karşılığında bir varlığın kullanım hakkının bir süreliğine kiracıya devredilmesi işlemidir (TMS17,md.4). TMS.17 md4'te finansal kiralama bir varlığın mülkiyetine sahip olarak o varlığın tüm fayda ve risklerinin devredildiği sözleşmedir bu sözleşmenin sonunda mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir, faaliyet kiralamasında ise finansal kiralama dışında kalan kiralamalar olarak tanımlanır.

Türev araçlar

Türev araçları firmaların faaliyetlerinin sonucunda varlık ve yükümlülükleriyle oluşabilecek ters yöndeki faiz, fiyat ve döviz kuru dalgalanmaları sonucunda ortaya çıkan finansal riskleri etkin bir yönetim aracı olan türev ürünleri ile risk yönetimini oluşturması nedeniyle kısa zamanda piyasada yerini almıştır (Güngör, 2001). Vadeli işlem piyasalarında alışverişi yapılan kıymetler vadeli işlem sözleşmeleridir. Bu sözleşmeler önceden belirlenen belirli bir vade, standart ve büyüklükte olan sözleşmeye konu olan varlığın teslimini içeren türev enstrümanlarıdır belirtilen nedenlerden dolayı vadeli işlem sözleşmeleri türev piyasaları olarak da adlandırılmaktadır (Karatepe, 2000).Türev ürünleri swap, forward, futures ve opsiyon işlemlerinden meydana gelmektedir.

Sermaye Piyasası Araçları

Sermaye piyasası fon talep edenler ile fon arz edenlerin arasındaki fon akımını gerçekleştiren kurumlardan, akımı sağlayan araçlardan ve bunları düzenleyen idari ve hukuki kuralların oluşturmuş olduğu bir yapıdır (Eyigül, 2021). Kısaca hisse senedi, tahvil gibi sermaye piyasasında işlem gören finansal araçların alınıp satıldığı piyasalar olarak açıklanabilir. Sermaye piyasası araçları tahvil, hisse senedi, bono, varlığa dayalı menkul kıymetler, ipotekli borçlar, gelir ortaklığı senetleri, irat senetleri ve gayrimenkul sertifikalarından oluşmaktadır.

Otofinansman

Otofinansman işletmelerin ihtiyaçları olan kaynakları borç veya sermaye yoluyla dışardan temin etmeden firmanın faaliyetleri sonucunda elde etmiş olduğu karları dağıtmayarak işletmeye finansman temin etmesi durumudur. Bir diğer şekilde tanımlanacak olunursa firmaların elde etmiş olduğu karları dağıtmayarak firmada bıraktığı kısmıdır. (Saraç, 2015). Otofinansman bir öz kaynak finansmandır, bu nedenle büyük işletmeler tarafında daha çok kullanılır. Bu yöntem, KOBİ'lerde dönem karının düşük olması sebebiyle pek etkili olamamaktadır. (Aypek ve Yatbaz, 2013).

Sukuk

Katılım Bankalarının finansman yöntemlerinde daha önceden bu konuya değinildiğinden burada açıklanmayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORGANİZE SANAYİ DÖLGELERİNİN YAPISI VE GELİŞİMİ

3.1. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (OSB)

Organize Sanayi Bölgeleri Ağır sanayi ve entegre tesislerin dışında kalan farklı sektörlerin birbirini tamamlayıcısı niteliğinde olan küçük ve orta ölçekli sanayi ve imalat birimlerinden oluşan sınırları daha önceden belirlenmiş, yerleşimi, altyapısı, sosyal ve teknik birimlerinin organize bir şekilde tasarlanmış olduğu bölgelerdir (Bayülken ve Kütükoğlu, 2012). Organize Sanayi Bölgelerinin şehrin yapısını bozmadan gelişime açık yerleşim yerlerinin amacına uygun bir şekilde düzenlenmesi büyük önem arz etmektedir. OSB'lerin kökeni 1800'lü yıllarda gelişen güzel sanayileşme sonucunda düzensiz ve plansız sanayi bölgelerinin kurulması bazı sanayi birimlerinin kent içinde kalması sorunlara sebebiyet vermiştir. Sanayi fikri ilk olarak 1896'da İngiltere'de ortaya çıkmıştır, Manchester yakınlarında Tradford Park yakınlarında kurulan bölge ilk planlı sanayi bölgesi olarak kabul edilmiştir (Bayülken ve Kütükoğlu, 2012).

3.1.1. OSB'lerin Kuruluş Nedenleri ve Sağladığı Avantajlar

OSB'lerde yer seçimi yapılırken Fabrikanın kurulacağı bölge için spesifik bir yerin seçilmesi, belirlenen alan içerisinde Fabrikanın kurulacağı alanın seçilmesi gerekmektedir. Bu alanlarda altyapı çalışmalarının bitmiş olması su ve elektrik gibi hayati önem taşıyan düzenlemelerin tamamlanmış olması gerekmektedir.

Ayrıca çalışanların ulaşım kolaylığı, birbirini tamamlayıcı nitelikte olan fabrikaların kurulması da maliyetleri büyük ölçüde azaltacaktır. OSB'ler şehre yakın veya kırsal alanda bulunmaları şeklinde iki bölüme ayrılabilir. Her iki alanında kendine göre avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Ancak çevre temizliği ve düzeni açısından şehre çok uzak olmayan kırsal alanlarda kurulması tercih edilmektedir. Kuruluş yeri seçiminde 50 km ya da 100 km çapında bir daire çizilerek dairenin içindeki yerlerin dışındaki yerlere göre aynı avantajlara sahip olması farz edilerek yerin seçilmesi şeklinde olabilmektedir (Demirdöğen ve Bilgili, 2004).

3.1.2. OSB'lerin Hukuki Yapısı

OSB'ler için 12.04.2000 tarihinde 4562 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanunda Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluş, yapım ve işletilmesi esaslarını düzenlemektedir. Ülkemizde yer seçimi, kuruluş ve planlama, OSB'nin organları, Mali konuları bu kanuna göre düzenlenmektedir (4562 sayılı kanun, 2000). Bu kanuna göre OSB'lerin kuruluş yerleri için seçilen bölge özel mülkiyet ise OSB kamu yararına uygun olup olmadığına Müteşebbis heyetin karar vermesi neticesinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kararıyla kamulaştırma yapabilen özel hukuk tüzel kişisi statüsündedir (Özer, 2002). OSB'lerin organları Müteşebbis heyet, Yönetim Kurulu Denetim Kurulu ve Bölge Müdürlüklerinden oluşmaktadır. Müteşebbis heyet 15 asil 15 yedek üyeden oluşmaktadır; Yönetim kurulu, müteşebbis heyetin en az dördü kendi üyeleri arasından olmak üzere seçeceği beş asıl, beş yedek üyeden oluşur. Denetim kurulu, müteşebbis heyetin kendi üyeleri arasından seçeceği iki asıl, iki yedek üyeden oluşur. Denetim kurulu üyeleri dört yıl için seçilir, Bölge müdürlüğü ise bölge müdürü ile yeteri kadar idarî ve teknik personelden oluşur (4562 sayılı kanun, 2000).

3.1.3. Türkiye'de OSB'lerin Yapısı ve Gelişimi

Ülkemizde OSB'lerin kurulması ile ilgili çalışmalara 1960'lı yıllarda başlamıştır ancak buna rağmen OSB'ler ile ilgili kanun yaklaşık 40 yıl sonra 12.04.2000 yılında çıkmıştır. Ülkemizde OSB'lerin kurulması için gerçek ve tüzel kişilerce OSB bilgilendirme raporu hazırlanır. Bu raporda projenin kapsamı, amacı, gerekçesi, ekonomik ve sosyal analizi valilik oluruna sunulur.

Valiliğin uygun görüşüyle Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na sunulur. Bakanlığın onayını takiben OSB başvuru ve yer seçiminden sonra sicile kaydedilip tüzel kişilik kazanılır (Dağlar, 2015).

Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK) verilerine göre Türkiye'de 1962 yılından 2002 yılına kadar 70 OSB projesi, 2003'ten 2019 yılına kadar 120 OSB projesi tamamlanmış olup günümüzde Türkiye'de OSB'lerin sayısı 358'e ulaşmıştır (OSBÜK, 2021) ancak bunların bir kısmı atıl durumdadır. Türkiye'de mevzuat, patent ve sektörel konularda bölgede bulunan Kalkınma Ajansları, OSB'ler ve Teknoloji Geliştirme Birimleri girişimcilere yönelik ofisler kurup girişimcileri aydınlatıp üretime teşvik etmeli ve cesaretlendirmelidirler böylece sektörel anlamda kümelenmesine olanak sağlar ve daha verimli sonuçlar alınabilir (Çağlar, 2006).

3.1.3.1. Diyarbakır'da OSB'lerin Yapısı

Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi (DOSB) 16.04.2001 tarihinde tüzel kişilik kazanmış ve 4 etaptan oluşmaktadır. 4. Etapın (2.ilave) OSB alanına yönelik parselasyon ve alt yapı proje çalışmaları devam etmektedir. 1. 2. ve 3. Etaplarda 277 adet firma bulunmaktadır. Bu firmalardan 200 tanesi üretim aşamasındadır 33 firma inşaat aşamasında 34 firma proje aşamasında 10 firma da kapalı bulunmaktadır (DOSB, 2021). Diyarbakır OSB'nin %83,60'ı dolu olup proje halindeki firmaların da eklenmesi durumunda bu oran %95,82 ye çıkmaktadır. Hali hazırda 7500 kişi DOSB'da istihdam edilmektedir. Atık su tesisi ve 4.Etapın devreye girmesiyle birlikte istihdamın 15000'e çıkması beklenmektedir. (DOSB, 2021). Diyarbakır'da sanayi işletmelerinde çalışanların sayısına göre %43,05'i mikro, %46,01'i küçük, %9,79'u orta ve %0,91'i büyük ölçekli işletmelerdir. Sektörel dağılıma bakıldığında ise; ilk sırada %20,73 ile gıda ürünleri, ikinci sırada %10,93 ile diğer madencilik ve taş ocakçılığı, üçüncü sırada %10,71 ile metalik olmayan mineral ürünler, %9,79 ile makine ve ekipmanları, %5,69 metal ürünleri, %5,24 Kauçuk ve plastik, %5,01 ile giyim eşyaları, %4,56 elektrik, gaz vb., %4,33 mobilya sektörlerinden oluşmaktadır. Diyarbakır'da biri tarıma dayalı dört adet OSB bulunmaktadır.

Diyarbakır OSB proje doluluk oranı %64,64 olup ağırlıklı sektör grubu; gıda ürünleri imalatı, madencilik faaliyetleri (mermer), mobilya imalatı, metal ürünleri imalatı, tekstil ürünlerinin imalatı, inşaat malzemeleri, yapı kimyasalları ve kauçuk-plastik ürünlerin imalatı sanayidir. Diyarbakır Tarıma Dayalı Organize Sanayi Bölgesi proje doluluk oranı %100 olup sektörel anlamda ağırlığı besi hayvanı yetiştiriciliğinden oluşmaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019). DOSB’da firmaların sektörel dağılımına bakılacak olunursa ilk sıralarda; %21Gıda, %12Metal, %12 Plastik, %12 Mobilya, %12 Tekstil, %7 inşaat malzemeleri gelmektedir (DOSB, 2021). DOSB’un bir kolu olan DTİOSB kuruluş çalışmalarına 2012 yılında başlanmış olup gerekli çalışmaların tamamlanması ve Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından izin alınmasıyla 11.05.2016 yılında tüzel kişilik kazanmıştır. 3.500-20.000 m2 arasında değişen büyüklüklerde 105 adet sanayi parseli bulunmakla birlikte 10.000 kişinin istihdam edilmesi beklenmektedir (DTİOSB, 2021).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSMANA ERİŞİMDE KATILIM BANKACILIĞININ KULLANIMI: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı Diyarbakır ilinde Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren firmaların finansmana erişimde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu finansman ihtiyaçlarının ne kadarını Katılım Bankaları ile karşıladıklarını analiz etmek amaçlanmıştır. Ayrıca Katılım Bankaları ile çalışan firmaların finansal ihtiyaçlarını karşılariken hangi sorunlarla karşılaştıkları da tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.2. Araştırmanın Önemi

Organize Sanayi Bölgeleri şehirlerin gelişimi ve ekonomik olarak kalkınması açısından lokomotif görevi görmektedir. Hem istihdam hem de üretim açısından bulunduğu şehirlere oldukça önemli katkılar sunmaktadırlar. OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların yaşamış oldukları finansal sorunlar, firmaların iflasına sebep olabilecektir. Bu da istihdam ve üretimi kısıtlamaktadır. Bunun sonucu olarak ülke ekonomisine de olumsuz yansımaları olmaktadır. Bu bağlamda Diyarbakır OSB'de yaşanan finansal sorunların tespit edilmesi ve alternatif bir finans modeli olan Katılım Bankacılığının bu yaşanan finansal sorunların ne kadarına çözüm üretebildiği ve Katılım Bankaları ile çalışan firmaların bu bankalarla ne tür finansal sorunlar yaşadığının tespit edilebilmesi Diyarbakır OSB'deki firmalar açısından büyük önem taşımaktadır.

4.1.3. Araştırmanın Literatürü

Organize Sanayi Bölgeleri ve burada faaliyet gösteren firmaların finansman yapıları, finansmana erişimde yaşadıkları sorunlar üzerine literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde;

Altay (1992) çalışmasında, Türkiye’de faaliyet gösteren OSB’lerin bölgesel planlama açısından durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yazar, OSB’lerin kent planındaki yerinin önemine değinerek şehrin imar çalışmalarının kapsamında OSB’lerle uyumlu şekilde yürütülmesi ve sanayi teşviklerinde bölgeler arasında dengeli bir kalkınma ve kentleşmenin gerçekleşebilmesi için OSB’leri yerel sermayelerinin de dikkate alınması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır. Şeklinde yazılmalı ve diğer çalışmalar da bu formatta ifade edilmelidir.

Eyuboğlu (2003) çalışmasında, OSB’lerin önemine değinilmiş ve tanımı yapılmıştır ayrıca OSB’lerin tarihsel gelişimine değinilmiş olup Türkiye’de OSB’lerin yasal çerçevesi değerlendirilmiştir. OSB’lerde kaynakların nasıl kullanıldığı açıklanmaya çalışılmış ve alan çalışması yapılarak OSB’lerin verimlilik performansları ölçülmeye çalışılmış ülkemizde OSB’lerin nasıl uygulandığı açıklanmıştır.

Çağlar (2006) çalışmasında Türkiye’nin rekabet gücüyle yakından ilgilenen yerel kurumlara dair birçok gözlem ve tespit içermektedir. İlk olarak ülkemizde hala tam gelişmemiş ancak ileriki dönemlerde önemi daha iyi anlaşılacak kümelenme kavramı üzerinde durulmuştur ayrıca yerel yatırım ortamlarının bölgesel kalkınmasındaki önemi ve bu konuda ülkemizde OSB’lerin üstlendikleri görev ele alınmıştır.

Çetin ve Kara (2008) çalışmasında Türkiye’de OSB’lerin bölgesel kalkınma politikaları üzerinde durulmuş OSB bölgesel kalkınma açısından Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi üzerine bir uygulama yapılmıştır. OSB uygulaması endüstri bölgeleri Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri gibi modern kalkınma araçları arasında yer almamaktadır. Türkiye’de sanayi yatırımların yapılması ve verimliliklerin artırılması bölgesel kalkınmada hayati önem taşıdığı açıklanmıştır.

Öcal (2008) çalışma üç bölümden meydana gelmektedir birinci bölümünde sanayi, sanayileşme ve Organize Sanayi Bölgeleri, Türkiye’de ve dünyada sanayileşme süreci ile dünyadaki OSB’lerin gelişim süreci, ikinci bölümünde ülkemizdeki Organize Sanayi Bölgeleri ile Konya sanayisinin kurulu, gelişimi,

işletmelerin yararlandığı teşvikler, işletmelerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise Konya'daki OSB'lerin gelişimi evreleri anlatılmıştır.

Cansız (2010) çalışmasında Türkiye'de planlı kalkınma döneminde uygulanmaya konulan OSB politikaları ile uygulamalarının gelişimi incelenmiş ve OSB'lerin sorunlu alanları tespit edilmiştir. İşletmelerin başarı üzerinde ne gibi etkileri olduğu analiz edilmiş ve uluslararası arenada başarılı olan modellerden yararlanarak OSB'lerin politikalarının etkinleştirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Yılmaz ve Çevik (2011) çalışmasında OSB'deki faaliyet gösteren firma yöneticilerinin çevresel faktörlere karşı etik sorumluluklarını yerine getirip getirmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket yöntemiyle 41 firma ile yapılan çalışmanın sonucunda adil ücretlendirme başta olmak üzere sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanıp sağlanmadığı çalışanlar arasında dil, din, ırk ayrımı yapıp yapılmadığı araştırılmıştır.

Çam ve Esengül (2011) çalışmalarında istihdamın artırılması, milli gelirin yükseltilmesi, teknolojinin kullanılması ve iç pazar payının artırılması amacıyla devletin vermiş olduğu teşviklerin yatırım ve istihdama katkısı olup olmadığı araştırılmıştır.

Akgüngör (2012) çalışmasında ülkemizde kümelenme politikalarının 1960'lı yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) öncülüğünde kalkınma planları çerçevesinde başlamıştır. 1990'lı yıllarda Üniversiteler öncülüğünde Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) kurulmuş ve kümelenme ile ilgili çok önemli roller üstlenmiştir. 2000'li yıllara kadar kümelenme anlamında Türkiye'de sistematik ve Kayıpsız bir plan mevcut değildir. 2000'li yılların başında dokuzuncu kalkınma planı ile birlikte kümelenme politikaları oluşturulmaya ve uygulanmaya başladığı araştırılmıştır.

Bayülken ve Kütükoğlu (2012) Organize Sanayi Bölgeleri Küçük Sanayi Siteleri Teknoparklar adlı Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Başkanlığı (TMMOB) Makina Mühendisleri Odası, Oda Raporunda OSB'ler, küçük sanayi siteleri ve teknoloji parklarının sektörel ve bölgesel dağılımları incelenmiştir. OSB'lerin dünyadaki örnekleri ve Türkiye'deki uygulamaları kıyaslanmıştır, OSB'lerin ve küçük sanayi sitelerinin Avrupa Birliği (AB) geçiş sürecinde üstlendikleri roller incelenmiştir.

OSB ve Küçük Sanayi Sitelerine verilen teşvik ve desteklerin firmaları nasıl etkilediği araştırılmıştır.

Öndeş ve Güngör (2013) çalışmasında KOBİ'lerin ekonomiye katkıları ve diğer kuruluşlarla olan ilişkileri incelenmektedir. Yapılan çalışmanın sonucunda ankete katılan firmaların hepsinin küçük işletme olduğu anlaşılmıştır. Finansman temininde çok zorluk çeken KOBİ'lerin yatırımlarda leasing, barter sistemi, forfaiting, franchising, risk yönetimi, factoring gibi alternatiflerin kullanılabileceği araştırılmıştır.

Onat (2014) çalışmasında öncelikle risk kavramı açıklanmış risk yönetiminin nasıl olması gerektiği ve riskten nasıl kaçılması gerektiği açıklanmıştır. Antalya-Burdur-Bucak Organize Sanayi Bölgelerinde yapılan çalışmada risk analizi, risk yönetimi ve riskten kaçınma yöntemleri incelenmiştir.

Koç ve Bulmuş (2014) Çalışmada OSB'lerin farklılıkların ve benzerliklerin araştırılması için anket yöntemi uygulanmıştır, Sivas ili için 312 Kayseri ili için ise 300 olmak üzere toplamda 612 anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda her iki ilde de OSB'lere büyük ilgi gösterilmiştir, bununla birlikte çıkarılan teşvik yasalarından haberdar olmayan ve bu teşviklerden yararlanmayan önemli bir yatırımcı gurubu bulunmaktadır. Bir başka ilgi çekici nokta ise yeni teşvik kanunlarından haberdar olmayan firma sahipleri daha büyük bir çoğunluktadır.

Özeltürkay ve Çerçel (2014) çalışmalarında firmaların ihracat payının yükseltecek çalışmaların ve bölgelerin katma değerlerinin yükseltilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda firmaların ihracat yaparken karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri makalede ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Dağlar (2015) çalışmasında OSB'lerin kurumsallaşma durumunu araştırıp karşılaşılan sorunları tespit ederek çözüm önerileri geliştirmektir. Sorunların tespit edilebilmesi için anket yöntemi uygulanmıştır, yapılan anketler sonucunda OSB'lerin en önemli sorunları yönetim yapıları, nitelikli elaman bulamama, mevzuat, enerji, ulaşım ve altyapıdan oluşmaktadır. Ülkemizde OSB'lerin kurumsallaşmaları ile ilgili yapılan analizler sonucunda formalleşme, profesyonelleşme, şeffaflık ve hesap verebilirlik, sosyal sorumluluk faktörleri kurumsallaşmanın alt boyutları olarak tespit edilmiştir.

Özden (2016) bu çalışmanın amacı Türkiye’de OSB’lerin mevcut durumlarının saptamasını yaparak her ilde kaç OSB’nin bulunduğu, doluluk oranları, etkinlikleri vb. durumlar değerlendirilerek kalkınmanın bir sonucu olarak planlanan OSB’lerin bu işlevi ne ölçüde yerine getirdiği tartışılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda ülkemizde ulusal ölçekte planlı bir kalkınma modeli benimsenmiş ancak bölgesel planlama çalışmalarına bazı nedenlerden dolayı geçilememiştir. Bunun yerine İllere göre planlama tercih edilmiştir bölgesel gelişmişlik düzeylerini gidermek ve dengeli bir büyüme gerçekleştirebilmek için kalkınmada öncelikli yerler uygulaması ağırlık kazanmıştır.

Kılıç ve Oral (2018) çalışmasında işletme yöneticilerinin pazarlama ve endüstri ile ilgili fikirleri ele alınarak işletme yöneticilerine yenilikçi rekabet yaklaşımı ölçeği geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma sonucunda değişimin sürekli olarak yaşanması sebebiyle işletme yöneticilerinin de değişimi fırsat yaratan bir süreç olarak görmesi gerektiği fırsatları ve değişimleri yenilik ekseninde işletme bünyesine katması gerektiği ve böylece rakiplerine göre fark yaratması gerektiği araştırılmıştır.

Arslan (2018) çalışmasında Manisa Organize Sanayi Bölgesi (MOSOB)’un sürdürülebilir üretimde kendine özgü yöntemleri ile bir rol model olabileceği yada olamayacağı araştırılmıştır. Ayrıca üretimin gerçekleşmesinde OSB’lerin çok büyük bir rolü bulunmaktadır, altyapı ve planlamaların, çalışanlarının ihtiyaçlarının, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik uygun yapılması yadsınamaz bir gerçektir bu açıdan bakıldığında MOSOB Türkiye’de sürdürülebilir üretimin gerçekleşmesinde rol model alınabilir.

Jumshudlu ve Yakar (2020) çalışmalarında işletmeler için hayati önem taşıyan muhasebe bilgi sistemi ve ülkeler için hayati önem taşıyan KOBİ’ler hakkında yapılmış muhasebe bilgi sistemi ile ilgili çalışmalara değinilmiştir. KOBİ’lerin iç denetim ve iç kontrol, dış denetim faaliyetleri ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişki ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca, işletmelerdeki pazarlama, insan kaynakları, üretim, finans departmanlarının muhasebe bilgi sistemi ile ilişkisini inceleyen çalışmalar kısıtlı sayıdadır.

Doğan ve Doğan (2020) çalışmasında OSB’lerin şehrin katma değerine, istihdamına ihracatına katkıları ortaya çıkarılması araştırılmaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde OSB’lerin hem ekonomik hem de sosyal açıdan bölgenin sanayileşmesinde, gelişmesinde ve kalkınmasında çok fazla etkisi bulunmasa

da önemli katkılarının olduğu sonucuna varılmıştır.

4.1.4. Araştırmanın Veri Seti ve Örneklem Büyüklüğü

Araştırma DOSB ve DTİOSB’da bulunan firmalardan anket yöntemiyle elde edilen verilerden oluşmaktadır. Örneklem büyüklüğü DOSB’da bulunan firmaları kapsamaktadır. DOSB’un resmi internet sitesinden alınan veriler doğrultusunda DOSB’da 277 adet firma bulunmaktadır. Ancak bu firmaların bir kısmı kuruluş aşamasında, bir kısmı ise faaliyet göstermemektedir. Şu anda 200 adet firma faaliyetine devam etmektedir. Örneklem büyüklüğü üretim yapan 200 firmadan oluşmaktadır.

4.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırları Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi ve Diyarbakır Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesinde bulunan firmalardan oluşmaktadır. Ancak DTİOSB’nin yeni kurulmuş olması sebebiyle faaliyette bulunan firmalar oldukça sınırlıdır. OSB’lerde firmalar ile yapılan ankette firma yöneticilerine ulaşmak her zaman mümkün olmadığından ve bazı firma yöneticilerinin anketi yapmayı kabul etmemesi araştırmayı sınırlamaktadır.

4.1.6. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veriler firmalara yapılan anket aracılığı ile elde edilmiştir. Anket toplamda dört bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde firmalar ile ilgili genel bilgiler ve firmaların Katılım Bankaları ile ilişkileri araştırılmaya çalışılmıştır, bu bölümde katılımcılara toplamda 34 soru yönlendirilmiştir bu bölümde daha önceden yapılan anket sorularına (Barut, 2014)’e ait sorulardan faydalanılmıştır. İkinci bölümde İslami finans ve Katılım Bankacılığının algısı ölçülmeye çalışılmıştır, bu bölümde katılımcılara likert yöntemiyle 10 soru yönlendirilmiştir (Özen, Şenyıldız, vd., 2016), (Öndeş, Şimşek, 2018)’e ait anket sorularından faydalanılmıştır. Üçüncü bölümde Katılım Bankalarının tercih edilme nedenleri araştırılmıştır katılımcılara toplamda 10 soru yönlendirilmiştir (Ekinci, Yılmaz, vd., 2018), (Akbaş, Uran, 2019)’ın daha önceden yapmış olduğu anket sorularından faydalanılmıştır. Son bölümde ise Katılım Bankalarının KOBİ’lerin gelişimine katkıları araştırılmıştır bu bölümde de toplamda

10 soru katılımcılara yönlendirilmiştir (Faik,2016), (Gönen, Gökçen, 2019)'e ait anket sorularından faydalanılmıştır. Ankette tek cevaplı sorularda Frequencies, birden fazla cevaplı sorularda Define Multiple Response Sets, Likert tipi anket soruları Cronbach's Alpha fonksiyonu, hipotezlerde One-Way ANOVA testi yapılmış olup anlamlı farklılıkların tespitinde ise Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmıştır, bir diğer hipotezde ise T-Testi SPSS versiyon 26 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

4.2. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren 104 firmadan elde edilen veriler SPSS 26 paket programı aracılığıyla analiz edilmiş ve analiz sonucunda elde edilen bulgular tablolar halinde verilerek yorumlanmıştır. Anket çalışmasının birinci bölümü olan firmalara ait demografik bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1. Firmanın Faaliyet Süresi

Firmaların Faaliyet Süresi	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-3 yıl arası	28	27,2	28,0	28,0
4-6 yıl arası	15	14,6	15,0	43,0
7-9 yıl arası	17	16,5	17,0	60,0
10-12 yıl arası	34	33,0	34,0	94,0
13 yıl ve üzeri	6	5,8	6,0	100,0
Toplam	100	97,1	100,0	
Katılmayanlar	3	2,9		
Toplam	103	100,0		

Katılımcılara faaliyet süreleri sorulduğunda 104 katılımcıdan 98'u soruları cevaplamıştır. Bu da katılımcıların %94,2'sine karşılık gelmektedir. Katılımcılardan 1-3 yıl 27 firma, 4-6 yıl arası 15 firma, 7-9 yıl arası 17 firma 10- 12 yıl arasında ise 34 firma, 13 yıl üzeri ise 6 firma OSB'de faaliyet göstermektedir

Tablo 4.2. Firmanın Hukuki Statüsü

FİRMANIN HUKUKİ STATÜSÜ				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Şahıs Şirketi	15	14,4	14,6	14,6
Limited Şirket	60	57,7	58,3	72,8
Anonim Şirket	27	26,0	26,2	99,0
Kooperatif Şirket	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	103	99,0	100,0	
Katılmayanlar	1	1,0		
Toplam	104	100,0		

Firmanın hukuki statüsünün ne olduğu katılımcılara sorulduğunda 104 katılımcıdan 103 tanesi cevaplamıştır. Cevaplayan katılımcılardan 15 tanesi şahıs şirketi 60 tanesi limited şirketi, 27 tanesi anonim şirket ve 1 tanesi ise kooperatif şirketten oluşmaktadır. Tablodan görüldüğü üzere firmalardan %57,7 si limited şirketten oluşmaktadır.

Tablo 4.3. Firmanın Yıllık Ortalama Cirosu

FİRMANIN YILLIK CİROSU				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-2 Milyon Arası	18	17,3	20,2	20,2
2-5 Milyon Arası	20	19,2	22,5	42,7
5-10 Milyon Arası	19	18,3	21,3	64,0
10-50 Milyon Arası	22	21,2	24,7	88,8
50 Milyon Ve Üzeri	10	9,6	11,2	100,0
Toplam	89	85,6	100,0	
Katılmayanlar	15	14,4		
Toplam	104	100,0		

Firmanın yıllık cirosu katılımcılara sorulduğunda 104 katılımcıdan 89'u cevaplamıştır. 89 katılımcıdan 18 tanesi 0-2 milyon, 20 tanesi 2-5 milyon, 19 tanesi 5-10 milyon, 22 tanesi 10-50 milyon, 10 tanesi ise 50 milyon ve üzeri ciro yapmıştır. Tablodan da görüldüğü üzere en fazla 22 firma %21,2 çoğunlukla 10-50 milyon arasında ciroya sahiptir.

Tablo 4.4. Firmanın Sermayesi

FİRMANIN SERMAYESİ				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 Milyondan Az	24	23,1	26,7	26,7
1-3 Milyon Arası	27	26,0	30,0	56,7
3-5 Milyon Arası	12	11,5	13,3	70,0
5-10 Milyon Arası	10	9,6	11,1	81,1
10 Milyon Ve Üzeri	17	16,3	18,9	100,0
Toplam	90	86,5	100,0	
Katılmayanlar	14	13,5		
Toplam	104	100,0		

Katılımcılara firmanın sermayesi sorulduğunda 104 katılımcıdan 90 katılımcı soruyu cevaplamıştır. Bu katılımcılardan %26,0 ile 27 firmanın 1-3 milyon arasında sermayeye sahip olduğu, en az ise %9,6 ile 10 firmanın 5-10 milyon arasında bir sermayeye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5. Firmanın Kuruluş Sermayesinin Kaynağı

FİRMALARIN KURULUŞ SERMAYESİNİN KAYNAĞI					
Geçerli		Katılmayanlar		Toplam	
Firma Sayısı	Yüzde	Firma Sayısı	Yüzde	Firma Sayısı	Yüzde
99	95,2%	5	4,8%	104	100,0%
KURULUŞ SERMAYESİNİN KAYNAĞI					
	Firma Sayısı	Yüzde	Kümülatif Yüzde		
İşletme Sahibi Ve Ortakları	96	86,5%	97,0%		
Banka Kredisi	6	5,4%	6,1%		
Eş Dosttan Boş Alarak	1	0,9%	1,0%		
KOSGEB Devlet Desteği	5	4,5%	5,1%		
Diğerleri	3	2,7%	3,0%		
Toplam	111	100,0%	112,1%		

Firmalara, işletmenin kuruluş sermayesinin kaynağı ne diye sorulduğunda 99 firma sorulan soruları cevaplamıştır. Bunlardan %86,5 oran ile 96 firma işletme sahibi ve ortaklarının kaynağıyla işletmenin kurulduğu belirtmişlerdir. Bu tablodan anlaşılacağı üzere firmalar genellikle kuruluş sermayesinde borçlanma yoluna gitmemiş kendi öz sermayesi ile işletmelerini kurmuşlardır.

Tablo 4.6. Firmanın Personel Sayısı

FİRMADA ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-10 Arası	13	12,5	12,7	14,7
11-30 Arası	34	32,7	33,3	48,0
31-50 Arası	21	20,2	20,6	68,6
51-100 Arası	12	11,5	11,8	80,4
101 Ve Üzeri	20	19,2	19,6	100,0
Toplam	102	98,1	100,0	
Katılmayanlar	2	1,9		
Toplam	104	100,0		

İşletmelere firmada çalışan personel sayısı sorulduğunda 104 işletmeden 102 tanesi soruyu cevaplamıştır. Cevap veren işletmelerden %32,7'lik oranla 34 firma 11-30 personel çalıştırmaktadır, 101 ve üzerinde ise 20 firma bulunmaktadır. Bu oranlar sektörden sektöre değişmekle birlikte sahada yapılan çalışmada görüldüğü üzere 101 ve üzeri olan firmaların büyük bir çoğunluğunu tekstil firmaları oluşturmaktadır.

Tablo 4.7. İşletme Kimin Tarafından Yönetilmektedir

İŞLETME YÖNETİCİLERİ			
	N	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İşletme Sahibi	86	82,7%	85,1%
Bağımsız Profesyonel Yöneticiler	10	9,6%	9,9%
İşletme Ortağı da Olan Profesyonel Yöneticiler	8	7,7%	7,9%
Toplam	104	100,0%	103,0%

Firmalara işletmenin yönetiminin kimde olduğu sorulduğunda firmaların tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. Cevaplardan %82,7 si olan 86 firma işletme sahibi tarafından,%9,6'sı olan 10 firma bağımsız profesyonel yöneticiler %7,7'lik kısım olan 8 firma ise işletme ortağı da olan profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedir.

Tablo 4.8. İşletme Yöneticisinin Yaşı

Yönetici Yaşı	Yönetici Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
25-35 yaş arası	14	13,6	14,4	14,4
36-45 yaş arası	46	44,7	47,4	61,9
46-55 yaş arası	22	21,4	22,7	84,5
56-65 yaş arası	12	11,7	12,4	96,9
65 yaş üstü	3	2,9	3,1	100,0
Toplam	97	94,2	100,0	
Katılmayanlar	6	5,8		
Toplam	103	100,0		

Firmalara işletme yöneticisinin yaşı sorulduğunda 104 katılımcıdan 97 tanesi cevaplanmıştır. Bu katılımcılar arasından 25-35 yaş arasında 14, 36-45 yaş arasında 46, 46-55 yaş arasında 22, 46-65 yaş arasında 12, 65 yaş üstü ise 3 yönetici bulunmaktadır.

Tablo 4.9. İşletme Yöneticisinin Eğitim Durumu

İŞLETME YÖNETİCİSİNİN EĞİTİM DURUMU				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	15	14,4	16,0	16,0
Ortaokul	11	10,6	11,7	27,7
Lise	27	26,0	28,7	56,4
Lisans/Önlisans	32	30,8	34,0	90,4
Y.Lisans/Doktora	9	8,7	9,6	100,0
Toplam	94	90,4	100,0	
Katılmayanlar	10	9,6		
Toplam	104	100,0		

İşletme yöneticisinin eğitim durumu katılımcılara sorulduğunda 94 katılımcının sorularımızı cevapladığı görülmektedir. Katılımcıların %30,8'lik kısmını oluşturan 32 firmayı lisans veya ön lisans gurubu oluşturmaktadır, %26,0'lık kısmını ise lise mezunları oluşturmaktadır. Tabloda da görüldüğü üzere yöneticilerin büyük bir kısmını eğitilmiş kesimlerden oluşturmaktadır.

Tablo 4.10. İşletme Yöneticisinin Yabancı Dil Oranı

YABANCI DİL BİLENLER				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	62	59,6	64,6	64,6
Evet	34	32,7	35,4	100,0
Toplam	96	92,3	100,0	
Katılmayanlar	8	7,7		
Toplam	104	100,0		
YABANCI DİLLER				
	Firma Yöneticileri	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İngilizce	31	79,5%		91,2%
Arapça	4	10,3%		11,8%
Almanca	2	5,1%		5,9%
Farsça	2	5,1%		5,9%
Toplam	39	100,0%		114,7%

İşletmelere yöneticilerin yabancı dil bilip bilmediği sorulduğunda katılımcılardan 96 tanesi soruyu cevaplandırmış olup bunlardan %59,6'sını oluşturan 62 firma yöneticisinin yabancı dil bilmediği, %32,7 sini oluşturan 34 firma yöneticisinin ise yabancı dil bildiği tespit edilmiştir. Katılımcılara hangi yabancı dili bildiği sorulduğunda ise 31 katılımcı İngilizce, 4 katılımcı Arapça, 2 katılımcı Almanca, 2 katılımcı Farsça bilindiği tespit edilmiştir. Toplamda 39 katılımcı çıkmasının sebebi ise katılımcılardan bazılarının birden fazla yabancı dil bildiğini belirtmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.11. İşletmenin Faaliyette Bulunduğu Sektör

İŞLETMENİN FAALİYETTE BULUNDUĞU SEKTÖR				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İnşaat Taahhüt	3	2,9	2,9	2,9
Perakende, Toptan Ticaret	2	1,9	1,9	4,9
Tekstil ve Tekstil Ürünleri	22	21,2	21,4	26,2
Gıda, İçki ve Tütün	11	10,6	10,7	36,9
Orman Ürünleri ve Mobilya	11	10,6	10,7	47,6
Taş Toprak Ürünleri	15	14,4	14,6	62,1
Hizmet Sektörü	1	1,0	1,0	63,1

Metal Eşya ve Araç Gereç İmalatı	14	13,5	13,6	76,7
Kimya Petrol ve Plastik Ürünler	10	9,6	9,7	86,4
Enerji	5	4,8	4,9	91,3
Diğer Sektörler	9	8,7	8,7	100,0
Toplam	103	99,0	100,0	
Katılmayanlar	1	1,0		
Toplam	104	100,0		

Yapılan ankette verilen cevaplarda sektörlere göre dağılım yapıldığında %21,2 ile 22 firmanın tekstil işi yaptığı tespit edilmiştir, tekstil firmalarının fazla olmasının sebeplerinden biri Diyarbakır Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesinin (DTİOSB) faaliyete geçmesinden kaynaklanmaktadır. Burada firma sahiplerine arsa ve altyapı desteği sağlandığından işletmelerin ilgisini çekmektedir. Tekstilden hemen sonra taş toprak ürünleri %14,4 ile 15 firmadan oluşmaktadır bu firmaların büyük bir çoğunluğunu mermer fabrikalarından meydana gelmektedir. Üçüncü sırayı ise 14 firma ile Metal Eşya ve Araç Gereç İmalatından meydana gelmektedir. 11 firma Gıda firmalarından oluşmaktadır bunların içerisinde alkol ve tütün firmaları bulunmamaktadır. 11 firma ise Orman ve Orman ürünlerinden oluşmaktadır.

Tablo 4.12. Firmanın Dış Ticaret Faaliyetleri

DIŞ TİCARET FAALİYETİ				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	54	51,9	52,4	52,4
Evet	49	47,1	47,6	100,0
Toplam	103	99,0	100,0	
Katılmayan	1	1,0		
Toplam	104	100,0		
YILLIK İHRACAT ORANI				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-3 Milyon Arası	23	22,1	46,9	46,9
3-5 Milyon Arası	10	9,6	20,4	67,3
5-10 Milyon Arası	8	7,7	16,3	83,7
10-20 Milyon Arası	2	1,9	4,1	87,8
20 Milyon Ve Üzeri	6	5,8	12,2	100,0
Toplam	49	47,1	100,0	
Katılmayan	55	52,9		
Toplam	104	100,0		

104 firmadan %47,1'i yani 49 tanesi ihracat yapmaktadır. Firmaların neredeyse yarısı ihracat yapmaktadır. Firmaların yıllık ihracat oranlarına ve miktarlarına bakılacak olunursa en çok ihracat %22,1 ile 1-3 Milyon arasında oluşmaktadır. 10 firma 3-5 milyon arasında, 8 firma 5-10 milyon arasında, 6 firma ise 20 milyon ve üzerinde ihracat yapmaktadır. Firmaların finansal sorunları bölümünde daha sonra ele alacağını, sorunlardan en fazla sorunların faiz oranlarının ve maliyetlerin yüksek olduğu görülecektir firmalar belirtilen bu sorunlar sebebiyle ihracat oranlarında düşüşler meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.10. İşletmedeki Yönetmel Sorunlar

İŞLETMEDE YÖNETSEL SORUNLAR				
	Firma sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	92	88,5	90,2	90,2
Evet	10	9,6	9,8	100,0
Toplam	102	98,1	100,0	
Katılmayanlar	2	1,9		
Toplam	104	100,0		

Firmaların %88,5'in de yönetmel anlamda herhangi bir sorun olmadığı belirtilmiştir. Bir önceki bölümde belirtildiği üzere firmaların %82,7 sinin yöneticisi işletme sahibidir. Yönetici işletme sahibi olduğundan firmada yönetim anlamında herhangi bir sorunun meydana gelme olasılığı azalmaktadır. Anketimizde 10 firma yönetmel anlamda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 4.11. Yönetmel Sorunlar

YÖNETSEL SORUNLAR			
	Firma Sayısı	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Finans Ve Muhasebe	8	50,0%	80,0%
Pazarlama	3	18,8%	30,0%
Üretim	3	18,8%	30,0%
Diğer Sorunlar	2	12,5%	20,0%
Toplam	16	100,0%	160,0%

Firmada yönetmel anlamda sorunlar olduğunu belirten 10 firmaya hangi sorunları yaşadıkları sorulduğunda %50'si finans ve muhasebe alanında sorun yaşadığı, %18,8'i pazarlama ve üretim anlamında %12,5'i ise diğer sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Tabloda toplamda 16 çıkmasının nedeni, sorun yaşadığını ifade eden firmaların birden fazla sorun belirtmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.12. Firmanın Kendine Ait Markasının Olup Olmaması

KENDİNİZE AİT MARKANIZ VAR MI				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	28	26,9	27,2	27,2
Evet	75	72,1	72,8	100,0
Toplam	103	99,0	100,0	
Katılmayanlar	1	1,0		
Toplam	104	100,0		

Firmalara kendi markalarının olup olmadığı sorulduğunda %72,1'inin markasının olduğu %26,9'unun ise markasının olmadığı belirtilmiştir. Yapılan saha çalışmalarından anlaşıldığı üzere markası olmayan firmaların büyük bir çoğunluğunu fason üretim yapan tekstil firmaların oluşturduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.13. Firmanın Profesyonel Yönetici Çalıştırıp Çalıştırmaması

FİRMANIZDA PROFESYONEL FİNANS YÖNETİCİSİ ÇALIŞTIRILYOR MU				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	56	53,8	54,9	54,9
Evet	46	44,2	45,1	100,0
Toplam	102	98,1	100,0	
Kayıp	2	1,9		
Toplam	104	100,0		

Firmalara profesyonel finans yöneticisi çalıştırıp çalıştırmadığı sorulduğunda firmaların %53,8'i çalıştırmadıkları %44,2'lik kısım ise profesyonel finans yöneticisi çalıştırdıklarını belirtmişleridir.

Tablo 4.14. Yaşanan Finansal Sorunlar

NE SIKLIKLA FİNANSAL SORUN YAŞANIYOR				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç	21	20,2	21,0	21,0
Ara Sıra	64	61,5	64,0	85,0
Sık Sık	13	12,5	13,0	98,0
Sürekli	2	1,9	2,0	100,0
Toplam	100	96,2	100,0	
Kayıp	4	3,8		
Toplam	104	100,0		

Firmalara ne sıklıkla finansal sorunlar yaşadığı sorulduğunda %20,2'si hiç finansal sorun yaşamadığı, %61,5'si ara sıra yaşadığı, %12,5'i sık sık, %1,9'u ise sürekli

finansal sorun yaşadığını belirtmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere firmaların büyük bir çoğunluğu ya hiç ya da ara sıra finansal sorunlar yaşamıştır.

Tablo 4.15. Firmanın Olası Nakit İhtiyacı

FİRMANIN OLASI NAKİT İHTİYACI					
Geçerli		Kayıp		Toplam	
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde
94	90,4%	10	9,6%	104	100,0%
		Firma Sayısı		Yüzde	Kümülatif Yüzde
Şirket Sahibi		64		52,5%	68,1%
Bankalardan		48		39,3%	51,1%
Borçlanarak		7		5,7%	7,4%
Diğer		3		2,5%	3,2%
Toplam		122		100,0%	129,8%

Firmalar olası nakit ihtiyaçlarının nereden karşıladığı sorulduğunda işletmelerin %52,5'ini şirket sahibi öz sermayesinden, %39,3'ünü bankalardan %5,7'sini ise eş dosttan borçlanarak karşılamaktadır. Kimi zaman şirket sahibinin öz sermayesi nakit ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması durumunda banka veya borçlanarak bu sorunun üstesinden gelmeye çalıştığı görülmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere 94 katılımcıdan bir kısmı birden fazla enstrüman kullanarak problemi ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

Tablo 4.16. İşletmedeki Finansal Sorunlar

FİNANSAL SORUNLAR						
Geçerli		Kayıp		Toplam		
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	
96	92,3%	8	7,7%	104	100,0%	
FİRMALARIN YAŞADIĞI FİNANSAL SORUNLAR						
				Örneklem	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışma sermayesinin azalması (borçlar> varlıklar)				8	1,7%	8,3%
Kredi temininde zorluklar				11	2,4%	11,5%
Nakit giriş çıkış dengesini sağlayamama				42	9,2%	43,8%
Teminat yetersizliği				16	3,5%	16,7%
Faaliyetlerden beklenen nakdi sağlayamama				32	7,0%	33,3%
Piyasa Durgunluğu				77	16,8%	80,2%
Finansal Teşviklerin Yetersizliği				42	9,2%	43,8%

Rekabet Zayıflığı	37	8,1%	38,5%
Tam Kapasite ile Çalışamama	36	7,8%	37,5%
Maliyetlerdeki Artış	89	19,4%	92,7%
Tahsilatların Zamanında Yapılamaması	64	13,9%	66,7%
Kur Farkı	5	1,1%	5,2%
Toplam	459	100,0%	478,1%

Firmaların yaşadığı sorunlara bakılacak olunursa en büyük sorunun %92,7'lik oranla maliyetlerdeki artışlardan kaynaklandığı görülmektedir. Bunu %80,2 ile piyasadaki durgunluk izlemektedir. Üçüncü sırada %66,7 ile tahsilatların zamanında yapılamaması dördüncü sırada ise %43,8 ile finansal teşvik yetersizliği ve nakit giriş çıkış dengesinin sağlanamaması gelmektedir. En az yaşanan sorun ise %8,3 ile Çalışma sermayesinin azalması (borçlar> varlıklar)'dan kaynaklanmaktadır. Ayrıca ankette yer almamasına rağmen diğer seçeneklere yazılan kur farkı da sisteme eklenmiştir, firmaların %5,2 oranı ile kur farkı da yer almaktadır.

Tablo 4.17. Kredi Kullanılan Bankalar

BANKALARDAN KREDİ KULANAN FİRMALAR					
Geçerli		Kayıp		Toplam	
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde
82	78,8%	22	21,2%	104	100,0%
BANKALARDAN KREDİ KULANAN FİRMALAR					
	Örneklem	Yüzde	Kümülatif Yüzde		
Kamu Bankaları	54	45,8%	65,9%		
Özel Statülü Bankalar	47	39,8%	57,3%		
Katılım Bankaları	17	14,4%	20,7%		
Toplam	118	100,0%	143,9%		

Firmalara hangi bankalarda kredi kullanıyorsunuz diye sorulduğunda 104 firmadan 82 firma sorulan soruları cevaplandırmıştır. 104 firmadan 82 tanesinde %45,8'i kamu bankalarından, %39,8'i özel bankalardan, %14,4'ü ise Katılım Bankalarından kredi ve finansman kullandıklarını belirtmişlerdir. Soruları cevapsız bırakan 22 firmadan bir kısmı kredi kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.18. Kredi Kullanımda Karşılaşılan Güçlükler

KREDİ KULLANIRKEN KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER					
Geçerli		Kayıp		Toplam	
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde
68	65,4%	36	34,6%	104	100,0%
KREDİ KULLANIRKEN KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER					
			Örneklem	Yüzde	Kümülatif Yüzdesi
Teminat sıkıntısı			15	13,8%	22,1%
Kefil Bulamama			1	0,9%	1,5%
Bankanın uyguladığı resmi prosedürlerin güçlüğü			19	17,4%	27,9%
Piyasa istihbaratı olumsuzluğu			2	1,8%	2,9%
Kredi faiz oranlarının yüksek olması			63	57,8%	92,6%
Bilanço, Kar ve Zarar Cetveli Yetersizliği			9	8,3%	13,2%
Toplam			109	100,0%	160,3%

Firmalara kredi kullanırken hangi güçlüklerle karşılaştınız diye sorulduğunda 104 firmadan 68 firma soruları yanıtlamıştır. Firmalar kredi kullanırken en çok faiz oranlarının yüksek olması sebebiyle güçlük çekmektedir, katılımcıların %57,8'i kredi faiz oranlarının yüksek olmasının en büyük sorun olduğunu görmektedir. Bunu %17,4'lük kısımla bankaların uyguladığı resmi prosedürlerin güçlüğü, bunu da %13,8'ile teminat sıkıntısı takip etmektedir. Yapılan alışmada faiz oranlarının yüksek olması işletmelerin finansmana erişimde en büyük engellerden biri olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.19. Banka Dışı Finansman Bilgisi

BANKA DIŞI FİNANSMAN BİLGİSİ				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Fikrim Yok	36	34,6	37,5	37,5
Fikrim Var	60	57,7	62,5	100,0
Toplam	96	92,3	100,0	
Kayıp	8	7,7		
Toplam	104	100,0		

104 Firmadan 96 tanesi ankette sorulan sorularımızı yanıtlamıştır. Katılımcılardan %57,7'si banka dışı finansmanlar hakkında bilgi sahibi, %34,6'sı ise banka dışı finansmanların ne olduğunu hakkında herhangi bir fikre sahip değildir.

Tablo 4.20. Banka Dışı Finansman Kaynaklarından Hangileri Kullanılmıştır

BANKA DIŞI FİNANSMAN KAYNAKLARI					
Geçerli		Kayıp		Toplam	
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde
48	46,2%	56	53,8%	104	100,0%
BANKA DIŞI FİNANSMAN KAYNAKLARI					
				Kümülatif Yüzde	
		Örneklem	Yüzde		
Şirket Sahibi		27	50,0%	56,3%	
Faktoring		7	13,0%	14,6%	
Leasing		12	22,2%	25,0%	
KGF		8	14,8%	16,7%	
Toplam		54	100,0%	112,5%	

Firmalara banka dışı finansman kaynakları kullanıyor musunuz diye sorulduğunda katılımcıların %46,2'lik kısmı oluşturan 48 firma yöneticisi kullandığını belirtmiştir. Banka dışı finansman kaynaklarının hangilerini kullanıyorsunuz diye katılımcılara sorulduğunda anketimizde diğer diye belirtilen seçeneğe %50'lik kısmı oluşturan işletme sahibinin kendi imkânlarıyla temin ettiği gelirler olarak belirtilmiştir. Bunun dışında %22 leasing, %14 KGF ve %7'lik kısım ise faktoring kullanıldığı yapılan anket sonucunda anlaşılmıştır.

Tablo 4.21. Firmaların Kamunun Sağladığı Bölgeye Özel Yatırım Teşviklerinden Yararlanıp Yararlanmadığı

KAMUNUN SAĞLADIĞI BÖLGEYE ÖZEL YATIRIM TEŞVİKLERİNDEN YARARLANIYORMUSUNUZ				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	12	11,5	12,1	12,1
Evet	87	83,7	87,9	100,0
Toplam	99	95,2	100,0	
Kayıp	5	4,8		
Toplam	104	100,0		

Firmalardan %83,7'i kamunun sağladığı bölgeye özel yatırım teşviklerinden faydalanmakta, %11,5 ise faydalanmamaktadır.

Tablo 4.22. Teşviklerden Hangilerinden Faydalanılıyor

KAMUNUN SAĞLADIĞI BÖLGEYE ÖZEL TEŞVİKLER			
	Örneklem	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Arsa ve Altyapı desteği	13	6,3%	14,9%
SGK muafiyeti/indirimi	76	37,1%	87,4%
KDV Muafiyeti /indirimi	39	19,0%	44,8%
Faiz Muafiyeti /indirimi	12	5,9%	13,8%
İŞKUR Personel istihdam teşviki	65	31,7%	74,7%
Toplam	205	100,0%	235,6%

Kamunun sağladığı bölgeye özel yatırım teşviklerinden faydalanan firmalardan en çok %31,72'lik kısımla 65 firmanın faydalandığı İŞKUR personel istihdamı teşviki, bunu %37,1 ile SGK muafiyeti ya da indirimi takip etmektedir. KDV muafiyeti veya indirimi %19'unu oluşturmaktadır, %6,3 ise Arsa ve Altyapı desteği, Faiz indirim veya muafiyetinin ise %5,9'luk kısım oluşturmaktadır.

Tablo 4.23. Katılım Bankaları Ürünleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

KATILIM BANKALARI ÜRÜNLERİ HAKKINDA NEKADAR BİLGİ SAHİBİSİNİZ?				
	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bilgi Sahibi Değilim	44	42,3	45,4	45,4
Kısmen Bilgi Sahibi	32	30,8	33,0	78,4
Detaylıca Bilgi Sahibi	21	20,2	21,6	100,0
Toplam	97	93,3	100,0	
Kayıp	7	6,7		
Toplam	104	100,0		

Firmalara yöneticilerine Katılım Bankaları ve ürünleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu sorulduğunda sadece %20'lik bir kısmı detaylıca bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir, %30'u ise kısmen bilgi sahibidir. Bilgi sahibi olmayanların sayısı ise %42,3 bu oldukça büyük bir oran neredeyse Diyarbakır OSB'nin yarısı Katılım Bankaları hakkında bilgi sahibi değildir.

Tablo 4.24. Katılım Bankaları ile Kaç Yıldır Çalışılıyor

NE KADAR SÜREDİR KATILIM BANKALARIYLA ÇALIŞILYOR				
Çalışılan Yıl	Firma Sayısı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	4	3,8	13,3	13,3
2	5	4,8	16,7	30,0
3	6	5,8	20,0	50,0
4	4	3,8	13,3	63,3
5	2	1,9	6,7	70,0
6	3	2,9	10,0	80,0
7	3	2,9	10,0	90,0
10	2	1,9	6,7	96,7
20	1	1,0	3,3	100,0
Toplam	30	28,8	100,0	

Katılım Bankaları ile çalışan firmalardan 19'unun 5 yıldan kısa süredir Katılım Bankaları ile çalıştığı 11 tanesinin ise 5 yıl ve daha fazla süredir Katılım Bankaları ile çalıştığı görülmektedir. Tablodan elde edilen sonuca göre firmaların büyük bir çoğunluğu yakın zamanda Katılım Bankaları ile çalışmaya başladığını göstermektedir.

Tablo 4.25. Katılım Bankalarının Ürün Çeşitliliği

KATILIM BANKALARININ ÜRÜN ÇEŞİTLİLİĞİ					
Geçerli		Kayıp		Toplam	
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde
22	21,2%	82	78,8%	104	100,0%
KATILIM BANKALARININ ÜRÜN ÇEŞİTLİLİĞİ					
		Örneklem	Yüzde	Vaka Yüzdesi	
Taksitli Ticari Finansman		4	12,5%	18,2%	
Tedarik Finansmanı		4	12,5%	18,2%	
İşletme Finansmanı		6	18,8%	27,3%	
Kredi Garanti Fonu		8	25,0%	36,4%	
Gayri Nakdi Finansman (Teminat Mektubu, Akreditif, Kabul-Aval Kredileri)		7	21,9%	31,8%	
KOBİ Kart		1	3,1%	4,5%	
Diğer		2	6,3%	9,1%	
Toplam		32	100,0%	145,5%	

Firmalara Katılım Bankalarının hangi ürünlerini kullanıyorsunuz diye sorulduğunda 104 firmadan 22 tanesinin çalışmamıza cevap verildiği görülmüştür. Anketimize katılan firmaların %25'ini oluşturan 8 firmanın Katılım Bankalarında KGF'yi, 7 tanesinin Gayri Nakdi Finansmanı, 6 tanesi işletme finansmanı, 4 tanesi tedarik

finansmanı, 4 tanesinin ise taksitli Ticaret finansmanını kullandığı görülmektedir.

Tablo 4.26. Kasadaki Nakit Fazlasının Değerlendirilmesi

KASADAKİ NAKİT FAZLASININ DEĞERLENDİRİLMESİ					
Geçerli		Kayıp		Toplam	
Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde	Örneklem	Yüzde
48	46,2%	56	53,8%	104	100,0%
KASADAKİ NAKİT FAZLASININ DEĞERLENDİRİLMESİ					
	Örneklem	Yüzde	Vaka Yüzdesi		
Kasamda / Bankada Vadesiz mevduatta tutarım	17	27,9%	35,4%		
Vadeli mevduata yatırım	2	3,3%	4,2%		
USD/EURO alırım.	13	21,3%	27,1%		
Altına yatırım yaparım	2	3,3%	4,2%		
Sermaye Piyasası araçlarında değerlendiririm.	2	3,3%	4,2%		
Hammadde	25	41,0%	52,1%		
Toplam	61	100,0%	127,1%		

Kasada bulunan nakit fazlasının nasıl değerlendirildiği firmalara sorulduğunda 104 firmadan 48 tanesinin çalışmamıza cevap verdiği görülmüştür. Katılımcıların %41'lik bir kısmını oluşturan 25 firma kasada nakit fazlası bulunduğunda hemen hammadde aldığını belirtmiştir. Bu orandan sonraki en yüksek oran %29,9'lük alan la 17 firmanın nakit fazlasını kasada ya da vadesiz mevduat hesabında tutacağını belirtmiştir. 13 firma USD/EURO, 2 firma vadeli mevduatta, 2 tanesi ise altına yatırım yapacağını belirtmiştir. Tabloda görüldüğü üzere firmalar kasalarında bulunan fazla mevduatı vadeli mevduatlarda veya sermaye piyasası araçlarında tutmayı tercih etmemektedir, daha çok geliri üretime dönüştürmek için hammadde almakta kalan parayı ise enflasyona karşı korumak için döviz almaktadırlar.

Tablo 4.27. Sermaye Piyasası Araçları Kullanma Durumu

SERMA YE PİYASASI ARAÇLARINI KULLANILIYOR MU				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
HAYIR	53	51,0	93,0	93,0
EVET	4	3,8	7,0	100,0
Toplam	57	54,8	100,0	
Katılmayanlar	47	45,2		
	104	100,0		
HİSSE SENEDİ				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
EVET	4	3,8	100,0	100,0
Katılmayanlar	100	96,2		
	104	100,0		

Firmalara sermaye piyasası araçları kullanıp kullanmadığı sorulduğunda sadece dört firmanın bu araçları kullandığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada 104 firmadan sadece 4 tanesinin sermaye piyasası araçları kullandığı, sermaye piyasası araçları içerisinde ise sadece hisse senedi aldıkları verilen cevaplardan anlaşılmaktadır.

Anket çalışmasının bu bölümünde ise katılımcılara yöneltilen sorularla, katılımcıların İslami finans ve Katılım Bankacılığına yönelik algıları, Katılım Bankacılığı tercih nedenleri ve Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin gelişimine katkıları, 5'li likert ölçeği kullanılarak ölçülmeye çalışılmıştır. Öncelikle anketin güvenilirliği Cronbach Alfa değeri ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Cronbach's Alfa katsayısı ölçekte yer alan sorunun varyansları toplamının bütün varyanslara oranı ile bulunan ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Sorular arasında negatif korelasyon olmamalıdır, negatif korelasyonun olması durumunda Cronbach's alfa katsayısında negatif çıkmaktadır. Buda güvenilirlik modelinin bozulmasına neden olur. Cronbach's alfa katsayısı, ölçekte yer alan sorunun homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını araştırır (Terzi, 2019).

Cronbach's alfa katsayısı, bireysel puanların kaç soru içeren bir ölçekten oluşur sorulara verilen cevapların toplanması ile bulunduğu durumlarda ise soruların birbirleri ile benzerliğini, yakınlığını, ortaya koyan bir katsayıdır. Cronbach's alfa ne kadar büyük olursa ölçekteki maddelerin birbiriyle uyumlu olduğu anlaşılır.

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güveniliridir

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir (Terzi, 2019).

Tablo 4.28. İslami Finans ve Katılım Bankacılığı Algısı Ölçümü

İşlem Özeti		
	Örneklem	%
Geçerli	30	28,8
Geçersiz	74	71,2
Toplam	104	100,0

Tabloda görüldüğü üzere ankete katılan 104 katılımcıdan 30 tanesi anketi değerlendirmiştir bunun ortalaması da %28,8 olmaktadır.

Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alpha	Standartlaştırılmış Öğelere Dayalı Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
0,786	0,790	8

İslami finans ve Katılım Bankacılığı algısı ölçümü adlı çalışmamızda toplamda sekiz soruya cevap verilmiştir ve bu soruların güvenilirlik katsayı ölçümünde Cronbach Alfa değerimiz 0,786 çıkmıştır bu da çalışmamızın güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.29. İslami Finans ve Katılım Bankacılığı Algısı Likert Tipi Ölçeklendirme

İstatistik Öğeleri			
	Ortalama	Standart Sapma	Örneklem
İslami Finans sisteminde faiz yer almamaktadır	3,27	1,230	30
Katılım Bankalarını güvenilir bulmaktayım.	3,50	0,861	30
İslami Bankacılık, Geleneksel Bankacılık sisteminin iyi bir alternatiftir	3,13	1,106	30
Katılım Bankacılığının ürün çeşitliliğini yeterli buluyorum	2,60	0,894	30
Katılım Bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum.	2,67	1,093	30
Katılım Bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	2,83	1,020	30

Katılım Bankalarını diğer bankalarla karşılaştırdığımda hizmet kalitesinin daha iyi olduğunu düşünüyorum	2,90	0,923	30
Katılım Bankaları, Geleneksel Bankalar gibi bilişim sistemini iyi derecede kullanmaktadır.	3,73	0,828	30

İslami finans ve Katılım Bankacılığı ölçümüne yönelik katılımcılara sorulan sorularda, Katılım Bankaları, Geleneksel Bankalar gibi bilişim sistemini iyi derecede kullanmaktadır. Sorusu 3,73 ile en yüksek skor elde etmiş ve katılımcılar “katılıyorum” seçeneği ortalamasına yaklaşmıştır. Yani, katılımcılar Katılım Bankalarının bilişim sistemini Geleneksel Bankalar gibi kullandıklarını ve bunda başarılı olduklarını ifade etmektedir. Bir diğer soru ise “Katılım Bankalarını yeteri kadar güvenli bulmaktayım” sorusu yöneltilmiştir katılımcıların vermiş oldukları cevaptan elde edilen skor 3,50’dir buda katılımcıların Katılım Bankalarını yeteri kadar güvenli bulduklarını göstermektedirler. Bir diğer soru ise “İslami Finans sisteminde faiz yer almamaktadır.” Sorusudur bu soruda 3,27 gibi orta derecede bir skor elde etmiştir katılımcıların çoğunluğu Katılım Bankalarında faizin yer almadığına inanmaktadır. Diğer soru olan “İslami Bankacılık, Geleneksel Bankacılık sisteminin iyi bir alternatifidir.” Sorusu ise 3,13 ile orta bir skor elde etmiş olmasına rağmen bunu alternatif olarak gören katılımcı sayısının daha fazla olduğu söylenebilir. En düşük skor ise 2,60 ile “Katılım Bankacılığının ürün çeşitliliğini yeterli buluyorum” sorusunda elde edilmiştir. Bu durum katılımcıların Katılım Bankalarının ürün çeşitliliğini yeterli düzeyde bulmadığını ifade etmektedir. Bu bölümde, Katılım Bankası ile çalışan katılımcıların Katılım Bankalarını tercih etme nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Katılımcılara bu yönde sorular sorulmuş ve tercih nedenlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.30. Katılım Bankasının Tercih Nedenleri

İşlem Özeti		
	Örneklem	Yüzde
Geçerli	30	28,8
Geçersiz	74	71,2
Toplam	104	100,0

Ankete 104 katılımcıdan 30’u cevap vermiştir bu da tüm ortalamının %28,8’ini oluşturmaktadır.

Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alpha	Standartlaştırılmış Ögelere Dayalı Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
,824	,821	7

Katılımcılar burada toplamda yedi soruyu cevaplandırmışlardır cevaplandırılan soruların Cronbach's Alfa değeri, 0,824 çıkmaktadır bu değer yüksek derecede güvenilirliği olan bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.31. Firmaların Katılım Bankasının Tercih Nedenleri Likert Tipi ölçeklendirme

İstatistik Ögeleri			
	Ortalama	Standart Sapma	Örneklem
İki tür banka arasında seçim yapmak zorunda kalırsam, getirilerinin İslami şartlara uygunluğuna bakarak tercih yaparım.	3,43	1,165	30
İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum.	2,90	1,155	30
İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum.	2,87	1,137	30
Katılım Bankalarının hizmet sunduğu ortam ve çalışanların samimiyeti Katılım Bankası tercihimde önemli rol oynar.	3,10	1,029	30
Her türlü finansman ihtiyacımı Katılım Bankacılığı aracılığıyla sağlamaktayım.	2,43	1,040	30
İslami bankacılık kredi alma konusunda Geleneksel Bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar.	2,60	1,102	30
Yatırımlarım, Katılım Bankalarında Geleneksel Bankalara göre daha güvencedir.	2,93	1,202	30

Ölçekte “İki tür banka arasında seçim yapmak zorunda kalırsam, getirilerinin İslami şartlara uygunluğuna bakarak tercih yaparım.” Sorusu 3,43 ile en yüksek skoru elde etmiştir. Katılımcılar iki tür banka arasında kalırlarsa önceliklerinin İslami bankacılık modelinin olacağını belirtmişlerdir. En yüksek ikinci skor ise “Katılım Bankalarının hizmet sunduğu ortam ve çalışanların samimiyeti Katılım Bankası tercihimde önemli rol oynar.” Sorusu 3,10 skoru ile katılıyorum bölümüne en yakın cevap olmuştur. Katılımcılar Katılım Bankalarının hizmet sunduğu ortamı ve çalışanların samimiyetine inanmaktadır denilebilir.

Bir diğ er soruda ise ‐Yatırımlarım, Katılım Bankalarında Geleneksel Bankalara göre daha güvendedir.‐ Sorusuna verilen cevaplardan alınan skor 2,93'tür bu da orta derecede bir skor yani katılımcıların çoğunluğu yatırımlarının Katılım Bankalarında daha güvende olduğ una inanmaktadır. Bir diğ er soruda katılımcılara ‐İslami bankacılığ a yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum‐ sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen skor 2,90 çıkmıştır. Katılımcılar İslami bankacılığ a yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissetmektedir. En düşük skoru ise 2,43 ile ‐Her türlü finansman ihtiyacımı Katılım Bankacılığ ı aracılığ ıyla sağlamaktayım.‐ Elde etmiştir bu da firmaların Katılım Bankacılığ ı dışındaki bankalarla da çalıştığını göstermektedir. Anket yapılırken firma yöneticileriyle yapılan ankette firma sahiplerinin teşviklerden, SGK muafiyetlerinden ve İş-Kur personellerinin maaşlarının devlet bankalarında verilme zorunluluğ u bulunduğu için Geleneksel Bankalarla çalışmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir bu nedenle bu sorunun skoru oldukça düşük çıkmıştır.

Tablo 4.32. Katılım Bankacılığ ının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları

İşlem Özeti		
	Örneklem	Yüzde
Geçerli	30	28,8
Geçersiz	74	71,2
Toplam	104	100,0

Ankette 104 katılımcıdan 30 tanesi anketi cevaplandırmıştır bu da ortalama %28,8 etmektedir.

Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alpha	Standartlaştırılmış Ögelere Dayalı Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
,792	,796	6

Katılımcılar bu çalışmada toplamda altı soruyu cevaplandırmışlardır, sorulara verilen cevapların güvenilirlik katsayısı Cronbach's Alpha değeri 0,792 çıkmıştır bu da güvenilirlik katsayısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.33. Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları Likert Tipi Ölçeklendirme

İstatistik Öğeleri			
	Ortalama	Standart Sapma	Örneklem
Katılım Bankalarının KOBİ'lere sunduğu ürün ve hizmetler yeterli düzeydedir	2,67	,959	30
Katılım Bankacılığı, KOBİ'lerin gelişimi için yeterli finansman sağlayabilme gücündedir.	2,93	,980	30
Katılım Bankaları, KOBİ'lere destek konusunda gerekli kolaylıkları sağlamaktadır.	2,90	,995	30
Katılım Bankacılığının yaygınlaşması İslami hassasiyeti olan KOBİ'lerin finansa erişim maliyetlerini düşürecektir	2,80	1,064	30
Katılım Bankacılığı KOBİ'lerin finansal açıdan daha kontrollü ilerlemesine olanak sağlamaktadır.	2,97	,850	30
Katılım Bankalarına finansman temin noktasında muhatap sorunu yaşamamaktayım.	3,47	1,008	30

Firmalara Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin gelişimine katkıları ile ilgili sorular sorulduğunda en yüksek skoru 3,47 ile “Katılım Bankalarına finansman temin noktasında muhatap sorunu yaşamamaktayım.” Sorusu almıştır. Buradan da anlaşılıyor ki firma yöneticileri Katılım Bankalarında finansman temini noktasında neredeyse hiç muhatap sorunu yaşamamaktadır. İkinci en yüksek skoru 2,97 ile “Katılım Bankacılığı KOBİ'lerin finansal açıdan daha kontrollü ilerlemesine olanak sağlamaktadır”. Sorusu yer almıştır katılımcılar Katılım Bankaları ile finansal açıdan daha kontrollü ilerleyebileceklerini düşünmektedirler. Bir diğer soru da ise “Katılım Bankacılığı, KOBİ'lerin gelişimi için yeterli finansman sağlayabilme gücündedir.” Sorusunda ise 2,93 ile orta derecede bir skor elde etmiştir. Burada katılımcılar Katılım Bankalarının finansman temin noktasında çok zorlanmayacağını düşünmektedirler. En düşük skoru 2,67 ile “Katılım Bankalarının KOBİ'lere sunduğu ürün ve hizmetler yeterli düzeydedir.” sorusu almıştır. Burada katılımcılar Katılım Bankalarının firmalara ürün ve hizmetleri yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada katılımcıların Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin gelişimine katkıları araştırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Yapılan anket sonucunda bazı hipotezler yapılmıştır bu hipotezler SPSS 26 programı ile yapılmış olup One-Way ANOVA ve T-Testleri kullanılmıştır.

H0: Firmaların yıllık ortalama ciroları ile Katılım Bankaları tercih nedenleri arasında bir ilişki yoktur

H1: Firmaların yıllık ortalama ciroları ile Katılım Bankaları tercih nedenleri arasında bir ilişki vardır

Tablo 4.34. Firmaların Yıllık Ortalama Ciroları İle Katılım Bankaları Tercih Nedenleri Analizi

Katılım Bankalarının Tercih Nedenleri	Firmaların Yıllık Ciroları	N	X	s.s	f	p	Tukey-Test
İki tür banka arasında seçim yapmak zorunda kalırsam, getirilerinin İslami şartlara uygunluğuna bakarak tercih yaparım.	0-2 Milyon Arası ¹	6	4,00	1,095	1,227	0,331	
	2-5 Milyon Arası ²	6	3,00	1,549			
	5-10 Milyon Arası ³	5	3,20	1,095			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	2,67	1,033			
	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	4,00	0,000			
İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum	0-2 Milyon Arası ¹	6	3,50	1,049	1,576	0,219	
	2-5 Milyon Arası ²	6	2,33	1,366			
	5-10 Milyon Arası ³	5	2,40	1,140			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	2,67	1,033			
	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	4,00	0,000			
İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	0-2 Milyon Arası ¹	6	3,50	1,049	1,505	0,238	
	2-5 Milyon Arası ²	6	2,67	1,506			
	5-10 Milyon Arası ³	5	2,80	0,837			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	2,00	1,095			
	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	3,50	0,707			
Yatırımlarım, Katılım bankalarında geleneksel bankalara göre daha güvencedir.	0-2 Milyon Arası ¹	6	4,00	0,632	3,953	0,016*	3-1
	2-5 Milyon Arası ²	6	2,83	1,329			
	5-10 Milyon Arası ³	5	1,80	0,837			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	2,50	1,225			
	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	4,00	0,000			
İslami bankacılık kredi alma konusunda geleneksel	0-2 Milyon Arası ¹	6	3,17	1,329	2,272	0,097	
	2-5 Milyon Arası ²	6	2,33	1,033			
	5-10 Milyon Arası ³	5	2,00	1,225			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	2,00	0,632			

bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar.	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	4,00	0,000			
Her türlü finansman ihtiyacımı katılım bankacılığı aracılığıyla sağlamaktayım.	0-2 Milyon Arası ¹	6	2,67	1,211	0,382	0,819	
	2-5 Milyon Arası ²	6	2,50	1,378			
	5-10 Milyon Arası ³	5	2,20	1,095			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	2,00	0,632			
	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	2,00	0,000			
Katılım Bankalarının hizmet sunduğu ortam ve çalışanların samimiyeti Katılım Bankası tercihimde önemli rol oynar.	0-2 Milyon Arası ¹	6	3,50	0,837	1,260	0,318	
	2-5 Milyon Arası ²	6	2,67	1,211			
	5-10 Milyon Arası ³	5	2,40	1,140			
	10-50 Milyon Arası ⁴	6	3,50	0,837			
	50 Milyon ve Üzeri ⁵	2	3,00	1,414			

*p<0.05

Katılımcıların grup bazında firmaların yıllık ortalama ciroları ile Katılım Bankası tercih nedenleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek için istatistiksel test tekniklerinden tek yönlü varyans analizi olan One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda Katılım Bankaları tercih nedenleri içerisinde sorulan Yatırımlarım, Katılım Bankalarında Geleneksel Bankalara göre daha güvencedir sorusu ile firmaların yıllık ortalama ciroları ile ilgili yapılan Varyans analizi sonucunda H1 hipotezi olarak kabul edilmiş (F=3.953, p<0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık hesaplanmıştır. Diğer sorulara yönelik yapılan analiz sonucunda ise H0 hipotezi geçerlidir, diğer sorularda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ve hipotez ret edilmiştir. H1 hipotezi ile kabul edilen soruda farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış ve yapılan analizler sonucunda yıllık ortalama cirosu 0-2 milyon arasında olan firmaların (X=4.00), 5-10 milyon arasında olan firmalara (X=1.80) göre Katılım Bankalarının Geleneksel Bankalara göre daha güvende olduklarına inandıkları görülmektedir..

Firmaların Hukuki Statülerinin İslami Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Algısı Analizi

H0: Firmaların Hukuki Statülerinin Katılım Bankacılığı Algısı arasında bir ilişki yoktur

H1: Firmaların Hukuki Statülerinin Katılım Bankacılığı Algısı arasında bir ilişki vardır

Tablo 4.35. Firmaların Hukuki Statülerinin İslami Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Algısı Analizi

Firmaların Katılım Bankacılığı Algısı	Hukuki Statü	N	X	s.s	f	p	Tukey-Testi
İslami Finans sisteminde faiz yer almamaktadır.	Şahıs Şirketi ¹	8	3,13	1,246	1,143	0,334	
	Limited Şirket ²	12	3,67	1,231			
	Anonim Şirket ³	10	2,90	1,197			
Katılım Bankalarını güvenilir bulmaktayım.	Şahıs Şirketi ¹	8	3,75	0,707	0,590	0,561	
	Limited Şirket ²	12	3,50	0,798			
	Anonim Şirket ³	10	3,30	1,059			
İslami Bankacılık, geleneksel bankacılık sisteminin iyi bir alternatifidir.	Şahıs Şirketi ¹	8	2,75	1,165	0,680	0,515	
	Limited Şirket ²	12	3,33	1,073			
	Anonim Şirket ³	10	3,20	1,135			
Katılım bankacılığının ürün çeşitliliğini yeterli buluyorum.	Şahıs Şirketi ¹	8	2,63	0,744	0,005	0,995	
	Limited Şirket ²	12	2,58	0,996			
	Anonim Şirket ³	10	2,60	0,966			
Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum.	Şahıs Şirketi ¹	8	1,75	0,463	5,396	0,011*	2-1
	Limited Şirket ²	12	3,17	0,835			
	Anonim Şirket ³	10	2,80	1,317			
Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum.	Şahıs Şirketi ¹	8	2,13	0,991	2,993	0,067	
	Limited Şirket ²	12	3,08	0,900			
	Anonim Şirket ³	10	3,10	0,994			
Katılım Bankaları, geleneksel bankalar gibi bilişim sistemini iyi derecede kullanmaktadır.	Şahıs Şirketi ¹	8	3,50	1,069	0,868	0,431	
	Limited Şirket ²	12	3,67	0,888			
	Anonim Şirket ³	10	4,00	0,471			

*p<0.05

Katılımcıların grup bazında firmaların hukuki statüleri ile İslami bankacılık ve Katılım Bankacılığı algısı üzerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek için

Her türlü finansman ihtiyacımı katılım bankacılığı aracılığıyla sağlamaktayım.	Şahıs Şirketi ¹	8	1,88	0,991	1,912	0,167	
	Limited Şirket ²	12	2,50	0,798			
	Anonim Şirket ³	10	2,80	1,229			
İslami bankacılık kredi alma konusunda geleneksel bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar.	Şahıs Şirketi ¹	8	2,50	1,069	0,552	0,582	
	Limited Şirket ²	12	2,42	0,900			
	Anonim Şirket ³	10	2,90	1,370			
Yatırımlarım, Katılım bankalarında geleneksel bankalara göre daha güvencedir.	Şahıs Şirketi ¹	8	2,63	1,302	0,493	0,616	
	Limited Şirket ²	12	2,92	1,084			
	Anonim Şirket ³	10	3,20	1,317			

*p<0.05

Katılımcıların grup bazında firmaların hukuki statüleri ile Katılım Bankacılığının tercih nedenleri üzerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek için istatistiksel test tekniklerinden tek yönlü varyans analizi olan One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda firmaların hukuki statüleri ile Katılım Bankacılığı tercih nedenleri bölümünde İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum sorusu ile ilgili yapılan varyans analizi sonucunda H1 hipotezi kabul edilmiş ve (F=8.367: p<0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık hesaplanmıştır. Diğer sorularda ise H0 hipotezine göre anlamlı bir farklılık görülmemiş hipotez ret edilmiştir. H1 hipotezinin kabul edildiği anlamlı farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış ve test sonucunda Anonim Şirket yöneticilerinin (X=3.70) Şahıs Şirket yöneticilerine (X=1.88) göre İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan daha fazla zorunluluk hissettikleri görülmektedir.

Firma Yöneticilerinin Katılım Bankacılığı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri İle Kredi Kullanımında Çekilen Güçlükler

H0: Firma yöneticilerinin Katılım Bankacılığı hakkındaki bilgi düzeyi ile Firmaların Kredi Kullanımında çektikleri güçlükler arasında ilişki yoktur.

H1: Firma yöneticilerinin Katılım Bankacılığı hakkındaki bilgi düzeyi ile Firmaların Kredi Kullanımında çektikleri güçlükler arasında ilişki vardır.

Tablo 4.37. Firma Yöneticilerinin Katılım Bankacılığı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri İle Kredi Kullanımında Çekilen Güçlükler Üzerine Analiz

Kredi Teminde Yaşanan Zorluklar	Katılım Bankacılığı Hakkında Bilgi Düzeyi	N	X	S.S	F	P	Tukey Testi
Teminat Sıkıntısı	Bilgi Sahibi Değilim ¹	29	0,07	0,258	4,180	0,020*	3-1
	Kısmen ²	25	0,24	0,436			
	Detaylıca ³	14	0,43	0,514			
Kefil Bulamama	Bilgi Sahibi Değilim ¹	29	0,00	0,000	0,856	0,429	
	Kısmen ²	25	0,04	0,200			
	Detaylıca ³	14	0,00	0,000			
Bankanın Uyguladığı Resmi Prosedürlerin Güçlüğü	Bilgi Sahibi Değilim ¹	29	0,28	0,455	0,248	0,781	
	Kısmen ²	24	0,25	0,442			
	Detaylıca ³	14	0,36	0,497			
Piyasa İstihbaratı Olumsuzluğu	Bilgi Sahibi Değilim ¹	29	0,00	0,000	1,787	0,176	
	Kısmen ²	25	0,08	0,277			
	Detaylıca ³	14	0,00	0,000			
Kredi Faiz Oranlarının Yüksek Olması	Bilgi Sahibi Değilim ¹	30	0,87	0,346	1,404	0,253	
	Kısmen ²	25	0,96	0,200			
	Detaylıca ³	14	0,79	0,426			
Bilanço, Kar Ve Zarar Cetveli Yetersizliği	Bilgi Sahibi Değilim ¹	29	0,07	0,258	0,997	0,374	
	Kısmen ²	25	0,20	0,408			
	Detaylıca ³	14	0,14	0,363			

*p<0.05

Katılımcıların grup bazında firma yöneticilerinin Katılım Bankacılığı hakkındaki bilgi düzeyleri ile kredi kullanımında çekilen güçlükler üzerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek için istatistiksel test tekniklerinden tek yönlü varyans analizi olan One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda firma yöneticilerinin Katılım Bankacılığı hakkındaki bilgi düzeyleri ile kredi kullanırken karşılaşılan zorluklar bölümünde teminat sıkıntısı ile ilgili yapılan varyans analizi sonucunda H1 hipotezinin kabul edildiği (F=4.180,p<0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. Diğer sorularda ise H0 hipotezi görülmekte ve anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. H1 hipotezine göre anlamlı bir ilişkinin bulunduğu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış ve yapılan analizler sonucunda Katılım Bankacılığı hakkında

bilgi sahibi olan ($X=0.43$) firma yöneticilerinin, bilgi sahibi olmayan ($X=0.07$) firma yöneticilerine göre daha teminat sıkıntısı çektikleri görülmektedir.

Firmaların Sermayesi İle Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları

H0: Firmaların Sermayesi ile Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları arasında ilişki yoktur.

H1: Firmaların Sermayesi ile Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları arasında ilişki vardır.

Tablo 4.38. Firmaların Sermayesi İle Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları Üzerinde Analiz

Katılım Bankalarının KOBİ'lerin Gelişimine Katkıları	Firmaların Sermayeleri	N	X	s.s	F	p	Tukey Testi
Katılım Bankalarının KOBİ'lere sunduğu ürün ve hizmetler yeterli düzeydedir.	1 Milyondan Az ¹	4	3,00	0,816	0,824	0,525	
	1-3 Milyon Arası ²	7	2,43	1,134			
	3-5 Milyon Arası ³	4	2,25	0,500			
	5-10 Milyon Arası ⁴	5	3,20	0,837			
	10 Milyon ve Üzeri ⁵	5	2,80	1,095			
Katılım Bankacılığı, KOBİ'lerin gelişimi için yeterli finansman sağlayabilme gücündedir.	1 Milyondan Az ¹	4	3,75	0,500	1,042	0,411	
	1-3 Milyon Arası ²	7	2,86	1,215			
	3-5 Milyon Arası ³	4	2,50	1,000			
	5-10 Milyon Arası ⁴	5	3,20	1,095			
	10 Milyon ve Üzeri ⁵	5	2,80	0,447			
Katılım Bankaları, KOBİ'lere destek konusunda gerekli kolaylıkları sağlamaktadır.	1 Milyondan Az ¹	4	4,00	0,000	3,796	0,019*	1-2
	1-3 Milyon Arası ²	7	2,14	1,069			
	3-5 Milyon Arası ³	4	2,75	0,957			
	5-10 Milyon Arası ⁴	5	3,40	0,894			
	10 Milyon ve Üzeri ⁵	5	2,60	0,548			
Katılım Bankacılığının yaygınlaşması İslami hassasiyeti olan KOBİ'lerin	1 Milyondan Az ¹	4	3,00	1,155	0,105	0,980	
	1-3 Milyon Arası ²	7	2,86	1,215			
	3-5 Milyon Arası ³	4	3,25	1,258			
	5-10 Milyon Arası ⁴	5	2,80	1,304			

Finansa erişim maliyetlerini düşürecektir.	10 Milyon ve Üzeri ⁵	5	3,00	0,707			
Katılım Bankacılığı KOBİ'lerin finansal açıdan daha kontrollü ilerlemesine olanak sağlamaktadır.	1 Milyondan Az ¹	4	3,50	1,000	0,615	0,657	
	1-3 Milyon Arası ²	7	2,71	1,113			
	3-5 Milyon Arası ³	4	3,00	0,000			
	5-10 Milyon Arası ⁴	5	3,20	0,837			
	10 Milyon ve Üzeri ⁵	5	2,80	0,837			
Katılım Bankalarına finansman temin noktasında muhatap sorunu yaşamamaktayım.	1 Milyondan Az ¹	4	4,25	0,500	0,615	0,657	
	1-3 Milyon Arası ²	7	3,43	1,134			
	3-5 Milyon Arası ³	4	4,00	0,816			
	5-10 Milyon Arası ⁴	5	3,60	0,894			
	10 Milyon ve Üzeri ⁵	5	2,60	0,548			

*p<0.05

Katılımcıların grup bazında firmaların sermayesi ile Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin gelişimine katkıları üzerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek için istatistiksel test tekniklerinden tek yönlü varyans analizi olan One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Yapılan varyans analizi sonucunda firmaların sermayelerinin Katılım Bankacılığının KOBİ'lerin gelişimine bölümünde Katılım Bankaları, KOBİ'lere destek konusunda gerekli kolaylıkları sağlamaktadır ile ilgili yapılan varyans analizi sonucunda H1 hipotezi kabul edildiği ve (F=8.367, p<0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. Diğer sorularda ise H0 hipotezi görülmekte ve anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Anlamlı bir ilişkinin bulunduğu H1 hipotezinde farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmış ve yapılan analizler sonucunda firma sermayesi 1 milyondan az (X=4.00) olan firmaların, sermayesi 1-3 milyon arasında olan firmalardan (x=2.14) Katılım Bankalarının daha fazla KOBİ'lere destek konusunda gerekli kolaylıkları sağladığı görülmektedir.

Tablo 4.39. Katılım Bankaları İle Çalışan ve Çalışmayan Firmaların Grupsal Analizleri

Değişkenler	Gruplar	N	X	SS	Sd	t	p	Anlamlılık Düzeyi
K.B ^{**} Ürünleri Hk. Bilgi Düzeyi	K.B Çalışmayan	63	0.57	0.712	77	- 4.024	0.001*	P<0.05
	K.B Çalışan	16	1.38	0.719				
Firmanın Hukuki Statüsü	K.B Çalışmayan	65	2,22	0,625	80	3.087	0.003	P<0.05
	K.B Çalışan	17	1,76	0,562				
Firma Yöneticisi Eğitim Durumu	K.B Çalışmayan	59	3,31	1,133	72	2.700	0.008	P<0.05
	K.B Çalışan	15	2,27	1,280				

* p<0.05

*K.B=Katılım Bankaları

Tablo incelendiğinde Katılım Bankalarının ürünleri hakkında bilgi düzeyi ile Katılım Bankaları ile çalışan firmalar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek için istatistiksel test tekniklerinden T-Testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Katılım Bankalarının ürünleri hakkında bilgi düzeyi ile Katılım Bankaları ile çalışan firmalar arasında anlamlı ($t(77)=-4.024$; $p<0.05$) bir farklılığın olduğu görülmüştür. Katılım Bankaları ile çalışan firmaların yöneticilerinin ($X=1.38$), Katılım Bankaları ile çalışmayan firma yöneticilerine ($X=0.57$) göre Katılım Bankaları ürünleri hakkında daha bilgili oldukları görülmektedir. İstatistiksel test tekniklerinden T-Testi ile yapılan analizler sonucunda firmaların hukuki statüleri ile Katılım Bankaları ile çalışmayan firmalar arasında anlamlı ($t(80)=3.087$; $p<0.05$) bir farklılık görülmektedir. Katılım Bankaları ile çalışmayan firmaların ($X=2.22$), Katılım Bankaları ile çalışan firmalara ($X=1.76$) göre hukuki statülerinin daha fazla oldukları görülmektedir.

Firma yöneticilerinin eğitim durumu ile Katılım Bankaları ile çalışan firmalar ile çalışmayan firmalar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını analiz etmek için T-Testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Katılım Bankaları ile çalışmayan firmalar ile firma yöneticilerinin eğitim durumları arasında anlamlı ($t(72)=2.700$; $p<0.05$) bir farklılığın olduğu görülmektedir. Katılım Bankaları ile çalışmayan firmaların ($X=3.31$), Katılım Bankaları ile çalışan firmalara ($X=2.27$) göre firma yöneticilerinin eğitim durumunun daha iyi olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Modern anlamda dünyada ilk İslami Bankacılık uygulaması Mısır'ın Mith Gmar kasabasında Prof. Dr. Ahmed en-Neccar tarafından başlamış olmasına rağmen uygulamada ticaret esas olduğu için İslami bankacılık dünya ekonomik hayatında sürekli yer bulmuştur. Ülkemizde de İslami finansal yöntemleri uygulamaya çalışan finansal kuruluşlar Katılım bankacılığı adı altında 1985 yılından itibaren hizmet vermektedir. Neredeyse tüm dünyada uygulanan İslami finans yöntemlerinin birçoğu ülkemizde de uygulanmaktadır. Ülkemizde ticari faaliyet gösteren ekonomik kuruluşların büyük çoğunluğu bankalarla çalışmaya mecbur kalmakta olup bu kuruluşlar bankaların sunmuş olduğu finansal araçları ticari faaliyetlerinde kullanmaktadır. Ticari faaliyette bulunan bir kesim ise İslami hassasiyete sahip olup konvansiyonel finansal sisteme alternatif olarak üretilmiş olan İslami bankalar ile ekonomik ilişkide bulunmayı tercih etmektedir. Katılım bankacılığın yaygınlaşması bu şirketlerin bu bankalarda daha yoğun çalışmasına olanak sağlamıştır.

Ticaretin hızlı bir gelişim içerisinde olduğu ve sanayileşmenin en hızlı şekilde arttığı illerden biri olan Diyarbakır ilinde katılım bankalarının tümünün şubeleri bulunmakta ve şirketlerin bu bankalarla faaliyetleri artarak devam etmektedir. Bölgede sanayileşmede OSB'lerin rolü artmakta ve OSB'de faaliyet gösteren firmaların sayısı ve iş hacimleri her geçen gün artış göstermektedir. Bu gelişim beraberinde finansal faaliyetleri arttırmakta ve bölgede konvansiyonel ve katılım bankacılık faaliyetleri gelişmektedir. Bu amaçla çalışmada OSB'de faaliyet gösteren firmaların finansmana erişiminde katılım bankacılığının etkisi araştırılmıştır.

Araştırmada DOSB'daki firmalara anket uygulanmıştır. Katılım bankalarının DOSB'da faaliyet gösteren firmalara yeteri kadar finansal ürün sunmadığı, firma yöneticilerinin Katılım bankacılığı hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı, Katılım bankalarının firmaların finansal sorunları çözmeye kullanmış oldukları yöntemlerin yetersiz kaldığı anketler sonucunda belirlenmiş ve bu sorunlara yönelik çözümler üretilmeye çalışılmıştır.

Yapılan anket analizleri sonucunda İslami finans ve Katılım bankacılığı algısı ölçeklendirmesinde en düşük skoru “Katılım bankacılığının ürün çeşitliliğini yeterli buluyorum ($X=2,60$)” sorusu almıştır. Firmaların Katılım bankasının tercih nedenleri ile ilgili sorulan sorulardan “Her türlü finansman ihtiyacımı katılım bankacılığı aracılığıyla sağlamaktayım ($X=2,43$)” yer almaktadır. Görüldüğü üzere bu sorun bir önceki sorunun nedenidir Katılım bankalarının firmalara yeterli ürünün sunulmaması firmaların finansman ihtiyaçlarını geleneksel bankalardan temin etmesine neden olmuştur. Katılım bankaları ile çalışan firma yöneticileri Katılım Bankalarının ürün çeşitliliğini arttırması durumunda önceliği Katılım Bankalarına verecekleri ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca varılmanın nedeni ise aynı bölümde katılımcılara sorulan “İki tür banka arasında seçim yapmak zorunda kalırsam, getirilerinin İslami şartlara uygunluğuna bakarak tercih yaparım ($x=3,43$)” sorusunun en yüksek skoru elde etmesidir. Katılımcıların öncelikli tercihlerinin, elde edilen getirilerin İslami şartlara uygun olmasına önem verilmesidir. Katılım bankacılığının KOBİ'lerin gelişimine yaptığı katkılara bakılacak olunursa en düşük skoru “Katılım Bankalarının KOBİ'lere sunduğu ürün ve hizmetler yeterli düzeydedir ($X=2,67$)” ifadesi almıştır. Bu durum Katılım Bankalarının KOBİ'lere sunmuş olduğu ürün ve hizmetlerin yetersiz kaldığını doğrulamaktadır. Likert tipi ölçek aracılığıyla oluşturulmuş her üç anket sonucunda görüldüğü üzere DOSB'daki firmalar Katılım bankalarının sunmuş olduğu ürünleri yetersiz bulmaktadır. Burada Katılım bankalarının geleneksel bankalardan farklı olarak temel işlevi olan kar-zarar ortaklığına dayalı ürünleri geliştirerek firmaların ihtiyaçları doğrultusunda kullanıma sunmaları gerekmektedir. Dünyada İslami finans yöntemlerini kullanan bankaların kullanmış olduğu finansal yöntemleri geliştirip kullanarak ürün çeşitliliği arttırılabilir. Murabaha, mudaraba, muşaraka, azalan muşaraka, icara, sukuk, proje finansmanı gibi birçok ürün geliştirilip işlevselleştirilerek firmaların hizmetine sunulabilir.

Firmaların yıllık ortalama ciroları ile Katılım bankaları tercih nedenleri arasındaki ilişki testler yardımıyla analiz edildiğinde yıllık ortalama cirosu 0-2milyon arasında olan firmaların ($X=4.00$), 5-10 milyon arasında olan firmalar, ($X=1.80$) Katılım bankalarının geleneksel bankalardan daha güvende olduklarına inanmaktadırlar. Cirosu düşük olan firmalar Katılım bankalarını güvenli gördüğü görülmektedir. Katılım Bankası temsilcilerin tüm firma yöneticileri ile görüşüp güvenli olduklarına dair yöneticileri ikna etmeleri gerekmektedir. Firmaların finansal sorunları ile firma yöneticilerinin Katılım bankaları hakkında bilgi düzeyi analiz edildiğinde firma yöneticilerinin Katılım bankacılığı hakkında detaylıca bilgi sahibi olanlar ($X=0.24$) Katılım bankacılığı hakkında bilgi sahibi olmayanlara ($X= 0.05$) göre kredi temininde zorluk yaşamadığı görülmüştür. Buradan anlaşıldığı üzere Katılım bankası temsilcileri firma yöneticilerini Katılım bankaları hakkında aydınlatmak amacıyla seminerler, basılı yayınlar, broşürler hazırlayarak yöneticileri Katılım bankacılığı hakkında daha fazla bilgilendirmeleri gerekmektedir. Firmaların hukuki statülerinin İslami Bankacılık ve Katılım Bankacılığı algısı analiz edildiğinde Limited Şirketlerinin ($X=3.17$), Şahıs Şirketlere ($X= 1.75$) göre katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Şahıs şirketlerine göre daha kurumsal yapıda olan limited şirketleri katılım bankacılığının üstlendiği İslami hassasiyet rolünü daha etkin bir şekilde yürüttüklerine güvenmektedirler. Firmaların hukuki statüleri ile katılım bankacılığının tercih nedenleri analiz edildiğinde Anonim Şirket yöneticilerinin ($X=3.70$) Şahıs Şirket yöneticilerine ($X=1.88$) göre İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissettikleri görülmektedir. Görüldüğü üzere Şahıs şirketlerinin her iki analizde de anlamlı bir şekilde farklılık yaşandığı görülmektedir. Katılım bankalarının dini kuruluşlar ile birlikte çalışarak İslami kurallara göre hizmet yürüttüklerini kamuoyuna daha fazla anlatması gerekmektedir. Yapılan araştırma sonucunda katılım bankalarının şubelerinin DOSB’de olmaması şirketlerin katılım bankacılığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı, Katılım bankalarınınca DOSB’de bir Katılım bankası şubesi açılarak sürekli firma yöneticileri ile görüşüp sorunlarını anlayarak ürün çeşitliliğini arttırılarak finansal sorunlara sürdürülebilir çözümler üretilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, Hasan ve Yavuz, Seren (2013)“İşletmelerde Sosyal Sermayenin Ölçümlenmesi ve Raporlanmasına Yönelik Bir Araştırma” *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s.25-56
- Abdurrahmanov, Gafgaz (2012) "Tusi ve Serahsi'nin Mebhut'ları örneğinde Ca 'feri ve Hanefi mezheplerine göre selem akdi. "Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,
- Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (2012) (AAOIFI) *Faizsiz Bankacılık Standartları, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No:2, İstanbul*
- Adil, Mustafa, Ayman Sejiny (2020) Progressing Through Adversity, *ICD-REFINITIV Islamic Finance Development Report*,
- Ağır, Hüseyin ve Mehmet Metin (2017) "İslam İşbirliği Teşkilatı Ülkelerinin Kendi İçindeki Dış Ticaret." *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s.125-138.
- Ağkan, Faruk. (2018) "AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği." *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt6, Sayı2*, s.235-245.

- Ainley, M. and Mashayekhi, A. (2007) "Islamic finance in the UK: Regulation and challenges." *The Financial Services Authority (FSA)*, London,
- Akartepe, Alpaslan (2004) "Forfaiting Sözleşmesi." *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s. 439-454.
- Akbaş Halil Emre ve Halil Ahmet Uran (2019)"Katılım Bankası müşterilerinin hizmet kalitesi algılarının ölçümlenmesi üzerine bir araştırma" *Maliye ve Finans Yazıları*, s. 171-200.
- Akgüç, Öztin. (1998) "Finansal Yönetim", *Yenilenmiş 7. Basım, Avcıyol Basımevi*, İstanbul,
- Akgül, Mehmet Serhat. (2013) "Türkiye'nin İslam İşbirliği Teşkilatı ile İlişkileri ve Ticari Potansiyeli: Çekim Modeli Yaklaşımı." *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Uzmanlık Yeterlilik Tezi*,
- Akgüngör, Sedef, Yeşim Kuştepe, and Yaprak Gülcan. (2012) "An overview on industry cluster sand the impact of relatedvariety on regionalperformance in Turkey." *European Review of Industrial Economics and Policy* 5,
- Akkaş, Erhan. (2017) "Körfez Ülkelerinde İslam İktisadı ve Finansının Güncel Durumu." *İKAM Raporları*
- Aksoy, Rojat. (2016) "Diyarbakır'da Güncel Kentsel Mekân Üretim Sürecinde Rol Oynayan Aktörler." *Mardin Artuklu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi*
- Akyüz, Yunus (2018) "Azalan müşâreke ve fihhi tahlili. MS thesis." *Sosyal Bilimler Enstitüsü*,
- Ali Haydar Efendi (Küçük), (v.1354/1935), *Dürerü'l-hükkâm şerhu Mecelleti'l-ahkâm*, İstanbul 1330, I-IV.
- Alkılınç, Oruç. (2003). Ortadoğu ülkelerinde bankacılığın yapısı, gelişimi Ve kullanılan Finansal Teknikler, *Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi*
- Alkış, Alpaslan. (2018) "İslam Hukukunda Katılım Bankacılığı Fon Toplama ve Kullandırma Yöntemleri." *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 120-133.

- Alrifai, Tariq. (2017) "İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem." *Buzdağı Yayınevi*, Ankara,
- Altawarı Issam (2021) "Kuveytin Finans Sistemi", *Katılım Finans Dergisi*, Sayı 24,
- Altay, Nasuh Oğuzhan. (1992) "Bölgesel planlama ve organize sanayi bölgeleri: Türkiye'de organize sanayi bölgeleri." *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*
- Arslan, Ferhat. (2018) "Türkiye’de sürdürülebilir üretimde organize sanayi bölgelerinin rolü: Manisa organize sanayi bölgesi (MOSB) örneği." *Marmara Coğrafya Dergisi* 37, s. 167-182.
- Arslan, Metin. (2012) "İşletme Yönetimi-I." *Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Birecik Meslek Yüksekokulu Ders Notları*,
- Atar, Abdulkadir. (2017) "Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu ”From the Past to the Present the General Situation of Islamic Banking in the World and Turkey." *Journal of History Culture and Art Research* 6.4, s.1029-1062.
- Avcı, Tunahan. (2020) "Katılım Bankacılığı Sektöründe Sukuk’un Gelişimi Ve Önemi: Ülkeler Bazında Bir Araştırma." *İktisadi Ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar*,
- Aydın, Nurhan. (2007) "Finansal yönetim." Vol. 779. *Anadolu Üniversitesi*,
- Aypek, Nevzat ve Ayhan Yatbaz (2013) "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Halka Arz Yoluyla Finansmanı İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası (GİP)." *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, , s. 1-16.
- Bağış, Bilal ve Mehmet Yılmaz. (2020) "Türkiye’de İslami Finansın Gelişimi ve Hukuki Yapısı." *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, , s, 3148-3173
- Barut, Abdulkadir. (2014)" İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Kars İlinde Bir Uygulama." *Erzurum Atatürk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*,
- Bashir, Mohamed Sharif. (2013) "Analysis of customer satisfaction with the Islamic banking sector: case of Brunei Darussalam." *Asian Journal of Business and Management Sciences*, p: 38-50.

- Baş, Ömer Can. (2020) "İdare Hukukunda İltizam Usulü ve İltizam Sözleşmeleri." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*,s.1006-1046.
- Bayındır, Servet. (2005) "Banka Mevduat Hesaplarının İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi." *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*,
- Bayındır, Servet. (2005) "İslam Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık." *Rağbet Yayınları*,
- Bayülken, Yavuz ve Cahit Kütükoğlu. (2012) "Organize Sanayi Bölgeleri Küçük Sanayi Siteleri Teknoparklar." *Genişletilmiş Dördüncü Baskı, TMMOB Makine Mühendisleri Odası*,
- Boğaz, Şerif (2020) "İslam hukukunda kefalet ve Katılım Bankacılığı uygulamaları." *MS thesis. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalı*,
- Brigham, E. F, & Houston, J. F. (2021). "Fundamentals of financial management: Concise". *Cengage Learning*.
- Büker, Semih ve Sevil Güven (1997) " Finansal Yönetim," Eskişehir, *Anadolu Üniversitesi AÖF Yayın*,
- Canbaz, Muhammet Fatih. (2020) "İslâmi Finans Aracı Olarak Karz-ı Hasen ve Katılım Bankaları İçin Bir Model Önerisi." *Türkiye Katılım Bankaları Birliği*,
- Cansız, Mehmet, (2010) "Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları", *Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü*,
- Çağlar, Esen. (2006) "Türkiye’de yerelleşme ve rekabet gücü: Kümelenmeye dayalı politikalar ve organize sanayi bölgeleri." *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Kitabı, TEPAV Yayını, Ankara*, s. 305-316.
- Çakır, Mustafa. (2019) "Yatırım Vekâleti Uygulamalarında Kârın Tazmini Problemi." *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, s.23-44.
- Çam, Hasan ve Kemal Esengün. (2011) "Organize sanayi bölgeleri ve uygulanan teşvik politikalarının işletmeler üzerindeki etkilerinin incelenmesi: Osmaniye

- organize sanayi bölgesinde uygulama." *Karamanoğlu Mehmet bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, , s. 55-63.
- Çekin, Ömer (2018) "Tasarrufa Dayalı Finansman Sistemi Ve İslami Finans İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi." *İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi*,
- Çelik, İsmail. (2016) "İslâm Finans Sisteminin Geleceğinin Aksiyomları." *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 49, s.159-182.
- Çetin, Murat ve Mehmet Kara (2008) " Bir Kalkınma Aracı olarak Organize Sanayi Bölgeleri Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir Araştırma" *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*
- Dağlar, Hasan. (2015) "Türkiye’de Organize Sanayi Bölgelerinin Kurumsallaşması ve Karşılaştıkları Sorunlara Çözüm Önerileri." *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s.615-638.
- David, Cameron, UKTI. (2014) "UK Excellence in Islamic Finance", *Businessis great London*, p:1-13
- Demirdöğen, Osman ve Bilsen Bilgili. (2004) "Organize sanayi bölgeleri için yer seçimi kararlarını etkileyen faktörler: Erzurum örneği." *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,
- Deran, Ali ve İncilay Savaş. (2013) "Maddi Olmayan Duran Varlıkların Ölçümü ve Finansal Tablolarda Sunumu." *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, s.73-95.
- Dinç, Yusuf (2017) "Katılım Bankalarında Muşaraka Finansmanının İşleyişi ve Muhasebesi; Sorunlar ve Öneriler.", *III. IBANESS Kongreler Serisi – Edirne / Türkiye*
- Dinç, Yusuf ve Muhammet Erkam Bakacak. (2021) " Kiralama ve Mülkiyetin Devri ile Sona Eren Finansal Kiralama Sözleşmeleri Kapsamında Gerçekleşen İşlemlerin TMS/TFRS ve AAOIFI Temelli Raporlama Farklılıkları." *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, s.126-145.

- Doğan, Hatice ve Adem Doğan. (2020) "Sivas İli Kalkınmasında Organize Sanayi Bölgelerinin Etkisi." *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.217-241.
- Döndüren, Hamdi. (2017) "Kur'an ve Sünnete Göre Güncel Fıkhi Meseleler." *Erkam Yayın San. Aş.*
- Duramaz, Selim. (2017) "Banka Kaynaklarının KOBİ'lere Ayrıcalıklı Sunumu: Kredi Garanti Fonu ve Farklı Ülke Uygulamaları." *Mali Çözüm Dergisi*,
- Ebrahim, M. Shahid, and Tan KaiJoo. (2001) "Islamic banking in Brunei Darussalam." *International Journal of Social Economics*,
- Efsun, Aykut (2015) "Sermaye Yapısı Bileşenlerinin Süre Modelleriyle Analizi", *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Ekinci Sevgül, Tuncer Yılmaz ve Kadir Önk. (2018) "KOBİ'lerin Katılım (İslami-Faizsiz) Bankalarının Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma." *International Journal of Academic Value Studies*, s.54- 69.
- Emeç, Ömer. (2014) "Katılım Bankacılığının Tarihi ve Geleceği." *İşletme Şehir Üniversitesi İşletme Enstitüsü İşletme Tezsiz Yüksek Lisans Programı Bitirme Projesi*,
- Erdoğan, İhsan. (1990) "İstisna Sözleşmesi ve Bazı İş görme Sözleşmeleri İle Karşılaştırılması." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*,
- Erdoğan, Mehmet. (2015) "Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü." *İstanbul Ensar Neşriyat*,
- Erdoğan, Seyfettin ve Ayfer Gedikli. (2018) "Suudi Arabistan'da İslami Bankacılık." *In: International Congress of Islamic Economy, Finance And Ethics, Proceedings Book, İstanbul, p. 106.*
- Ersoy, Arif (1987) "Faizsiz Banka ve İşlevleri. Faizsiz Yeni Bir Banka Modeli (Faizsiz Kredileşme Sistemi)". *İslami İlimler Araştırma Vakfı Yayınları 12, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi 6İstanbul*,
- Evans, Wayne. (2015) "Islamic Finance in the UK." ,

- Eyigül, Esra. (2021) "Sermaye Piyasası Araçlarının Bilinirliği ve Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma." *Karabük Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*,
- Eyuboğlu, Dilek. (2003) "2000'li Yıllarda Organize Sanayi Bölgelerimiz." *Verimlilik Dergisi*,
- Findik, Merve. (2020) "Bir finansman ürünü olarak Sukuk: Yapısı, işleyişi, dünya ve Türkiye piyasası için öneriler." *MS thesis. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*
- Gedikli, Ayfer ve Seyfettin Erdoğan. (2019) "Malezya'da İslami Finans ve İslami Bankacılık Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme." *Bilimname*, s: 251-287.
- Gedikli, Ayfer ve Seyfettin Erdoğan (2018) "Endonezya'da İslami Finans ve İslami Bankacılık Uygulamaları." *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi Cild.13.Sayı.2*, s: 161-195.
- Goud, Blake, (2009) "Islamic Finance in North America" *Dubai: Yasaar Media*.
- Görmüş, Şakir, Ahmet Albayrak ve Aydın Yabancı (2019) "Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı", *TKBB Yayınları*
- Gönen, İbrahim ve Gürbüz Gökçen. (2017) "Katılım Bankalarının Finans Sektörü İçindeki Yeri Ve Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı." *Finans Ekonomisi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, , s. 61-77.
- Güçlü, Fatih ve Metin Kılıç. (2019) "İslami Finansın Türkiye, ABD, İngiltere ve Malezya'da Gelişimi." *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, s: 271-293.
- Güleç, Ali (2021) "Sermaye Yapısının Bankaların Finansal Performansına Etkisi: Türk Bankacılık Sektöründe Özel Sermayeli Mevduat Bankalarına Yönelik Uygulama", *Galatasaray Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi*
- Gündoğdu, Aydın (2021) "Katılım Bankacılığında Kâr Dağıtım Sisteminin Analizi ve Türkiye Uygulaması İçin Yeni Bir Öneri" *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalı İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans Bilim Dalı Doktora Tezi*,
- Güney, Ertuğ. (2019) "Finansal Erişim, Gelişmekte Olan Finansal Piyasalar Örneği." *T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi*,

- Güngör, Bener. (2001) "Finansal Türevlerin Muhasebeleştirilmesi." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*,
- Haspolat, Yusuf Kenan . (2013)" Diyarbakır ekonomi tarihi 1" *Uzman Matbaacılık*,
- Hassan, M. Kabir. (1999) "Islamic banking in theory and practice: the experience of Bangladesh." *Managerial Finance*,
- Hazıroğlu, Temel. (2016) "Türkiye’de Katılım Bankacılığı Fikrinin Doğuşu ve Kavramsal Önemi" . *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD)*, s.119-132.
- Hendarsyah, Deden Firman.(2018)" The Development of Islamic Banking and Finance in Indonesia and Policy." *Yogyakarta, IPIEF Islamic Finance Outlook*,
- Ismal, Rifki. (2011) "Islamic banking in Indonesia: Lessons learned." Kertas Kerjadalarn Multiyear Expert Meeting on Services, Development and Trade:*The Regulatory and Institutional Dimension. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), Geneva*,
- Jumshudlu, Sanan, ve Nergis Nalan Yakar. (2020) "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemleri: Sistematik Bir Literatür İncelemesi ve İçerik Analizi." *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*,
- Kacı, Temel. (2020) "Katılım Bankacılığında Uygulanan Finansal Kiralama Yöntemindeki Risk Faktörünün İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi." *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,s. 454-466.
- Kamrava, Mehran. (2015) "Qatar: Small state, big politics." *Cornell University Press*,
- Karacan, Sami. (2004) "Entelektüel sermaye ve yönetim." *İSMMM Mal Çözüm Dergisi*,s.177-199.
- Karaçay, Habib ve Çiğdem Varol. (2015) "Sosyo-Ekonomik Kalkınmada Fiziki, Beşeri ve Sosyal Sermaye Yatırımları: Vakıflar Genel Müdürlüğü Örneği." *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 100- 121.
- Karagül, Mehmet ve Mahmut Masca. (2005) "Sosyal sermaye üzerine bir inceleme." *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*,

- Karahan, Hedyetullah (2015) "Faizsiz finans teknikleri: Reel sektöre yönelik bir çalışma." *Finans Enstitüsü Dergisi*,
- Karamelikli, Hüseyin ve Naseraddin Alizadeh. (2017) "İran İslami bankacılık sistemi üzerine bir değerlendirme." *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, s.36-58.
- Karatepe, Yalçın. (2000) "Türev piyasaları, Future, Opsiyon, Swap." *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını*,
- Kaya Yusuf ve Mehmet Utku .(2021) "Faizsiz Finans Muhasebe Standartları ve Tms/Tfrs Karşısındaki Durumu." *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*,s.331-352.
- Kayapınar, Hasan. (2020) "Para Vakıflarının Bir Uygulaması Olarak Muâmele-i Şer'iyenin Meşrûluğu Üzerine." *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, s.237-259
- Kaygusuz, Sait Y., Ümmühan Aslan ve Nazlı Kepçe. (2012) "Genel Muhasebe-I." *Basım, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*,
- Kazancı, Fatih. (2018) "Türkiye'de faizsiz bankacılık prensiplerine uygun teverruk pazarı: ürün ihtisas borsası." *MPRA Paper*,
- Khairuddin, Khairul A., and Sukor Ashak. (2010) "Brunei: A Niche Money Market for Offshore Islamic Finance." *Venardos, AM Current Issues in Islamic Banking and Finance: Resilience and Stability in The Present Sistem, Singapore*, p.45-61.
- Kılıç, Rukiye ve Mükerrer Atalay Oral. (2018) "İşletme Yöneticilerinin Yenilikçi Rekabet Yaklaşımı: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması." *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*:166-187.
- Koç, Selahattin ve Cihan Bulmuş. (2014) "Organize Sanayi Bölgelerinin Bölge Ekonomilerindeki Etkinliklerinin Karşılaştırılması: Kayseri ve Sivas Örneği." *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,s.177-215.
- Koçak, Aysun (2007). "Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi." *Diss. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı*,

- Komijani, Akbar, and Farhad Taghizadeh-Hesary. (2018) "An overview of Islamic banking and finance in Asia." *Asian Development Bank Institute*,
- Kurşat, Zekeriya.(2009)"Eser ve Vekalet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, ,s.143-166.
- Kurt, İsmail. (2011) "İslam hukuku Açısından Tarihten Günümüze Kredi ve Finans Yöntemleri." *Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantısı, İslami İlimler Araştırma Vakfı, Ensar Neşriyat, İstanbul*,
- Kurtuluş, Ahmet Berk, Ender Yılmaz ve Mustafa Atmaca. (2013) "Diyarbakır İli'nin Enerji Durumunun İncelenmesi." *Konferans: 2. Anadolu Enerji Sempozyumu*,
- Li, Cindy. (2016) "Islamic finance in Asia: recent development sand regulatory issues." *Asia Focus January*,
- Liv. Cemil. (2019) "İnternet Bankacılığı Aracılığıyla Gerçekleştirilen Sarf Akdinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi." *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, ,s.41-60.
- Metcalf, Andrew M, and Isam Salah. (2014) "United States: Progress and Challenges." *The Islamic Finance Handbook* p. 547-558.
- Mohammad, Fara. (2014) "United Kingdom: Unlocking Opportunities in Islamic Finance." *The Islamic Finance Handbook*, p. 533-546.
- Nakiboğlu, Aslıhan ve Merve Levent. (2018) "İslami Finans ve Katılım Bankacılığı: Türkiye ve Dünyadaki Uygulamaları." *Electronic Turkish Studies* Cild.13 Sayı.7,
- Okan, Numan (2021) "Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi Ve Seçilmiş Ekonomik Değişkenlerle İlişkisi: Türkiye ve Kuveyt Örneği" *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı İktisat Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*,
- Okka, Osman. (2015) "Finansal Yönetim Teori ve Çözümlü Problemler." *Nobel Yayın Dağıtım. 6. Baskı. Ankara*,
- Okumuş, Ejder. (2012) "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Diyarbakır." *Şarkiyat Yayınları*,

- Onat, Cezmi, (2019) "Katılım Bankacılığında Likidite Riski Ve Yönetimi." *T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*,
- Onat, Osman Kürşat, Osman Akın ve Emine Dilek Eser (2014) "İşletmelerde Risk Kavramı Farkındalığı: Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma." *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, s. 21-39.
- Öcal, Fatih Mehmet. (2008) "Organize Sanayi Bölgeleri'nin bölgesel etkileri ve Konya sanayisi." *Konya Selçuk üniversitesi, Doktora Tezi*,
- Ödeş, Mert. (2020) "Katılım Bankacılığının Türkiye Örneği Üzerinden Dünya Ekonomisine Katkıları" *Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Ekonomi Politikası Anabilim Dalı*,
- Öndeş, Turan ve Nazan Güngör Karyağdı. (2013) "Kobi'lerin finansmanı Erzurum Organize Sanayi Bölgesinde bir araştırma." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, , s. 1-18.
- Öndeş, Turan, Abdurrahim Şimşek ve Serpil Sumer. (2018) "Katılım Bankalarının Kredi Kullananlar Açısından Tercih Edilmeme Sebepleri: Atatürk Üniversitesi Akademisyenleri Üzerine Bir Uygulama." *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*,
- Önuçak, Ayça. (2009) "Şirketlerin Finansman Eğilimlerine İlişkin Sakarya İlinde Bir Uygulama." *Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*,
- Özcoşar, İbrahim, Ali Karakaş, Mustafa Öztürk, Ziya Polat (2018) "Osmanlıdan Günümüze Diyarbakır.", *Ensar Neşriyat, İstanbul*,
- Özden, Elif Örnek. (2016) "Kalkınma aracı olarak organize sanayi bölgelerini yeniden kurgulamak." *Megaron*, s.106-124.
- Özer, M. Halis. (2012) "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Yerel Banka Teşebbüsü: Diyarbakır Bankası (1930-1939)." *Electronic Journal of Social Sciences* ,
- Özer, Yunus Emre. (2002) "Organize sanayi bölgeleri ve kentsel gelişmeye etkileri (Manisa organize sanayi bölgesi örneği)." *Diss. DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü*,
- Özen, E., Şenyıldız, L., & Akarbulut, K. (2016). Faizsiz bankacılık algısı: Uşak ili örneği." *Journal of Accounting Finance and Auditing Studies*, 2(4), 1-19.

- Öztürk, Muhammet Kürşat ve İbrahim Güran Yumuşak. (2020) "Fon Toplama Yöntemi Olarak Yatırım Vekâleti ve Türkiye Uygulaması." *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi* (İEFD),
- Öztürk, Şerife ve Şerife Özkan Nesimioğlu. (2019) "Forward İşlemlerinin Temel Yapısı ve İslami Finansta Kullanımı." *International Congress Of Islamic Economy, Finance And Ethics*,
- Parveen, Tamiza, E. Langari Zadeh (2015) "Evolution of Islamic banking in Iran: Prospects and problems." *IOSR Journal of Business and Management*,;p 23-37.
- Pıçak, Murat ve Osman Eroğlu (2018) "Osmanlı Döneminde Diyarbakır'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı." *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,
- Sabahaddin, Zaim (2010) "İslam Kalkınma Bankası'nın Dünü, Bugünü ve Geleceği." *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*
- Sakur, Reşat. (2019) "Entelektüel Sermaye ile Firmaların Finansal Performansları Arasındaki İlişki: BİST Sanayi Endeksinde Yer Alan Firmalar Üzerine Bir Uygulama" *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzurum
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2019), *Diyarbakır İl Sanayi Durum Raporu*,
- Saraç, Mehmet. (2015) "Finansal Yönetim." *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi*.
- Sarıay, M.A İbrahim. 2012, "Türkiye Muhasebe Standartlarına göre maddi duran varlıkların değerlemesine ilişkin uygulamalar." *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, s.110-124.
- Sarker, Abdul Awwal. (1999) "Islamicbanking in Bangladesh: performance, problems, andprospects." *International Journal of Islamic Financial Services*, p: 15-36.
- Smith Robin Ord (2015) "Islamic Finance in the UK." *British Ambassadorto Kyrgyzstan*,
- Sunbat, Alican. (2016) "Katılım Bankacılığı." MS thesis. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek LisansTezi*,
- Sürmeli, Fevzi. (2006) "Genel muhasebe." *Anadolu Üniversitesi*,
- Şemseddin Sami; (1901-1902). *Kamus-ı Türki, İkdam Matbaası, Dersaadet*, 1317

- Şişman, Muhammet Emin ve İstemi Çömlekçi. 2019. "İşletmelerin Sermaye Yapıları ve Firma Değerleri Arasındaki İlişki–BIST Sınai Endeksinde Bir Uygulama." *İşletme Araştırmaları Dergisi*,
- Şuataman, O. (2019). "Firmaya Özgü Ve Makro Ekonomik Faktörlerin Firmaların Sermaye Yapısı Kararlarına Etkileri: BIST'de Bir Uygulama" *İstanbul Arel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Muhasebe Finansman Bilim Dalı YL. Tezi*.
- Tabash, Mosab I., and Raj S. Dhankar. (2014) "Islamic Financial Development and Economic Growth Empirical Evidence from United Arab Emirates." *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, p:15-31.
- Tarakçı, Akif (2016). "Kobiler İçin İşletme Sermayesinin Önemi: Risk, Likidite Ve Kârlılık Üzerine Borsa İstanbul'a Kayıtlı Dokuma Sanayi Sektöründeki Kobi'ler İle Borsa Dışı Kobi Niteliğindeki İşletmelerin Mukayesesi.", *Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*,
- Terzi, Yüksel (2019) "Anket, Güvenilirlik–Geçerlilik Analizi." *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
- TKBB, (2015) "Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi" 2015-2025, *TKBB Yayınları*,
- TKBB. (2021), *Faaliyet Raporu*,
- Tulum, Saadet ve Emel Burak. , (2019) "Girişimciler İçin Alternatif Finansman Yöntemleri." *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*s.13-24.
- Turay, Fatih. (2019.) "Finansal açıdan İslâm borçlar hukuku:(İslâmî finans teorisi)." *Ensar Neşriyat, İstanbul*,
- Turgut, Murat. (2017) "Denetlenmeden Derecelendirme: Kredi Derecelendirme Kuruluşları.", *International Social Research Congress, Uşak*, s. 972-987
- Türkmenoğlu, Rüveyde Ebru. (2007) "Katılım Bankacılığı ve Türkiye'deki finansal yapı." *MS thesis. Kırıkkale Üniversitesi*,
- Türkoğlu, İrfan. (2013) "Osmanlı Devletinde Para Vakıflarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri." *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s.187-196.

- Usmani, Muhammad Taqi (2002) "An introduction to Islamic finance." *Kluwer Law International, The Hague, London, New York*
- Utku, Mehmet ve Yusuf Kaya. (2021) "Faizsiz Finans Muhasebe Standartları ve Tms/Tfrs Karşısındaki Durumu." *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,*
- Uzunlar, Evcan. (1994) "Uzun Vadeli Borçlanma." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,*
- Ünlü, Ufuk, (2019) "Katılım Bankacılığı ve Sukuk Uygulamaları." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi ,s.501-523.*
- Yanpar, Atila (2015) "İslami finans: ilkeler, araçlar ve kurumlar." *Scala Yayıncılık,*
- Yardımcıoğlu, Mahmut, Hüseyin Koçarslan ve Sabiha Annaç Göv. (2016) "İslam Kalkınma Bankası." *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, :s.69-82.*
- Yaşa Özeltürkay, Eda ve Seda Çerçel. (2014) "Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların karşılaştıkları ihracat engelleri: Mersin Tarsus Organize Sanayi bölgesinde bir uygulama." *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s. 271-287.*
- Yatbaz, Ayhan. (2019) "Faizsiz bankacılık Fon kullandırma yöntemlerinin uluslararası Muhasebe standartları kapsamında İncelenmesi: Bir Alan çalışması." *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul,*
- Yelek, Kâmil. (2016) "Bir Finansman Yöntemi Olarak Kullanılan Bey 'Bi'l-Vefânın İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi." *Journal Of Islamic Law Studies*
- Yeşilyaprak, Mehmet. (2012) "Türk Katılım Bankalarında Kar Dağıtım Yöntemlerinin Uygulamalı Olarak Değerlendirilmesi." *Tebliğler Kitabı,*
- Yıldız, Selçuk. (2019) "Katılım Bankaları Ve Mevduat Bankaları Arası Rekabet Analizi." *Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi ,*
- Yılmaz, Aydın. (2011) "Yöneticilerin İş Etiği Yaklaşımlarının İncelenmesi: Bir Organize Sanayi Bölgesi'nde Uygulama." *Yönetim Bilimleri Dergisi, s. 161-190.*

Yücel, Kemal, (2018) “Sınırlı Rasyonalite Bağlamında Finansal Faaliyette Katılım Bankaları” *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa,*

İnternet Kaynakları:

AAOIFI. (2019). <http://aaoifi.com/about-aaoifi/?lang=en> Erişim Tarihi: 23.02.2019,

AAOIFI. (2021). <http://aaoifi.com/?lang=en> Erişim Tarihi: 27.04.2021,

<https://www.fkb.org.tr/sectorler/factoring/> Erişim Tarihi 12.12.2021

<https://diyarbakir.ktb.gov.tr/TR-56881/cografya.html> Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://dtiosb.org/sayfa/firmalar> Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://dtiosb.org/sayfa/hakkimizda>, Erişim Tarihi, 29.11.2021

<https://osbuk.org/turkiyede-osb-sayisi-358e-ulasti/> Erişim Tarihi, 29.11.2021

<https://tkbb.org.tr/> Erişim Tarihi, 20.08.2021

<https://tkbb.org.tr/banka-bilgileri> Erişim Tarihi, 07.10.2021

<https://tkbb.org.tr/sayfa/detay/faizsiz-finans-urunleri-99> Erişim Tarihi,15.10. 2021

<https://tkbb.org.tr/sayfa/detay/faizsiz-finans-urunleri-99,2021> Erişim Tarihi: 15.10. 2021

<https://tkbb.org.tr/veri/bilancoarsiv> Erişim Tarihi, 20.08.2021

<https://tkbbegitim.org.tr/tr/sayfa/faizsiz-finans-urunleri-99> Erişim Tarihi, 20.08.2021

<https://www.diyarbakirosb.org.tr/firmalar/kategori/elektrik>, Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://www.diyarbakirosb.org.tr/firmalar/kategori/gida> Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://www.diyarbakirosb.org.tr/firmalar/kategori/insaat-ve-insaat-malzemeleri>
Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://www.diyarbakirosb.org.tr/firmalar/kategori/seramik> Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://www.diyarbakirosb.org.tr/hakkimizda--6> Erişim Tarihi, 29.11.2021

https://www.kgf.com.tr/images/faaliyet_raporu/2015_kgf_faaliyet_raporu.pdf Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4562.pdf> Erişim tarihi,19.11.2021

https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgimerkezi/maden_potansiyel_2010/Diyarbakir_Madenler.pdf Erişim Tarihi, 09.11.2021

<https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/subeler/65> Erişim Tarihi, 07.10.2021

ICD. (2021) <https://iciec.isdb.org/about> Erişim Tarihi; 25.04.2021,

IFSB.(2021). <https://www.ifsb.org/objectif.php> Erişim Tarihi:01.05.2021

IIFM.(2021) <https://www.iifm.net/about-iifm/corporate-profile/> Erişim Tarihi: 01.05.2021

IRTI. (2021). <https://irti.org/who-we-are/> Erişim Tarihi: 25.04.2021,

ITFC. (2021) <https://www.itfc-idb.org/en/content/what-itfc> Erişim Tarihi; 25.04.2021,

İKB. (2021). ISDB. <https://www.isdb.org/what-we-do> Erişim Tarihi: 24.04.2021,

Türkiye Muhasebe Standardı 17 Madde 4
https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2017Seti/3-TMS/TMS_17_2017.pdf
Erişim Tarihi: 13.12.2021

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı:

Uyruğu: T.C

Doğum Yeri ve Tarihi:

Tel:

E-posta:

Yazışma Adresi:

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev

YABANCIDİL

YAYINLAR